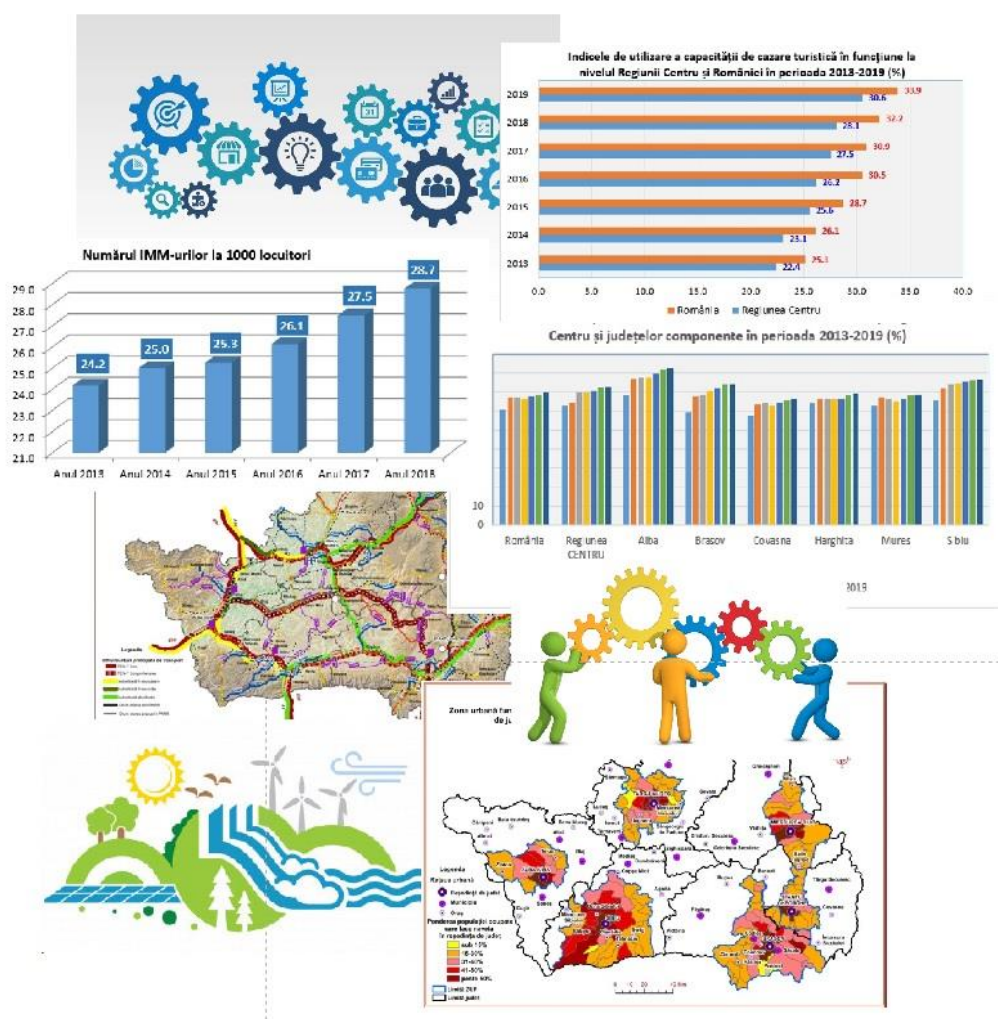

Al Doilea Raport Strategic de Monitorizare a PDR Centru 2014 - 2020

Agenția pentru Dezvoltare Regională Centru

Martie 2021

Cuprins

Introducere	2
Domeniul Strategic 1 Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale	5
Tabel 1.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS1.....	11
Aspecte privind DS1. CONCLUZII.....	14
Domeniul strategic 2. Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării	18
Tabel 2.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS2.....	23
Aspecte privind DS2. CONCLUZII:.....	26
Domeniul Strategic 3 Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie	28
Tabel 3.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS3.....	32
Aspecte privind DS3. CONCLUZII:.....	34
Domeniul Strategic 4. Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii.....	35
Tabel 4.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS4.....	44
Aspecte privind DS4. CONCLUZII:.....	45
Domeniul Strategic 5 Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative	48
Tabel 5.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS5.....	54
Aspecte privind DS5. CONCLUZII:.....	55
Domeniul Strategic 6 Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale	58
Tabel 6.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS6.....	68
Aspecte privind DS6. CONCLUZII:.....	70
Portofoliul de proiecte la nivelul Regiunii Centru	74
Problemele întâmpinate în procesul de implementare și monitorizare a PDR Centru 2014-2020	84

Introducere

Planul de Dezvoltare a Regiunii Centru pentru perioada 2014-2020 (PDR Centru) a fost elaborat în cursul anilor 2013-2014 de către ADR Centru, printr-o strânsă cooperare cu structurile partenariale regionale¹ și asumat de către Consiliul pentru Dezvoltare Regională Centru prin Hotărârea nr. 12 din 15 iulie 2014.

Strategia PDR Centru este structurată pe **6 domenii strategice** care reprezintă direcții de acțiune asupra cărora este necesară concentrarea investițiilor în perioada 2014/2020 în vederea recuperării decalajelor de dezvoltare față de media Statelor Membre ale UE și creșterea coeziunii teritoriale. PDR Centru și-a fixat atingerea până în anul 2023 a unor importante obiective de dezvoltare economică și socială prin implementarea la nivel regional a unui set cuprinzător de priorități și măsuri grupate în următoarele **6 domenii strategice**:

- ✓ DS1 „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”
- ✓ DS2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”
- ✓ DS3 „ Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”
- ✓ DS4 „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”
- ✓ DS5 „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”
- ✓ DS6 „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale”

PDR Centru a fost elaborat într-un larg parteneriat regional al cărui nucleu este Comitetul Regional de Planificare. Strategia PDR se elaborează pe o perioadă de 7 ani, corespunzătoare perioadelor de programare a fondurilor Europene alocate Statelor Membre.

Pentru implementarea PDR Centru, corelarea direcțiilor și priorităților strategice cu programele de finanțare existente este foarte importantă, atingerea obiectivelor strategiei depinzând aproape exclusiv de aceste fonduri în lipsa unui buget regional alocat implementării PDR Centru.

În acest context, pentru monitorizarea PDR Centru se folosesc atât indicatori statistici furnizați de Institutul Național de Statistică cât și indicatori care măsoară nivelul fondurilor atrase în regiune, în special din programele operaționale regionale. Pe de altă parte, contribuția celorlalte programe operaționale este vizibilă și substanțială în deblocarea necesarului de investiții din regiune. În acest sens, amintim câteva dintre programele care au o contribuție importantă, prin sumele alocate și domeniile finanțate, la dezvoltarea regiunii: Programul Operațional Infrastructură Mare 2014/2020, Programul Operațional Capital Uman 2014/2020, Programul Operațional Competitivitate 2014/2020, Programul Național De Dezvoltare Rurală 2014/2020 etc.

Ca parte a **mecanismului de monitorizare a PDR Centru**, pe parcursul perioadei de implementare s-a prevăzut elaborarea a **3 rapoarte strategice de monitorizare** ce vor evidenția progresele obținute în procesul de implementare a PDR Centru 2014-2020, cuantificate pe baza indicatorilor de monitorizare, precum și evoluția în ce privește dinamica socioeconomică mai ales prin prisma indicatorilor statistici.

¹ Comitetul Regional de Planificare (CRP Centru), grupurile tematice de lucru, grupurile județene de lucru

Primul raport de monitorizare a PDR Centru a fost elaborat în 2018 și a fost structurat în trei secțiuni. Prima secțiune prezintă evoluția la nivel regional, în perioada 2013-2017, a principalilor indicatori economici și sociali, partea a doua a raportului arată rezultatele principale ale implementării planului evidențiate prin evoluția, în perioada 2013-2017, a celor 80 indicatori de monitorizare aferenți domeniilor strategice, iar secțiunea finală prezintă situația actuală a portofoliului regional de proiecte care se constituie ca anexă a PDR Centru 2014-2020.” Amintim că în prima parte a anului 2018, sistemul inițial de indicatori de monitorizare a fost reanalizat și revizuit pentru a se asigura disponibilitatea și fiabilitatea datelor aferente acestor indicatori.

Primul raport de monitorizare este disponibil în două versiuni, una în extenso² care cuprinde o prezentare în detaliu a evoluției și dinamicii teritoriale și socioeconomice a regiunii, iar cealaltă fiind o sinteză³ cu accent pe analiza evoluției celor 80 de indicatori de monitorizare și aspecte privind portofoliul de proiecte și investițiile prin Programul Operațional Regional.

Al doilea raport de monitorizare a PDR Centru a fost elaborat în 2020 și face obiectul prezentului document. Având în vedere că elaborarea raportului de monitorizare a coincis cu procesul de elaborare a Planului de Dezvoltare a Regiunii Centru pentru perioada de programare 2021-2027⁴, în cadrul căreia s-a actualizat și analiza socioeconomică⁵, s-a considerat relevant ca acest raport de monitorizare a PDR Centru să fie prezentat doar în versiune sintetică. Fiind un document vast, analiza socioeconomică oferă multe informații și date statistice actualizate care vin în completare, detaliind majoritatea aspectelor prezentate în raportul de monitorizare.

Prezentul raport prezintă analiza evoluției celor 80 de indicatori de monitorizare, aspecte privind implementarea portofoliului de proiecte în special prin evidențierea proiectelor finanțate din toate programele relevante, concluziile pentru fiecare domeniu strategic și o abordare comparativă a informațiilor statistice cu cele din primul raport. La acestea se adaugă prezentarea principalelor probleme întâmpinate în procesul de implementare și monitorizare a PDR Centru 2014-2020 și provocările Regiunii Centru în perioada următoare.

Analiza indicatorilor statistici de monitorizare s-a realizat pentru perioada de referință 2013-2019. Practic, s-a avut în vedere completarea evoluției indicatorilor din primul raport de monitorizare, perioada 2013-2017 cu perioada 2018 și 2019, observându-se tendințele. S-a pus accent și pe situația din prezent aferentă celui mai recent an statistic, acesta fiind în majoritatea cazurilor 2019.

Un element de noutate față de primul raport de monitorizare este includerea de informații privind proiectele finanțate în regiunea Centru, în perioada actuală de programare, din programele operaționale precum și valoarea fondurilor atrase de organizațiile din Regiunea Centru. Informațiile și concluziile raportului de monitorizare au ca scop să evidențieze aspecte ale evoluției socioeconomice a regiunii, corelat cu strategia Planului de Dezvoltare Regională 2014/2020.

Raportul de monitorizare poate fi o sursă de informare în procesul de luare a deciziilor cu privire la programarea fondurilor, este un reper în măsurarea eficienței și adecvării investițiilor alocate prin programele Europene (acestea fiind principala sursă de informare privind investițiile realizate în

² http://www.adrcentru.ro/Document_Files/ADElaborare%20PDR%202014-2020/00003125/dobn6_Raport%20Strategic_Monitorizare_PDR%20Centru_2018.pdf

³ http://www.adrcentru.ro/Document_Files/ADElaborare%20PDR%202014-2020/00003125/c97gm_Sinteza%20Raport%20Strategic%20de%20Monitorizare%20PDR%20Centru.pdf

⁴ <http://www.adrcentru.ro/dezvoltare-regionala-cat/pdr-centru-2021-2027/>

⁵ <http://www.adrcentru.ro/wp-content/uploads/2020/12/2.-Analiza-socioeconomica.pdf>

regiune) în raport cu nevoile regiunii formulate în strategia de dezvoltare, oferă informații privind domeniile care necesită sprijin în continuare pentru a recupera decalajele de dezvoltare.

Domeniul Strategic 1 Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea urbană durabilă, creșterea coeziunii teritoriale prin încurajarea dezvoltării policentrice, dezvoltarea infrastructurii de transport, tehnico-edilitară, de educație, sănătate, socială și situații de urgență, precum și creșterea accesului populației la serviciile aferente la nivelul Regiunii Centru.

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția înregistrată în dezvoltarea urbană și coeziunea teritorială s-au utilizat **18 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”

Tabel 1.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane	• Lungimea străzilor orășenești • Ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale • Numărul total de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri • Numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri
Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru	• Lungimea drumurilor publice județene modernizate • Lungimea drumurilor publice comunale modernizate • Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme • Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor • Ponderea gospodăriilor cu acces la internet • Ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul
Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru	• Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile • Populația deservita de sistemul public de alimentare cu apă • Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare • Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor • Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice • Numărul de unități de învățământ reabilite/modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile • Numărul de elevi care au beneficiat de infrastructură de învățământ reabilitată/ modernizată/ extinsă/ echipată prin fonduri nerambursabile • Numărul de unități medicale reabilite/modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile

- **Mediul urban, infrastructura de transport și comunicații**

Lungimea totală a străzilor orășenești la nivelul Regiunii Centru s-a extins destul de puțin în perioada 2013-2019, cu 1,39% (de la 4298 km la 4437 km). Peste două treimi din lungimea străzilor orășenești este **modernizată**, observându-se o creștere continuă de la 64,2% în 2013 la 70% în 2019. În 2019 comparativ cu 2013, lungimea străzilor orășenești modernizate a crescut cu 12,7% (349 km, de la 2758 km la 3107 km).

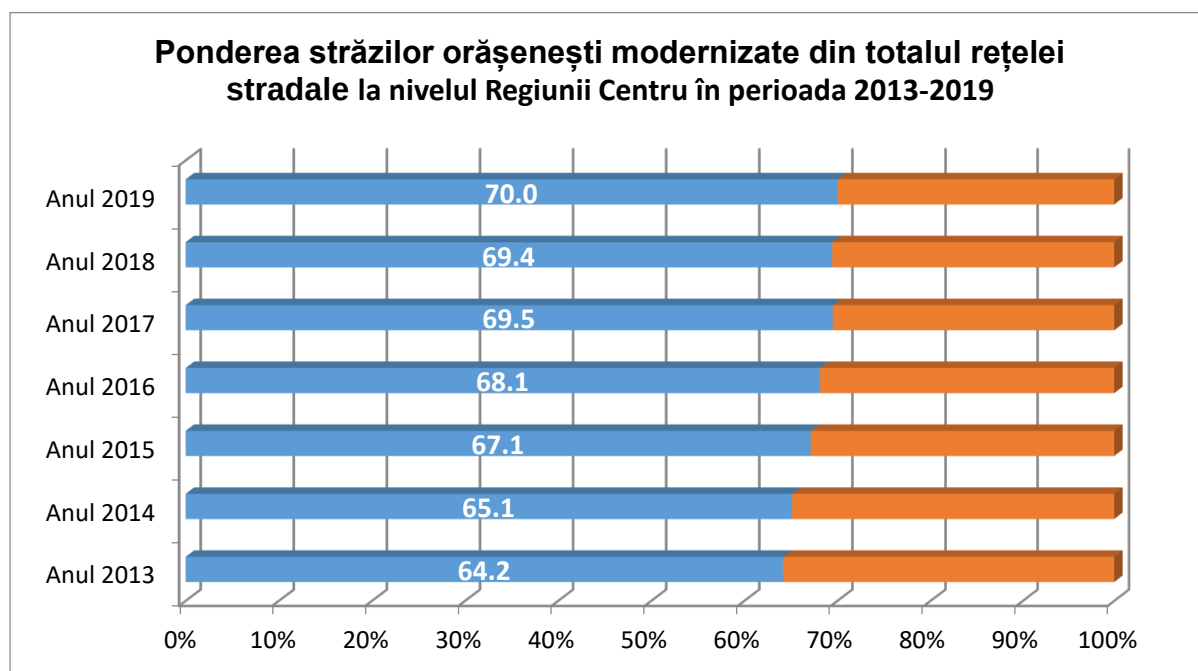

Fig. 1.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul total de **vehicule pentru transport public local de pasageri** (autobuze și microbuze, troleibuze) a crescut în perioada 2013-2019 cu 7,5% (de la 655 la 704 de vehicule). În schimb, **numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri** a crescut până în anul 2017 cu aproape jumătate +47,3% (62798,9 mii pasageri) apoi a scăzut conștient cu -22.6% ajungând în 2019 la 151298 mii pasageri.

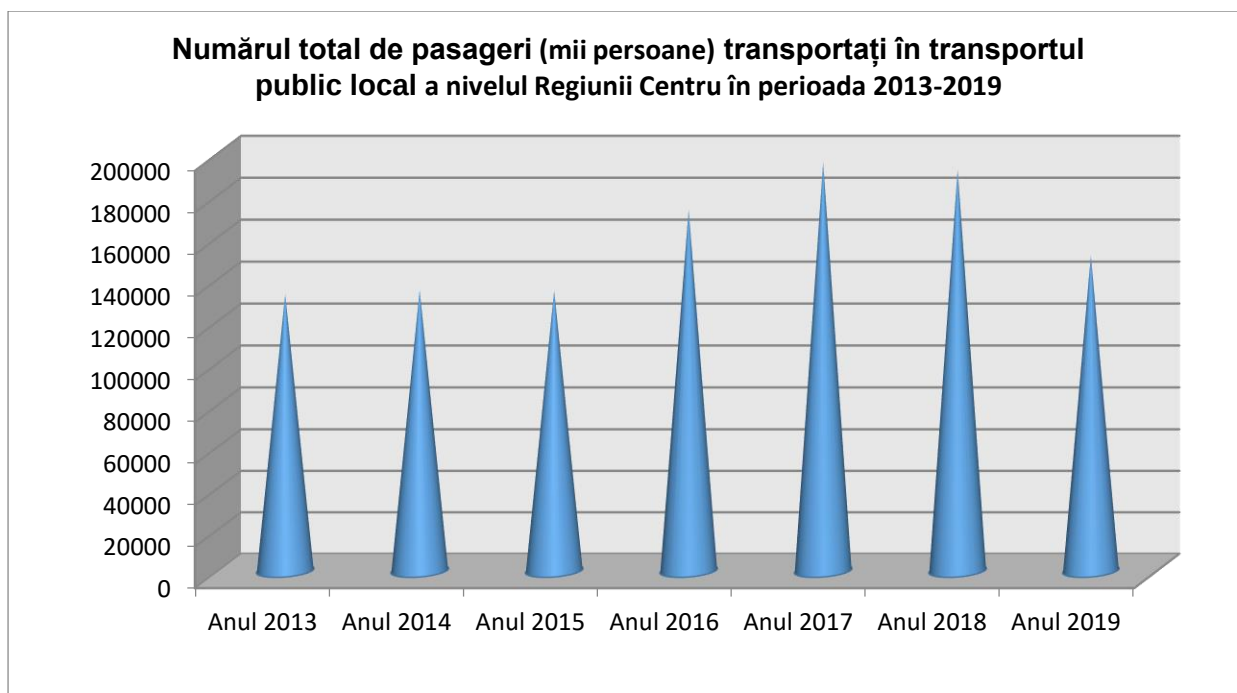

Fig. 1.2 Sursa: Institutul Național de Statistică

Lungimea drumurilor județene modernizate aproape s-a dublat în perioada 2013-2019, 90% (1190 km, de la 1318 km la 2508 km). **Lungimea drumurilor publice comunale modernizate** s-a extins cu 173,5% (de la 328 km la 897 km).

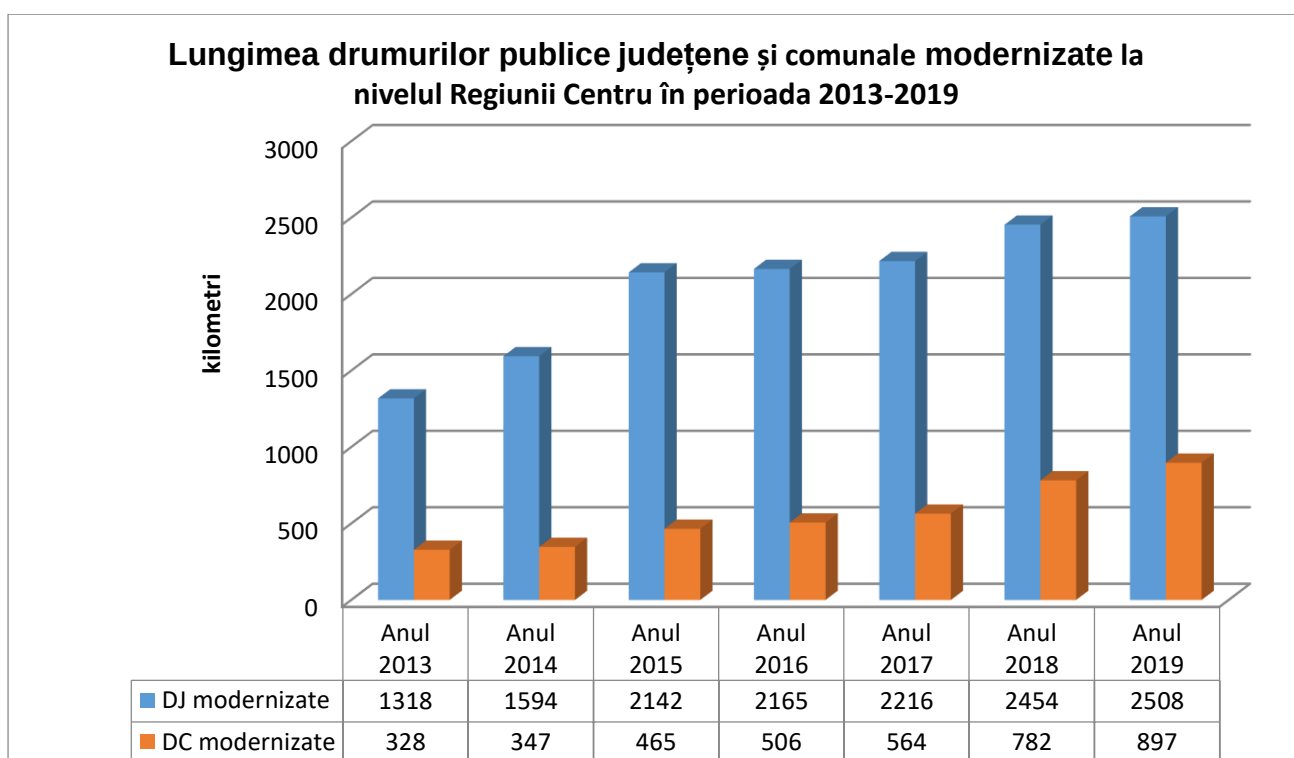

Fig. 1.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme⁶ a crescut continuu de la 0,51% în 2013 la 1,47% în 2019. **Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor**⁷ a crescut de la 1,6% în 2013 la 2,3% în 2019, valoarea maximă fiind în 2018 de 2,5%. Creșterea numărului de autovehicule noi, mai puțin poluante, permite înlocuirea autovehiculelor cu o durată mare de funcționare, contribuind astfel la scăderea emisiilor de carbon.

Ponderea gospodăriilor cu acces la internet la nivelul Regiunii Centru a crescut continuu de la 49,5%, în 2013 la 76,2%, în 2019. De asemenea, **ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul** a crescut de la 60,9% în 2013 la 82,2 % în 2019.

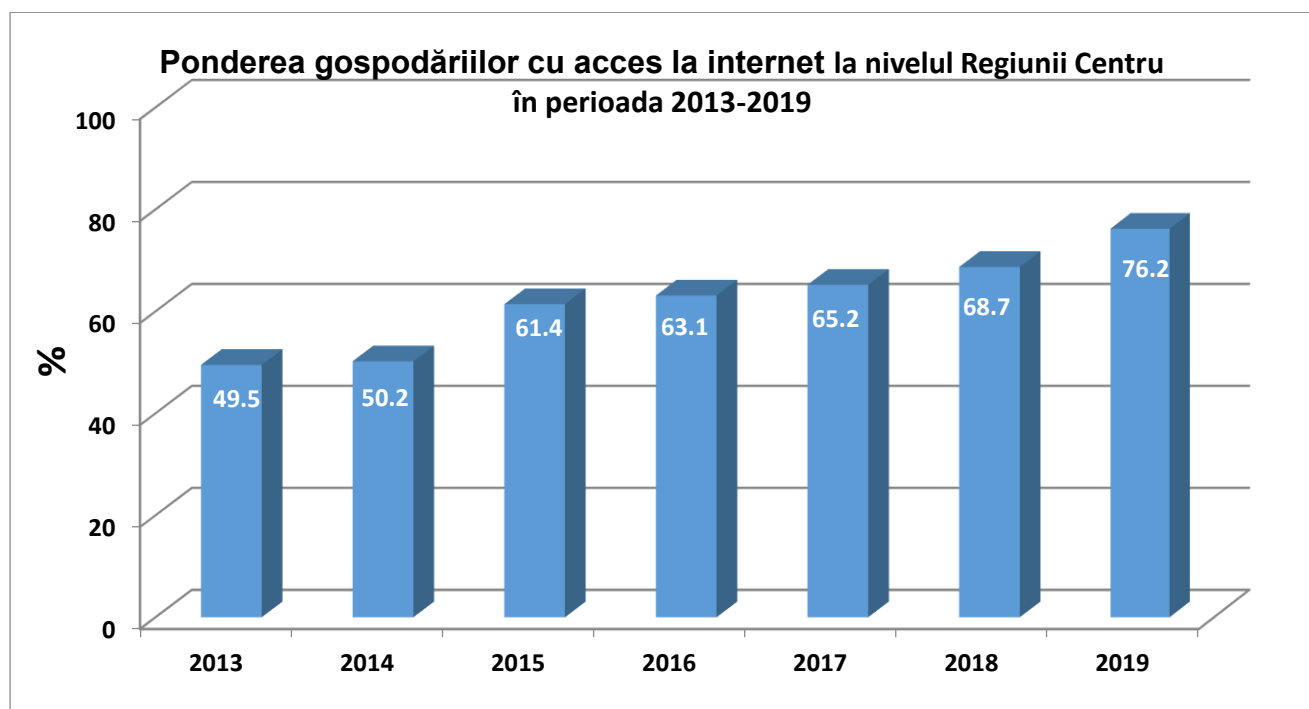

Fig. 1.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

- **Infrastructura tehnico-edilitară și fondul de locuințe**

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile la nivelul Regiunii Centru s-a extins cu 17,8% în 2019 comparativ cu 2013, echivalentul a 1609,4 km, observându-se o creștere continuă, până la o lungime de 10636,1 km în 2019. Similar, **populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă** era cu 18% mai mare în 2019 comparativ cu 2013, echivalentul a 273.854 de persoane, astfel că, numărul persoanelor deservite de sistemul de apă potabilă a ajuns în 2019 la 1.798.802. Accesul populației la sistemul public de alimentare cu apă a crescut continuu în perioada 2013-2019 de la 64,7% din populația rezidentă la 77,6%.

⁶Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme reprezintă raportul dintre numărul înmatriculărilor noi de autoturisme pentru transportul pasagerilor și numărul total de autoturisme

⁷Vehicule rutiere pentru transportul mărfurilor cuprind autovehicule pentru transportul marfurilor, remorci și semiremorci

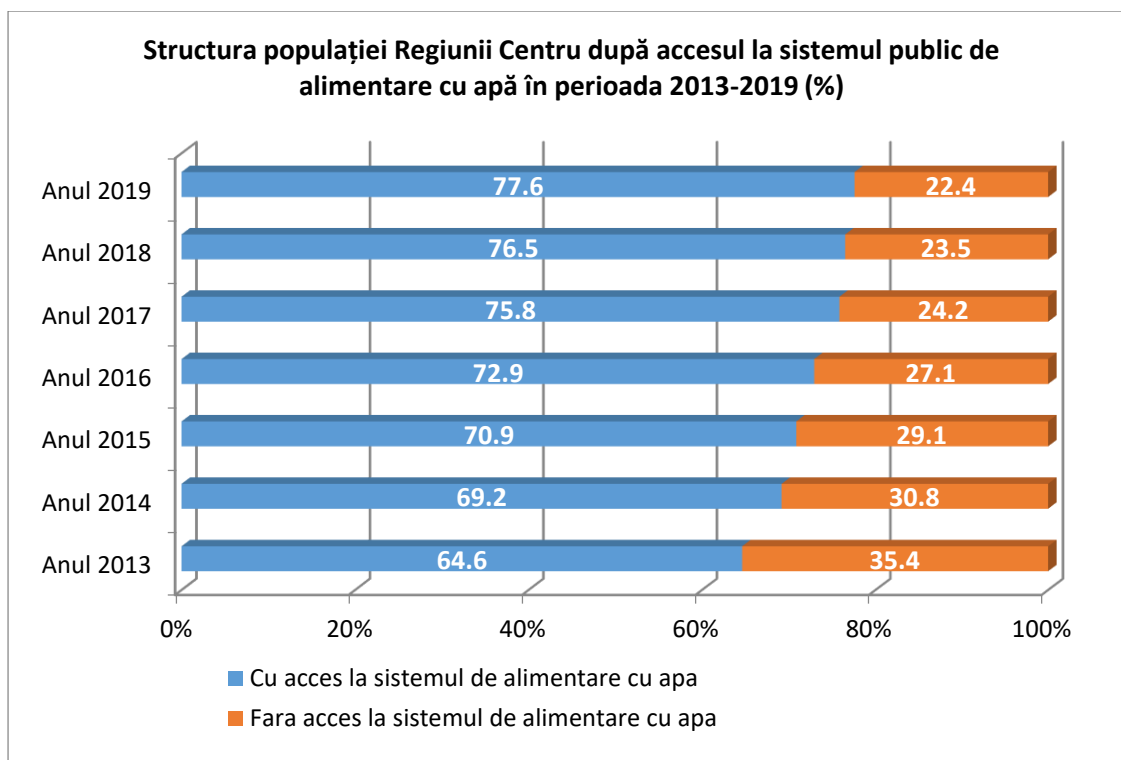

Fig. 1.5 Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația deservită de sistemul public de canalizare și epurarea apelor uzate era cu 19,6% mai mare în 2019 comparativ cu 2013, echivalentul a 253.525 de persoane, ajungând la 1.547.951 persoane deservite în 2019. Accesul populației la sistemul public de alimentare cu apă a crescut continuu în perioada 2013-2019 de la 54,9% din populația rezidentă la 66,8%.

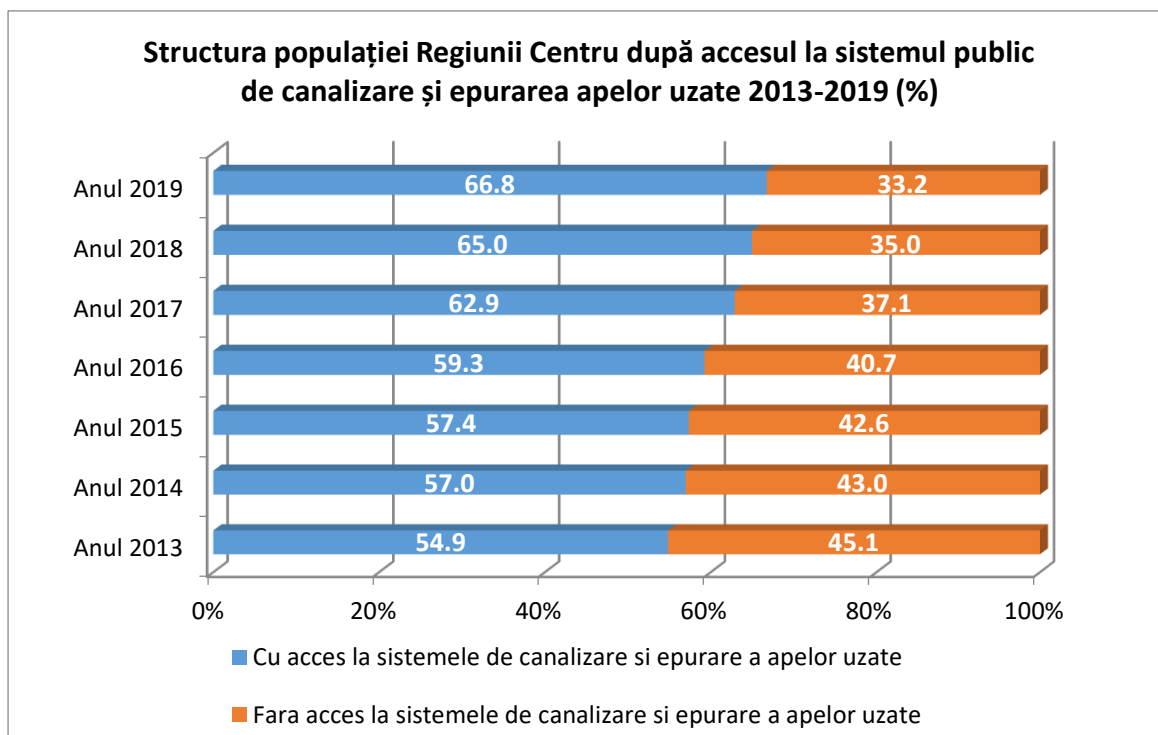

Fig. 1.6 Sursa: Institutul Național de Statistică

O creștere mai vizibilă s-a observat în ce privește **lungimea totală simplă a conductelor de canalizare** care era în 2019 mai mare cu o treime față de 2013 (33,1%, echivalentul la 1551,7 km), ajungând la 6240,2 km în 2019. Cea mai mică extindere a infrastructurii tehnico-edilitare se observă în cazul **lungimii totale a conductelor de distribuție a gazelor** care era în 2019 cu 7,2% (echivalentul a 606,1 km) mai mare față de 2013, ajungând la 8983,9 km în 2019.

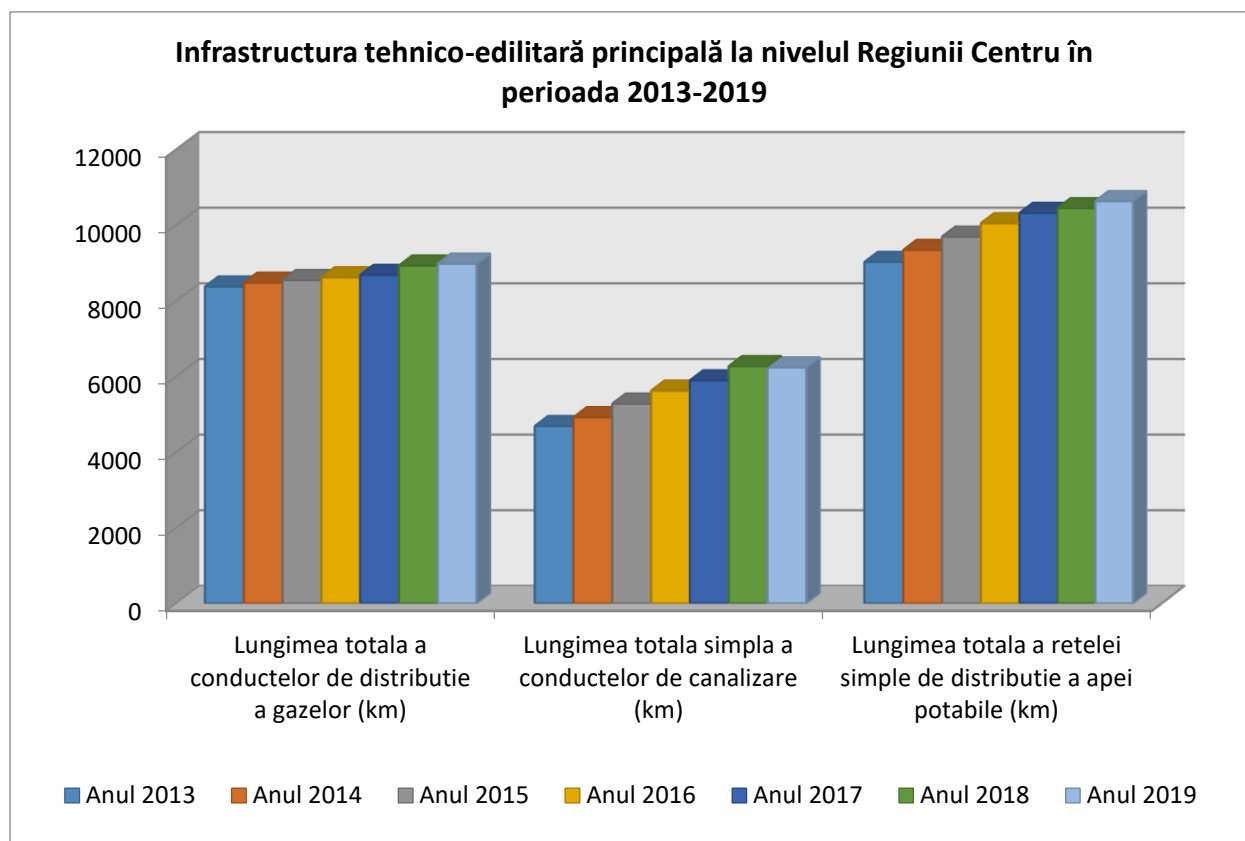

Fig. 1.7 Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice la nivelul Regiunii Centru era în 2019 de 4,4 ori mai mare decât în 2013, cele mai multe s-au înregistrat în 2019 (322 de locuințe) dar și în 2018 (278 de locuințe) și 2015 (275 de locuințe) respectiv 2014 (271 de locuințe).

- **Infrastructura educațională și de sănătate**

Doar prin Programul Operațional Regional 2007-2013 (POR 2007-2013), au fost realizate investiții importante în **infrastructura de educație** din Regiunea Centru, fiind reabilite/modernizate/dotate 77 de **unități de învățământ**. Similar s-a înregistrat și o creștere semnificativă a numărului de **elevi** care au beneficiat de infrastructura de învățământ reabilitată și modernizată, observându-se aproape o dublare a acestora în perioada 2013-2015 (+88,1%, de la 4360 elevi la 8201 elevi). Prin Programul Operațional Regional 2014-2020, PI4.4, PI4.5, PI 10.1A, PI10.1B, PI10.2, PI10.3, au fost contractate un număr de 56 proiecte în decursul anului 2019 și 21 în decursul anului 2020 ce vizează reabilitarea/modernizarea/dotarea **infrastructurii de educație** din Regiunea Centru. Aceste proiecte vor avea un număr de 25521 beneficiari. În ce privește **infrastructura de sănătate** menționăm că până la finalul anului 2020 s-au reabilitat și modernizat, prin fonduri nerambursabile din POR 2007-2013, 24 unități medicale, la nivelul regiunii iar din POR 2014-2020 au fost reabilite/ modernizate/ echipate 43 unități medicale.

Tabel 1.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS1

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS1_1	Lungimea străzilor orășenești	Km	4298	4324	4319	4291	4333	4410	4437
DS1_2	Ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale	%	64,2	65,1	67,1	68,1	69,5	69,4	70
DS1_3	Lungimea drumurilor publice județene modernizate	Km	1318	1594	2142	2165	2216	2454	2508
DS1_4	Lungimea drumurilor publice comunale modernizate	Km	328	347	465	506	564	782	897
DS1_5	Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme	%	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,1	1,5
DS1_6	Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor	%	1,6	1,7	2,1	2,3	2,1	2,5	2,3
DS1_7	Numărul total de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri	Nr.	655	669	694	757	737	773	704
DS1_8	Numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri	Mii pasageri	132896,2	134865,9	134537,4	173150,2	195695,1	192350	151298
DS1_9	Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile	Km	9026,7	9344,3	9696,3	10053	10325,2	10449	10636,1
DS1_10	Populația deservita de sistemul public de alimentare cu apă	Nr. persoane	1524948	1629593	1665850	1708029	1769226	1779067	1798802
DS1_11	Populația deservita de sistemul public de canalizare	Nr. persoane	1294426	1342855	1348513	1387945	1467680	1511447	1547951
DS1_12	Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare	Km	4688,5	4923,9	5281,6	5627,6	5897,9	6273,1	6240,2
DS1_13	Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor	Km	8377,8	8478,3	8550,2	8621,7	8684,4	8933,4	8983,9

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS1_14	Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice	Nr.	74	271	275	139	168	278	322
DS1_15	Numărul anual de unități de învățământ reabilite/ modernizate/ echipate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Nr.	16	27	34	0	0	0	105 ⁸
DS1_16	Numărul de elevi care au beneficiat de infrastructură de învățământ reabilitată/ modernizată/ extinsă/ echipată prin fonduri nerambursabile (prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020)	Nr.	4360	5586	8201	0	0	0	25521 ⁹
DS1_17	Numărul anual de unități medicale reabilite/ modernizate/ echipate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Nr.	7	8	9	0	0	22 ¹⁰	21 ¹¹
DS1_18	Ponderea gospodăriilor cu acces la internet	%	49,5	50,2	61,4	63,1	65,2	68,7	76,2
DS1_19	Ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul	%	60,9	59,7	73	71,7	73,2	76,3	82,2

⁸ Au fost luate în calcul proiectele pe următoarele PI a POR 2014-202: PI4.4, PI4.5, PI 10.1A, PI10.1B, PI10.2, PI10.3. În cadrul acestor PI 56 proiecte au fost contractate în decursul anului 2019 și 49 în decursul anului 2020

⁹ Au fost luați în calcul toți elevii/studentii care vor beneficia în urma implementării celor 105 de proiecte mai sus menționate

¹⁰ Au fost luate în calcul proiectele aferente apelurilor 8.1A, 8.2B nefinalizate

¹¹ Au fost luate în calcul proiectele pe următoarele PI a POR 2014-202: 8.1A, 8.2B

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Atât lungimea străzilor orășenești cât și ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale a crescut în perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare a PDR 2014-2020 în timp ce nr. de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri și nr. total de pasageri au înregistrat scăderi în aceeași perioadă. Ritmul de creștere a lungimii străzilor orășenești a fost mai accelerat în perioada 2018-2019 comparativ cu 2013-2017, însă per total doar o mică pondere din drumurile orășenești s-au modernizat în ultimii 7 ani: cca. 6% Nr. de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri a scăzut doar cu 33 de vehicule însă nr. total de pasageri a înregistrat scăderi considerabile în aceeași perioadă, de la 195695,1 pasageri în 2017 la 151298 în 2019 .	✓ Lungimea străzilor orășenești ✓ Ponderea străzilor orășenești modernizate din totalul rețelei stradale ✓ Numărul total de vehicule în inventar pentru transport public local de pasageri ✓ Numărul total de pasageri transportați în transportul public local de pasageri
Atât lungimea drumurilor publice județene modernizate cât și lungimea drumurilor publice comunale modernizate au crescut în perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare cu 292 km, respectiv 333km. totuși, doar 570 km de drumuri comunale au fost modernizate comparativ cu 1190 km de drumuri județene în toată perioada analizată (2013-2019). În 2019 rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme a fost cea mai mare din întreaga perioadă 2013-2019 (1,5%) iar în 2018 rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor a fost cea mai mare din întreaga perioadă 2013-2019 (2,5%), ambele înregistrând creșteri față de raportul de monitorizare precedent. Ponderea gospodăriilor cu acces la internet și ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul au crescut continuu în aceeași perioadă de la 65,2% la 76,2%, respectiv de la 73,2% la 82,2%.	✓ Lungimea drumurilor publice județene modernizate ✓ Lungimea drumurilor publice comunale modernizate ✓ Rata anuală de înnoire a flotei de autoturisme ✓ Rata anuală de înnoire a flotei rutiere pentru transportul mărfurilor ✓ Ponderea gospodăriilor cu acces la internet ✓ Ponderea persoanelor în vârstă de 16-74 ani care folosesc sau au folosit vreodată internetul
Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile a crescut și, de asemenea și populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă, ajungând ca în 2019 77% din populația Regiunii Centru să aibă acces la sistemul public de alimentare cu apă. De asemenea a crescut și populația deservită de sistemul public de	✓ Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile ✓ Populația deservită de sistemul public de alimentare cu apă ✓ Populația deservită de sistemul public de canalizare ✓ Lungimea totală simplă a conductelor de

canalizare ajungând ca în 2019, 66,8% din populația Regiunii Centru să aibă acces la sistemul public de canalizare și epurarea apelor uzate. A crescut și lungimea totală simplă a conductelor de canalizare (de la 5897,9 km la 6240,2 km) și a conductelor de distribuție a gazelor (de la 8684,4 km la 8983,9 km) iar nr. total de locuințe terminate din fonduri publice aproape s-a dublat comparativ cu perioada de referință a ultimului raport de monitorizare al POR 2014-2020. Numărul de unități de învățământ reabilite/ modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile între cele două rapoarte a fost de 105, iar numărul de beneficiari al acestora de 25521 prescolari/elevi/studenți. În aceeași perioadă 41 de unități medicale au fost reabilite/ modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile.	canalizare ✓ Lungimea totală a conductelor de distribuție a gazelor ✓ Numărul total de locuințe terminate din fonduri publice ✓ Numărul de unități de învățământ reabilite/ modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile ✓ Numărul de elevi care au beneficiat de infrastructură de învățământ reabilitată/ modernizată/ extinsă/ echipată prin fonduri nerambursabile ✓ Numărul de unități medicale reabilite/ modernizate/ echipate prin fonduri nerambursabile
---	---

Aspecte privind DS1. CONCLUZII

D.S 1 Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale

Domeniul Strategic 1 al PDR 2014-2020 include atât dezvoltarea urbană, cât și partea de dezvoltarea infrastructurii tehnico-sociale regionale.

Scopul acestui domeniu strategic este să crească nivelul de coeziune economică și socială al localităților din regiune prin reducerea disparităților intraregionale în special prin creșterea conectivității, asigurarea unui grad ridicat de acoperire cu infrastructura tehnico-edilitară, socială, educațională, socială. Dezvoltarea urbană este un element central al acestui domeniu strategic, orașele fiind vectori ai dezvoltării și garanți ai asigurării serviciilor publice esențiale vieții comunităților.

Deși s-au făcut progrese în ultimii 7 ani în atingerea unei coeziuni economice și sociale, rămân câteva aspecte de interes pe care le prezentăm în cele ce urmează.

Disparități de ordin demografic

- **Declinul demografic** în perioada 2002-2018 (scăderea numărului populației rezidente) s-a manifestat în toate județele Regiunii însă cu intensități diferite: două județe au înregistrat scăderi mai mari decât declinul înregistrat la nivel regional -7,9% : Alba (scădere severă) și Covasna (scădere moderată), iar în celelalte 4 județe s-au înregistrat pierderi de populație mai mici decât media regională
- Trei dintre județele Regiunii Centru sunt predominant rurale (Harghita, Covasna și Mureș au un **grad de urbanizare** sub 50%), iar în celelalte 3 județe (Brașov, Sibiu, Alba) populația din mediul urban este majoritară, ponderea populației urbane depășind, totodată, gradul de urbanizare la nivel regional de 57,2%

Disparități de ordin teritorial

- **Ponderea populației deservite de sistemul public de alimentare cu apă** în anul 2018 depășea media regională de 76,6% în județele: Brașov, Sibiu și Alba și se situa sub această medie în județele: Covasna, Mureș și Harghita
- **Ponderea populației conectate la sistemele de canalizare și epurare a apelor uzate** în 2018 se situa peste media regională de 65,1%, în județele Brașov și Sibiu, iar în județele Alba, Harghita, Covasna și Mureș sub media regională
- **Ponderea drumurilor modernizate și cu IUR în totalul rețelei rutiere** era peste media regională de 65,4% în județele: Sibiu, Covasna, Mureș și Brașov și sub media regională în județele Harghita și Alba
- **Zone cu un grad scăzut de conectivitate:** zona de nord-vest a județului Alba (Munții Apuseni) și zona de nord a județului Harghita precum și câteva localități situate în partea centrală a regiunii. Alte teritorii sunt cele aflate la distanță mare de centrele urbane importante sunt zona Munților Șureanu și Cindrel sau extremitatea estică a județului Covasna, acestea fiind în general și foarte slab populate

Disparități de ordin economic

- Nivelul de dezvoltare economică al județelor, exprimat prin **PIB/locuitor înregistrat în 2017**, depășește media regională în 3 județe (Alba, Sibiu și Brașov), decalajul fiind cuprins între 6 și 26 puncte procentuale și se situează sub media regională în județele Harghita, Covasna și Mureș (ecartul negativ față de nivelul regional fiind între 20 și 25 puncte procentuale)
- Nivelul investițiilor străine directe atrase, reflectat prin nivelul **soldului ISD la sfârșitul anului 2018** este ridicat în județele Brașov, Sibiu, Mureș și Alba și foarte redus în județele Harghita și Covasna. Raportul la nivelul Regiunii Centru între valoarea cea mai mare la nivel județean a investițiilor străine atrase și valoarea cea mai mică la nivel județean a ISD este 23,4 ori
- **Nivelul exporturilor/ locuitor** este superior mediei regionale în 3 județe (Brașov, Sibiu și Alba) și se situează sub media națională în celelalte trei județe. Discrepanțele intraregionale sunt evidente între județele cu cele mari valori ale exporturilor și ale exporturilor/ capita (Sibiul, Alba și Brașov) și celelalte 3 județe ale Regiunii Centru. Raportul în Regiunea Centru între valoarea maximă a indicatorului *exporturi județene/ capita* și valoarea minimă a acestui indicator este de 7,7 ori
- **Câștigul salarial mediu net lunar**, înregistrat în 2018, depășea media regională în județele Sibiu, Brașov și Mureș, iar în celelalte trei se situa sub media regională

Considerate **motoare ale economiei**, orașele sunt catalizatori pentru creativitate și inovare. Diversele dimensiuni ale vieții urbane - economică, socială, culturală și de mediu - sunt strâns legate între ele, iar succesul în materie de dezvoltare urbană poate fi atins numai prin intermediul unei **abordări integrate**, care să vizeze atât dimensiunile sustenabilității urbane, cât și provocările și noile tendințe privind progresul societății.

Rețeaua urbană de localități din Regiunea Centru este formată din 57 de orașe (dintre care 20 sunt municipii). Dinamica și configurația rețelei de localități sunt factori care au influențat în mod direct nivelul de dezvoltare socială și economică a Regiunii. **Rețeaua urbană la nivelul Regiunii Centru** cuprinde un oraș cu peste 200.000 locuitori (Brașov), două orașe cu o populație între 100.000-200.000 locuitori (Sibiu și Târgu Mureș), trei orașe cu o populație între 50.000-100.000 locuitori (Alba Iulia, Mediaș și Sfântu Gheorghe), 16 orașe cu o populație între 20.000-50.000 locuitori și 35 de orașe cu o populație mai mică de 20.000 locuitori.

Peste 35% din localitățile urbane au fost afectate de restructurarea industrială din perioada 1990-2000 care a generat scăderea numărului de salariați, migrația populației, lipsa resurselor pentru investiții în dezvoltarea locală.

Dinamica demografică (evoluția populației *în 2018 față de 2013*) urbană are următoarele caracteristici, în Regiunea Centru:

- Orașe care au înregistrat un **accentuat declin demografic** cu rate de descreștere a populației mai mari de -5%: Bălan (-7,2%), Baia de Arieș (-7,1%), Victoria (-6,0%), Predeal (-5,9%), Abrud (-5,2%), Câmpeni (-5,0%)
- Orașe care au înregistrat **scădere demografică mare** (-5 - -4%): Ocna Mureș, Cugir, Făgăraș, Agnita, Târnăveni, Târgu Secuiesc
- Orașe care au înregistrat o **pierde demografică între -4 - -1%: 30 de orașe**
- Orașe care au înregistrat o **pierde demografică nesemnificativă** (-1% - 0%): Miercurea Sibiului, Brașov, Cristuru Secuiesc, Sibiu, Vlăhița
- Orașe care au înregistrat o **ușoară creștere a populației evidențiind mai mult o stabilitate** (0% - +5%): Întorsura Buzăului, Sebeș, Săliște, Alba Iulia, Tâlmăciu, Ungheni, Săcele, Râșnov
- Orașe cu o **rată de creștere a populației foarte mare** (peste +10%): Ghimbav (+11,8%), Cislădie (+15,3%)

Câteva din provocările în creșterea coeziunii teritoriale care ar necesita o mai mare atenție și coordonare precum și politici publice adecvate sunt:

- Diferențele semnificative în termeni de conectivitate/acces a comunităților la infrastructura de transport de interes național sau European care poate fi un factor de dezvoltare economică și atractivitate pentru investitori
- Diferențe semnificative și în creștere între urban și rural în termeni de acces la servicii de educație, sănătate, servicii sociale, cultură
- Scăderea demografică accentuată care afectează în special zonele rurale producând depopularea localităților, scăderea capacității autorităților locale de a gestiona corespunzător serviciile de interes public și
- Diminuarea/contractia orașelor (shrinking cities), un fenomen care are loc în toată Europa versus extinderea necontrolată a centrelor urbane (municipii reședință de județ, orașe satelit ale acestora etc) ambele fenomene nu au beneficiat de o abordare structurată și politici integrate și ambele necesită o creștere a capacității administrative pentru a veni cu soluții.

În ce privește dezvoltare urbană, Regiunea Centru a beneficiat de finanțare încă din perioada 2007-2013. Astfel, dinamica dezvoltării socio - economice a zonelor urbane a fost impulsionată cel puțin în ceea ce privește reabilitarea infrastructurii urbane și îmbunătățirea serviciilor urbane, inclusiv a serviciilor sociale, precum și prin dezvoltarea structurilor de sprijinire a afacerilor și a antreprenoriatului. Potrivit raportului de evaluare a Regio 2007-2013, prin Domeniul Major de Intervenție (DMI) 1.1 - Planuri integrate de dezvoltare urbană, s-au derulat proiecte complexe, în special în domeniul infrastructurii urbane. Astfel, măsurile finanțate prin această intervenție au înregistrat un impact pozitiv asupra dezvoltării urbane, contribuind semnificativ la crearea de noi locuri de muncă în cadrul șantierelor pentru construcția de drumuri și alte infrastructuri urbane. Evaluarea mai arată creșterea ratei de înscriere a populației în învățământul liceal și a ratei natalității. Cel de-al doilea DMI din AP 1 a vizat sprijinirea investițiilor în eficiența energetică a blocurilor de locuințe. În actuala perioadă de programare, 2014/2020, acest obiectiv a fost preluat de Axa prioritară 3 - Sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon a POR 2014/2020.

Pe lângă AP 1, dezvoltarea urbană și infrastructura au fost sprijinite din POR 2007-2013 și prin intermediul Axelor prioritare 2 și 4, cu DMI 2.1 („Reabilitarea și modernizarea rețelei de drumuri județene, străzi urbane – inclusiv construcția/reabilitarea șoselelor de centură”), DMI 4.1 – “Dezvoltarea durabilă a structurilor de sprijinire a afacerilor de importanță regională și locală, DMI 4.2 – „Reabilitarea siturilor industriale poluate și neutilizate și pregătirea pentru noi activități” și DMI 4.3 – „Sprijinirea dezvoltării microîntreprinderilor” care au finanțat exclusiv proiecte în mediul urban, dar și prin Axa prioritară 3 - DMI 3.1, 3.2 și 3.3 care au finanțat proiecte de infrastructură de sănătate, socială, educațională, dar și dotarea cu echipamente a bazelor operaționale pentru intervenții de urgență atât în mediul urban cât și în mediul rural.

Metodologia de acordare a finanțărilor pentru DMI 1.1 a fost benefică prin faptul că a propus o abordare integrată a proiectelor de dezvoltare urbană și ierarhizarea priorităților de finanțare, pe baza unei analize fundamentată a necesităților de dezvoltare. Valoarea proiectelor contractate în cadrul DMI 1.1 a fost de 1234 mil. lei, din care fondurile UE au reprezentat 716 mil lei. În total au fost finanțate 56 de proiecte aferente a 7 planuri integrate de dezvoltare urbană și care au fost implementate în 11 municipii și orașe din Regiune (Brașov, Alba Iulia, Târgu Mureș, Sfântu Gheorghe, Miercurea Ciuc, Sibiu, Toplita, Râșnov, Predeal, Codlea, Săcele).

Efectele proiectelor implementate prin AP 1 a POR 2007-2013 s-au resimțit și la nivelul zonelor funcționale urbane ale municipiilor și orașelor, în special pentru proiectele de modernizare a transportului public, acestea răsfrângându-se asupra calității vieții a 922.415 locuitori.

Al doilea DMI al Axei Prioritare 1, a finanțat 13 proiecte de reabilitare termică a blocurilor de locuințe din municipiile: Târgu Mureș, Alba Iulia și Miercurea Ciuc, în valoare totală de 8,45 milioane Euro.

Aceste proiecte au contribuit la îmbunătățirea calității vieții locuitorilor prin reducerea consumului de energie, a emisiilor de CO₂ și nu în ultimul rând la îmbunătățirea esteticii urbane.

În perioada 2014/2020, dezvoltarea urbană a fost finanțată prin instrumentele SIDU (Strategii de dezvoltare urbană Integrată) în cadrul axei prioritare 4 a Programul Operațional Regional 2014/2020. **Mobilitatea urbană, protecția mediului, incluziunea socială și educația sunt cei patru piloni pe care a fost construită Axa Prioritară 4 din POR 2014-2020. Liantul este abordarea integrată, iar beneficiari sunt municipiile reședință de județ.**

Totodată, prin axele 3.2, 5.2 și 13 ale POR 2014/2020 sunt finanțate și celelalte municipii și orașe din Regiune Centru, pentru investiții în mobilitatea urbană, regenerarea urbană, iluminat public, eficiență energetică, investiții în infrastructura socială, educațională, pentru îmbunătățirea calității vieții populației.

Aproape 230 km de drumuri județene au fost reabilitate prin Axa 2.1 a POR 2007-2013, în Regiunea Centru. Comparând indicatorul Lungimea drumurilor publice județene modernizate în Regiunea Centru cu rezultatele proiectelor finanțate prin POR 2007-2013, **putem afirma că cca 25% din drumurile județene modernizate în intervalul 2013-2017** în Regiunea Centru se datorează finanțărilor acordate prin POR 2007-2013.

Prin axa 6 a POR 2014/2020, investițiile în infrastructura rutieră care urmează să fie realizate vor conduce la reabilitarea și modernizarea a cca 420 km de drum județean, cu un total de aprox. 650 km drum județean reabilitat prin cele 2 programe operaționale

Domeniul strategic 2. Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării

Obiectivul strategic: Dezvoltarea economiei regionale bazată pe cunoaștere prin modernizarea și eficientizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și prin creșterea rolului cercetării–dezvoltării-inovării la nivelul economiei Regiunii Centru

În vederea conturării unei imagini cât mai obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare în perioada 2014-2020, au fost utilizați **14 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul DS2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”

Tabel 2.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile strategice

Prioritatea	Indicatorii
Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor	• Produsul intern brut regional pe locuitor • Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană • Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii • Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori • Ponderea întreprinderilor inovatoare • Valoarea exporturilor pe locuitor • Soldul investițiilor străine directe/ locuitor • Număr contracte de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020 • Valoarea totală a sprijinului acordat pentru activități de îmbunătățire a competitivității firmelor sprijinite prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020
Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare	• Cheltuieli totale pentru activitatea de cercetare-dezvoltare • Numărul salariaților din Cercetare-Dezvoltare
Sprijinirea dezvoltării infrastructurii de transfer tehnologic, a centrelor de inovare și a spin-off-urilor și start-up-urilor inovative	• Valoarea proiectelor din Reg. Centru contractate prin POR 2014-2020, AP1, Promovarea transferului tehnologic • Numărul centrelor de transfer tehnologic și inovare sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 • Număr entități economice sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 în vederea introducerii în producție a unui produs al cercetării

În perioada 2013-2018 economia Regiunii Centru și-a continuat creșterea începută în anii 2011-2012, înregistrând ritmuri de creștere de la un an la altul. Astfel, potrivit datelor INS, **avansul anual al PIB-ului la nivel regional înregistrat în 2018 a fost de 5,1%** comparativ cu un ritm de creștere de 2,3% înregistrat în anul 2014.

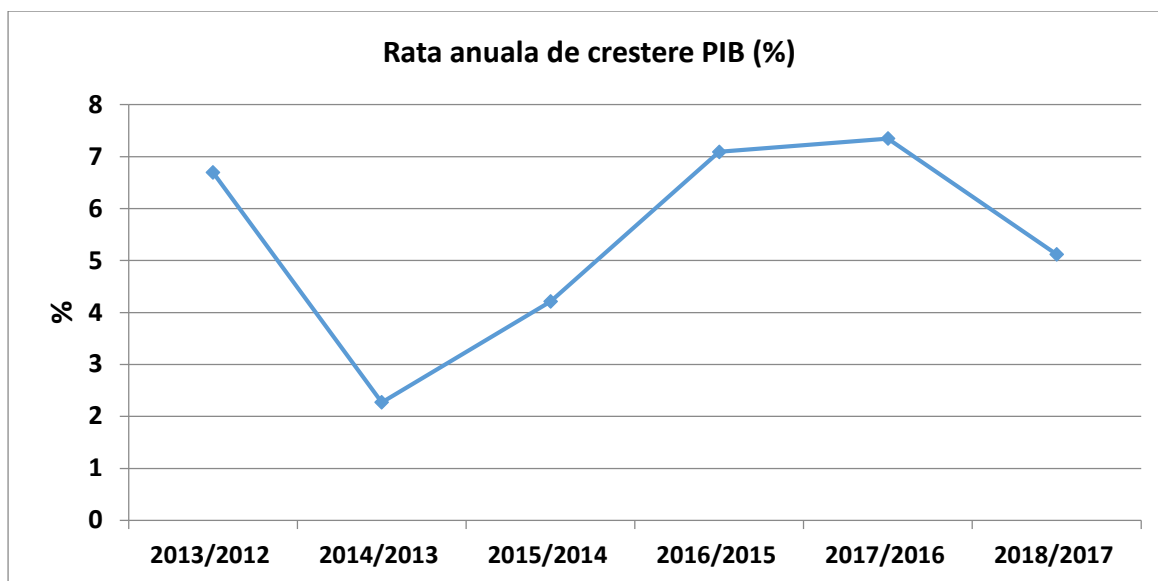

Fig. 2.1 Sursa: INS

Accelerarea creșterii economice a permis o reducere a decalajului față de regiunile mai dezvoltate și o îmbunătățire ușoară a **indicielui de disparitate față de media europeană a PIB-ului/locuitor (PPS)**¹² de la 51% în 2013 la 62% în 2018. **Productivitatea muncii/persoană angajată**, un alt indicator macroeconomic important, a înregistrat o ameliorare după anul 2012, indicele de disparitate față de media UE28 în cazul acestui indicator ajungând la 59,3% în anul 2017.

Numărul de întreprinderi locale active la nivelul Regiunii Centru a crescut între 2013 și 2018 cu 17,2%, de la 57245 la 72 007, o pondere de 99,6% dintre acestea reprezentând-o sectorul întreprinderilor mici și mijlocii (IMM-uri). Drept consecință, indicatorul care măsoară nivelul antreprenorial la nivel regional (**nr. IMM/1000 locuitori**) a crescut de la 24,2 în anul 2013 la 31,1 în anul 2019.

¹² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10474907/1-05032020-AP-EN.pdf/81807e19-e4c8-2e53-c98a-933f5bf30f58>

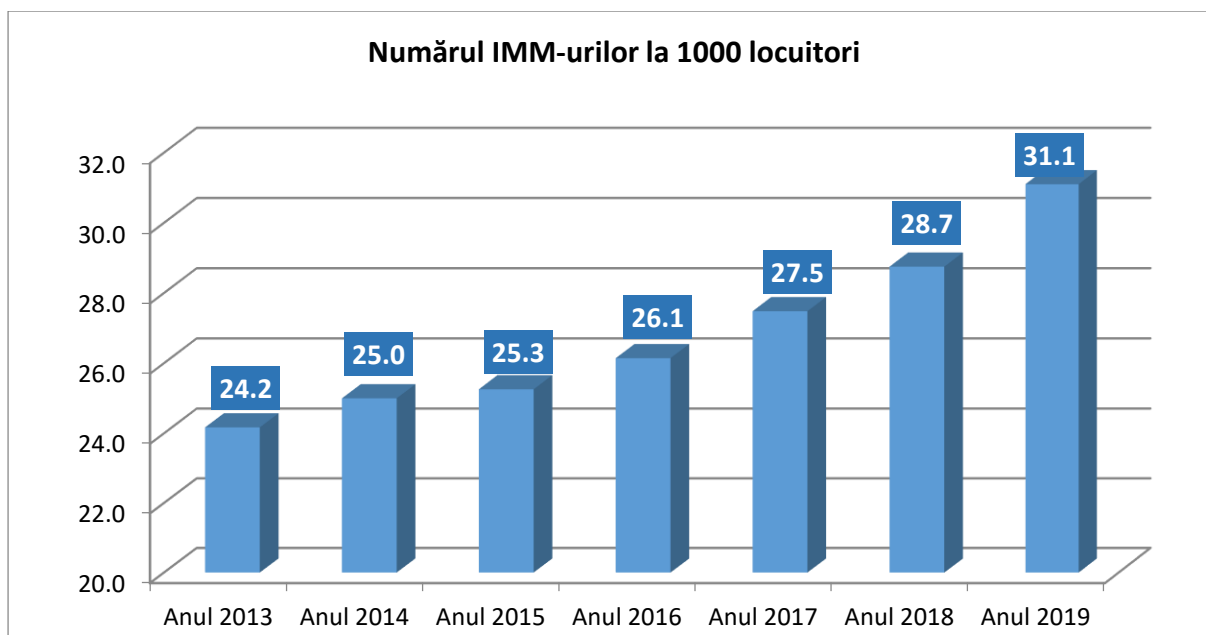

Fig. 2.2 Sursa: Date prelucrare după Institutul Național de Statistică

O contribuție importantă la îmbunătățirea performanțelor întreprinderilor regionale au avut-o **programele operaționale cofinanțate de Uniunea Europeană** (POSDCE 2007-2013, POR 2007-2013, POR 2014-2020) care au oferit un consistent sprijin financiar nerambursabil prin următoarele priorități de investiții: POR 2007 – 2013 (PI 4.1, PI 4.3, și PI 5.2), POR 2014 – 2020 (PI 2.1A, PI 2.1 B, PI 2.2), POSCCE (Axa 1 și Axa 3) . Până la finele lui octombrie 2020, la nivelul Regiunii Centru, prin cele 3 programe menționate anterior a fost acordată IMMurilor, incubatoarelor și centrele de afaceri o asistență nerambursabilă totală de peste 1,67 miliarde lei în baza a 1451 contracte de finanțare încheiate în perioada 2007-2020 (octombrie).

Soldul investițiilor străine directe (ISD) în Regiunea Centru a urcat, la finele anului 2019, conform datelor Băncii Naționale a României, la 7 648 milioane euro (8,7% din totalul investițiilor străine directe din România), Regiunea Centru plasându-se pe poziția a doua, după Regiunea București-Ilfov în ce privește totalul investițiilor străine. Față de anul 2013, soldul investițiilor străine directe a crescut cu peste 2,5 miliarde euro (+48%, iar **soldul ISD/ locuitor s-a mărit** de la 2 195 euro în 2013 la 3 301 euro în anul 2019. Dacă în trecut, industria ușoară și industria lemnului ocupau poziții importante în structura investițiilor străine la nivel regional, în prezent industria auto, industria aeronautică, IT-ul și industria farmaceutică sunt principalele domenii în care se concentrează investițiile străine în Regiunea Centru.

Exporturile au avut o contribuție decisivă la creșterea economică a Regiunii Centru. Valoarea totală a exporturilor regionale a înregistrat o evoluție puternic ascendentă în ultimele două decenii, nivelul acestora ajungând la circa 10,6 miliarde euro în anul 2019, un **nivel de peste 1,5 ori mai mare** față de cel înregistrat în anul 2013. Ținând cont și de scăderea numărului populației la nivel regional înregistrată în ultimii ani, indicatorul **valoarea exporturilor/ locuitor** a avut un avans chiar mai substanțial (creștere cu 59% în perioada 2013-2019). Se exportă în principal mărfuri din grupele: mijloace de transport, mașini, aparate și echipamente electrice, materii textile și articole din acestea, produse din lemn, produse ale industriei chimice, mobilă, partenerii comerciali principali fiind statele Uniunii Europene.

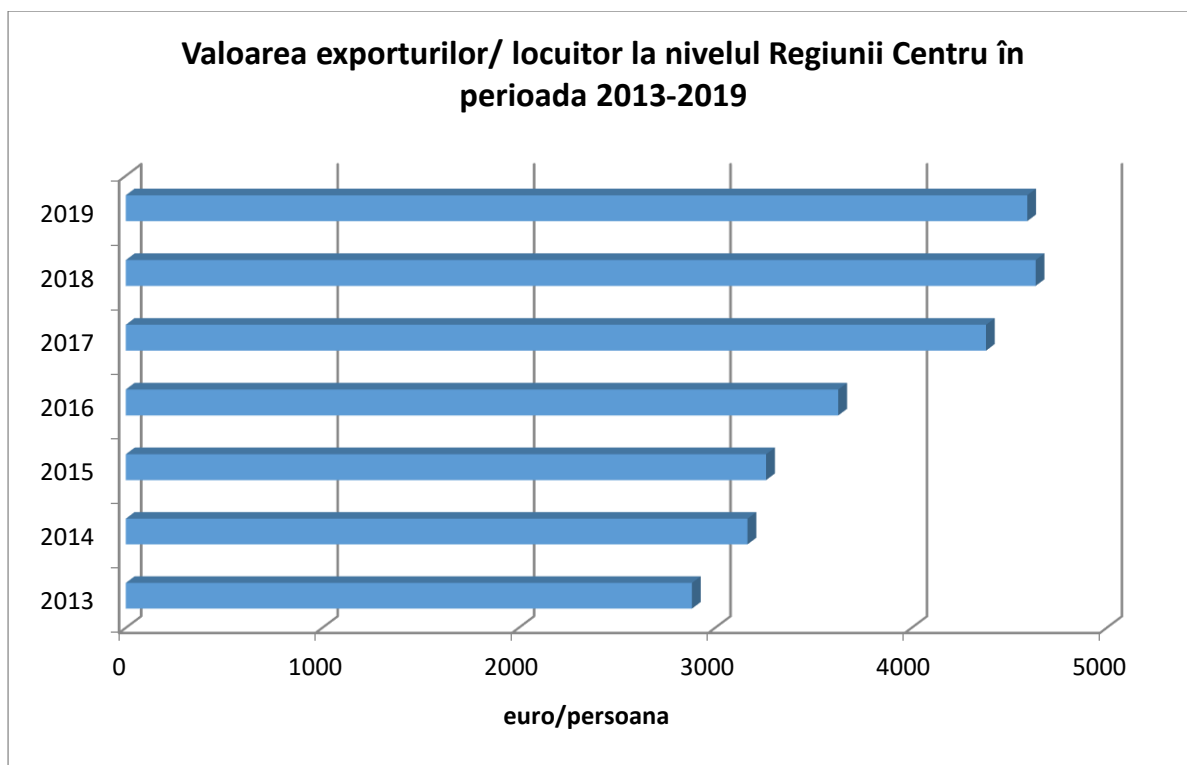

Fig. 2.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Numărul parcurilor industriale din cele 6 județe ale Regiunii Centru **a ajuns în prezent** (10.04.2020), conform datelor furnizate de Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației **la 18 de la 11 parcuri** industriale existente în anul 2013. Alături de parcurile industriale, în Regiunea Centru funcționează mai multe zone cu statut de zonă industrială sau zonă de dezvoltare economică, câteva centre de afaceri și incubatoare de afaceri, dezvoltate prin inițiative publice sau private pentru a răspunde nevoilor în creștere ale mediului de afaceri.

Valoarea totală a cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o creștere semnificativă într-o perioadă scurtă de timp, de la aproximativ 94 milioane lei în 2013 la peste 363 milioane în anul 2019. **Numărul angajaților în activități de cercetare-dezvoltare** a crescut în aceeași perioadă cu 62,2%, de la 2683 la 4352 persoane. Deși progresele înregistrate sunt semnificative, Regiunea Centru rămâne în urma majorității regiunilor din Uniunea Europeană și chiar în urma altor regiuni din România în ce privește resursele umane și financiare alocate cercetării.

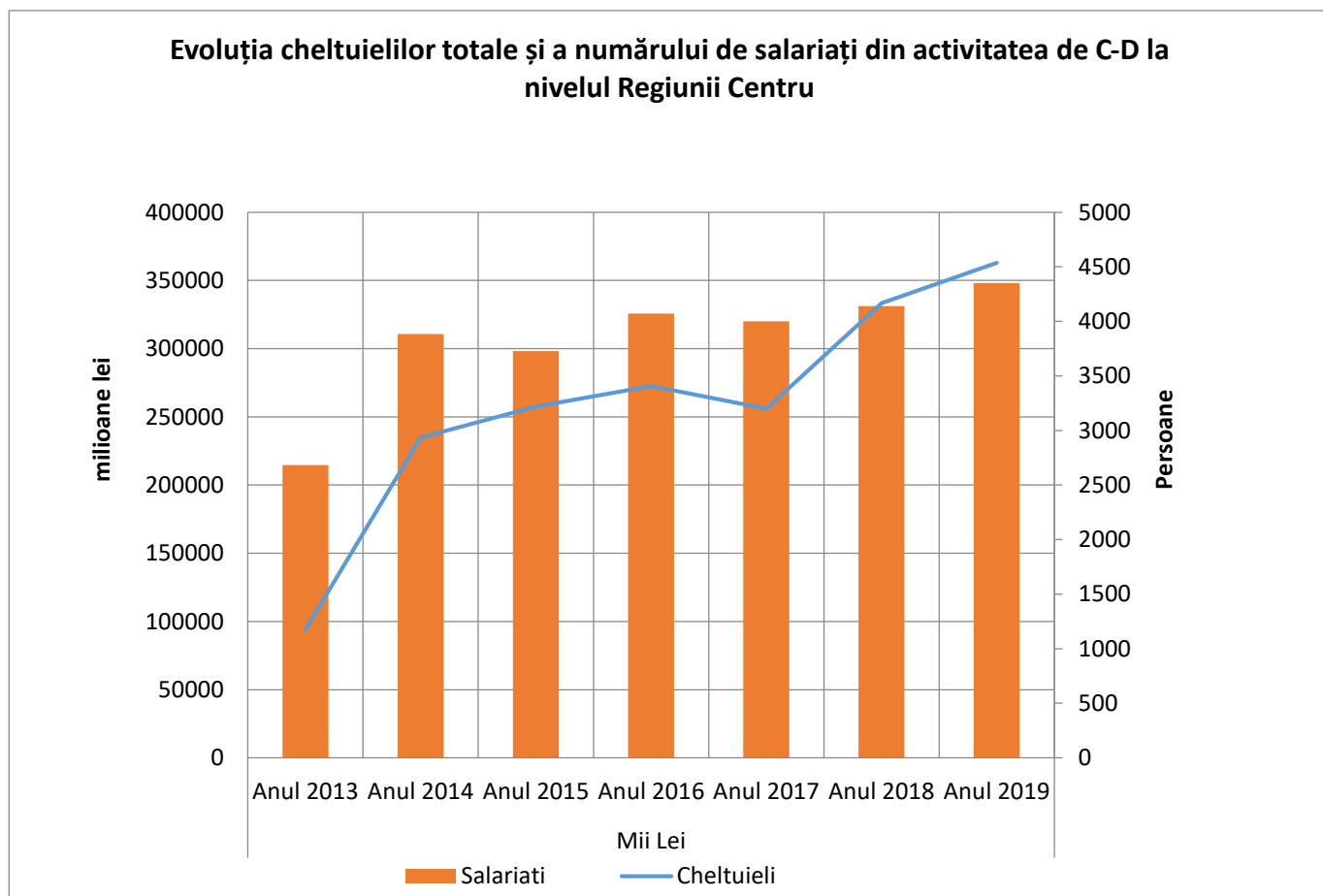

Fig. 2.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Două programe operaționale au avut și vor avea contribuții importante la creșterea competitivității economice și a cercetării, dezvoltării și inovării: PO Competitivitate și POR 2014/2020, axele prioritate 1 și 2. Prin implementarea axei prioritare 1 a POR 2014-2020 este vizată stimularea transferului tehnologic prin extinderea, modernizarea și dotarea infrastructurii de transfer tehnologic și facilitarea activităților desfășurate de către entitățile de transfer tehnologic, acordarea de servicii de transfer tehnologic IMM-urilor. În cadrul axei prioritare 1 a POR 2014-2020 la nivelul Regiunii Centru, **au fost depuse 42 de proiecte**, atât pentru modernizarea cât și pentru înființarea de entități de transfer tehnologic, înființarea de parcuri științifice și tehnologice, derularea de servicii de TT. Din păcate, lansarea întârziată a acestei axe prioritare nu a permis încheierea de contracte de finanțare până în octombrie 2020.

Tabel 2.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS2

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹³
DS2_1	Număr contracte de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020	Nr.	711	162	61	0	63	325	160 ¹⁴
DS2_2	Valoarea totală ¹⁵ a sprijinului acordat pentru activități de îmbunătățire a competitivității firmelor sprijinite prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020	Mil. lei	656,5	183,8	111,2	0	38	539	154,3 ¹⁶
DS2_3	Valoarea proiectelor din Reg. Centru contractate prin POR 2014-2020, AP1, Promovarea transferului tehnologic	Mii lei	NA	0	0	0	0	0	0
DS2_4	Numărul centrelor de transfer tehnologic și inovare sprijinite prin POR 2014-2020, AP1	Nr.	NA	0	0	0	0	0	0
DS2_5	Număr entități economice sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 în vederea introducerii în producție a unui produs al cercetării	Nr.	NA	0	0	0	0	0	0
DS2_6	Cheltuieli totale pentru activitatea de cercetare-dezvoltare	Mii lei	94032	234733	257622	272635	256017	333439	363016
DS2_7	Numărul salariaților din Cercetare-Dezvoltare	Nr.	2683	3885	3728	4072	4000	4140	4352
DS2_8	Numărul de unități locale active	Nr.	58944	60818	61373	63157	66191	68942	72007

¹³ Date disponibile INS în decembrie 2020

¹⁴ Nr. Contracte semnate în anul 2019- 2; Nr. Contracte semnate în anul 2020- 158

¹⁵ Ne referim la valoarea nerambursabilă a proiectelor

¹⁶ Valoare nerambursabilă Contracte semnate în anul 2019 – 32,74 mil; Valoare nerambursabilă Contracte semnate în anul 2020 – 121,56 mil

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹³
DS2_9	Ponderea întreprinderilor inovatoare ¹⁷	%	21,2 (2012)	11,8	-	7,1	-	11,1	-
DS2_10	Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii	%	50,7	51,1	52,6	57,2	59,3	-	-
DS2_11	Nr. IMM-uri/ 1000 locuitori	Nr.	24,2	25,0	25,3	26,1	27,5	28,7	31,1
DS2_12	Valoarea exporturilor pe locuitor	Euro	2882	3165	3259	3627	4380	4636	4592
DS2_13	Produsul intern brut regional pe locuitor	Lei	29756,9	31177,5	33537	37011,6	41625,4	46658,7	-
		PPS/locuitor	13.600	14.100	15.100	16.500	18.000	19.200	-
DS2_14	Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană	%	51	52	53	57	61	62	-
SD2_14	Soldul investițiilor străine directe/ locuitor	Euro/locuitor	2195	2476	2481	2724	2884	3153	3301

¹⁷Cercetarea statistică privind inovația în industrie și servicii se realizează din 2 în 2 ani, INS

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Produsul intern brut regional pe locuitor a crescut de la 16.500 PPS/locuitor la 19.200, Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană a înregistrat o evoluție pozitivă de la 57% la 62%, Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii la fel, Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori a crescut comparativ cu anul în care a fost realizat primul raport de monitorizare de la 26,1 la 28,7. Ponderea întreprinderilor inovatoare a crescut între cele două rapoarte de monitorizare de la 7,1% la 11,1%. Valoarea exporturilor pe locuitor a crescut cu 212 euro/locuitor, Soldul investiției străine directe/ locuitor s-a mărit cu 415 euro/locuitor în perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare a PDR 2014-2020. Atât nr. contractelor de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020 cât și valoarea totală a sprijinului au înregistrat creșteri substanțiale de la 997 proiecte la 1329 proiecte, valoarea proiectelor contractate în această perioadă fiind de 586,4 mil lei.	✓ Produsul intern brut regional pe locuitor ✓ Raportul dintre PIB/locuitor la nivel regional și media europeană ✓ Raportul dintre productivitatea muncii la nivel regional și media europeană a productivității muncii ✓ Numărul de IMM-uri la 1000 locuitori ✓ Ponderea întreprinderilor inovatoare ✓ Valoarea exporturilor pe locuitor ✓ Soldul investițiilor străine directe/ locuitor ✓ Număr contracte de finanțare a companiilor în vederea îmbunătățirii competitivității aprobate prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020 ✓ Valoarea totală a sprijinului acordat pentru activități de îmbunătățire a competitivității firmelor sprijinite prin POR 2007-2013, POSCCE 2007-2013, POR 2014-2020
Atât nr. salariaților din CD, cât și cheltuielile au înregistrat creșteri (+ 352 persoane, respectiv + 107 mil lei) comparativ cu anul în care a fost realizat primul raport de monitorizare (an de referință 2017).	✓ Cheltuieli totale pentru activitatea de cercetare-dezvoltare ✓ Numărul salariaților din Cercetare-Dezvoltare
În perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare nu a fost contractat nici un proiect prin POR 2014-2020, AP1.	✓ Valoarea proiectelor din Reg. Centru contractate prin POR 2014-2020, AP1, Promovarea transferului tehnologic ✓ Numărul centrelor de transfer tehnologic și inovare sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 ✓ Număr entități economice sprijinite prin POR 2014-2020, AP1 în vederea introducerii în producție a unui produs al cercetării

Aspecte privind DS2. CONCLUZII:

D.S.2 Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării

După recesiunea economică din perioada 2009-2011, Regiunea Centru și-a reluat și consolidat creșterea economică și a accelerat procesul de transformări structurale la nivel economic. Valorile indicatorilor macroeconomici, prezentate mai jos, reflectă progresele înregistrate de Regiunea Centru în perioada 2013-2019 precum și decalaje și diferențe de recuperat:

- PIB pe locuitor, la nivel regional, a înregistrat o creștere constantă în intervalul 2013-2018, decalajul față de media Uniunii Europene reducându-se astfel cu încă 11 puncte procentuale. **PIB/locuitor al Regiunii Centru este peste nivelul unor regiuni din Ungaria (Del-Dunantul, Del Alföld, Észak-Alföld), Polonia (Lubelskie, Podkarpackie, Warminsko Mazurskie) și al majorității regiunilor din Bulgaria. Privită prin prisma acestui indicator, Regiunea Centru este a treia dintre regiunile României (după Regiunile București-Ilfov și Vest).**
- Numărul firmelor locale active la nivelul Regiunii Centru a crescut cu 22% între 2013 și 2019, creștere similară cu cea înregistrată la nivel național (+21,6%). În ceea ce privește ponderea întreprinderilor inovatoare, datele statistice indică o scădere din 2012 până în 2018 de la 21,2% la 11,1% la nivel regional și de la 20,7% la 14,6% la nivel național, valori mult sub media Uniunii Europene unde peste jumătate din întreprinderi sunt inovatoare (ex. 48,9% în 2012, 50,3% în 2018).
- Numărul IMM-urilor la 1000 locuitori a crescut de la 24,2 în anul 2013 la 31,1 în anul 2019, evoluție similară cu cea la nivel național (de la 24,1 la 31,3), însă sunt valori mult sub media celor de la nivelul Uniunii Europene (de la 44,6 în 2013 la 47,6 în 2019).
- Soldul investițiilor străine directe (ISD) în Regiunea Centru a fost de 7,648 miliarde euro¹⁸, în 2019, cu 47,7% mai mult față de anul 2013, fiind a doua regiune din România după volumul ISD atrase
- Exporturile regionale au ajuns la 10,6 miliarde euro în anul 2019, un nivel de 1,6 ori mai mare față de cel înregistrat în anul 2013. De asemenea, valoarea exporturilor în 2019 a fost mai mare de 1,5 ori în România și de 1,2 ori în Uniune Europeană comparativ cu cea înregistrată în 2013
- Numărul parcurilor industriale a crescut de la 11 în anul 2011 la 18 în prezent (dintre care 16 sunt operaționale și 2 sunt în curs de amenajare). În aprilie 2020 la nivelul României erau 82 de parcuri industriale cu titlu acordat prin Ordin al Ministrului și Hotărâre a Guvernului.¹⁹
- Valoarea totală a cheltuielilor pentru cercetare-dezvoltare a crescut în perioada 2013–2018 de 3,5 ori la nivel regional, de 1,8 ori la nivel național și de 1,2 ori la nivelul Uniunii Europene. Totuși, conform datelor EUROSTAT, nivelul cheltuielilor cu Cercetarea-dezvoltarea era de 0,31% din PIB-ul Regiunii Centru respectiv 0,5% la nivel național, valori care plasează România pe ultimul loc în ierarhia statelor membre ale UE la acest indicator.
- Numărul angajaților în activități de cercetare-dezvoltare a crescut, în 2018 comparativ cu 2013, cu 54,3% la nivel regional, a scăzut cu -1,8% la nivelul României iar la nivelul Uniunii Europene a crescut cu 21,4%.

¹⁸Sursa: Banca Nationala a României

¹⁹<https://data.gov.ro/dataset/parcuri-industriale-distributie-pe-judete-la-10-04-2020>

- Companiile din Regiunea Centru au beneficiat de o asistență financiară nerambursabilă în valoare de peste 1,67 miliarde lei, acordată în baza a 1451 contracte de finanțare încheiate în perioada 2007-2020.

Implementarea DS 2 se face în strânsă legătură cu Strategia de Specializare Inteligentă a Regiunii, aceasta din urmă fiind mai ancorată în dezvoltarea ecosistemului de inovare și creștere prin valorificarea potențialului inovativ al mediului de afaceri, în parteneriat cu mediul academic și cercetarea.

Domeniul Strategic 3 Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie

Obiectivul strategic: Protecția mediului înconjurător, dezvoltarea infrastructurii tehnice, conservarea biodiversității, diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale, utilizarea resurselor regenerabile de energie, precum și îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic la nivelul Regiunii Centru

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul în atingerea obiectivelor direcției de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **11 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile de strategice incluse în cadrul domeniului „Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”.

Tabel 3.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice	• Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate • Apele uzate evacuate • Investiții pentru protecția mediului • Investiții din bugetul local pentru protecția mediului • Ponderea cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul celei colectate
Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale	• Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului • Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale • Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe • Suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe
Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic	• Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice contractate prin POR 2014-2020 • Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public contractate prin POR 2014-2020

• **Protecția mediului înconjurător și infrastructura tehnică**

Investițiile pentru protecția mediului²⁰ la nivel regional au înregistrat oscilații în perioada 2013-2018 însă comparativ cu 2013 acestea au crescut cu 38,5% ajungând în 2018 la 850,8 milioane lei prețuri curente. În schimb, **investițiile din bugetul local pentru protecția mediului**²¹ au înregistrat o creștere importantă, ajungând în 2018 la 442,704 milioane lei de la 39,7 milioane lei în 2013.

²⁰Investiții pentru protecția mediului cuprind cheltuielile efectuate pentru lucrări de construcții, de instalații și de montaj, pentru achiziționarea de utilaje, mijloace de transport, alte cheltuieli destinate creării de noi mijloace fixe pentru dezvoltarea, modernizarea, reconstrucția celor existente, cu scopul de protecție a mediului. (INS)

²¹Cheltuielile efectuate de către administrația publică locală pentru lucrări de construcții, de instalații și de montaj, pentru achiziționarea de utilaje, mijloace de transport, alte cheltuieli destinate creării de noi mijloace fixe pentru dezvoltarea, modernizarea, reconstrucția celor existente, precum și valoarea serviciilor legate de transferul de proprietate al mijloacelor fixe existente și al terenurilor preluate cu plată de la terți, cu scopul de protecție a mediului. (INS)

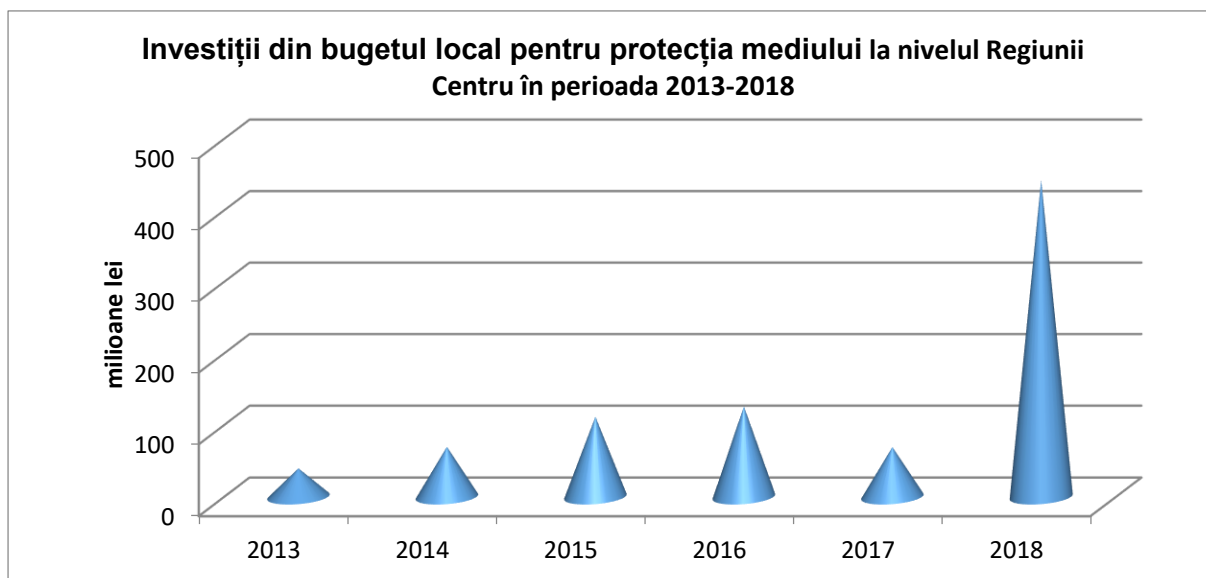

Fig. 3.1 Sursa: Institutul Național de Statistică

Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate a crescut la nivelul Regiunii Centru cu 28% în 2019 comparativ cu 2013, ajungând la 1.513.693 de persoane. **Volumul apelor uzate evacuate** a scăzut cu 9% față de anul de referință 2013, ajungând în 2019 la 147273 mii m³/an.

O evoluție pozitivă și vizibilă se observă în ceea ce privește **ponderea cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul celei colectate**²² care a crescut continuu la nivel regional în perioada 2013 – 2016, de la 37,5% în 2013 a 92,8% în 2016 însă în anul 2017 a înregistrat o scădere bruscă la 26,4%, revenind la 76,8% în 2018. Important de menționat aici faptul că totuși rata de reciclare a deșeurilor este mică la nivelul României și anume de 11,07% în anul 2018.

²² Ne referim aici la deșeurile menajere și asimilabile colectate separat cu excepția deșeurilor din construcții și demolări

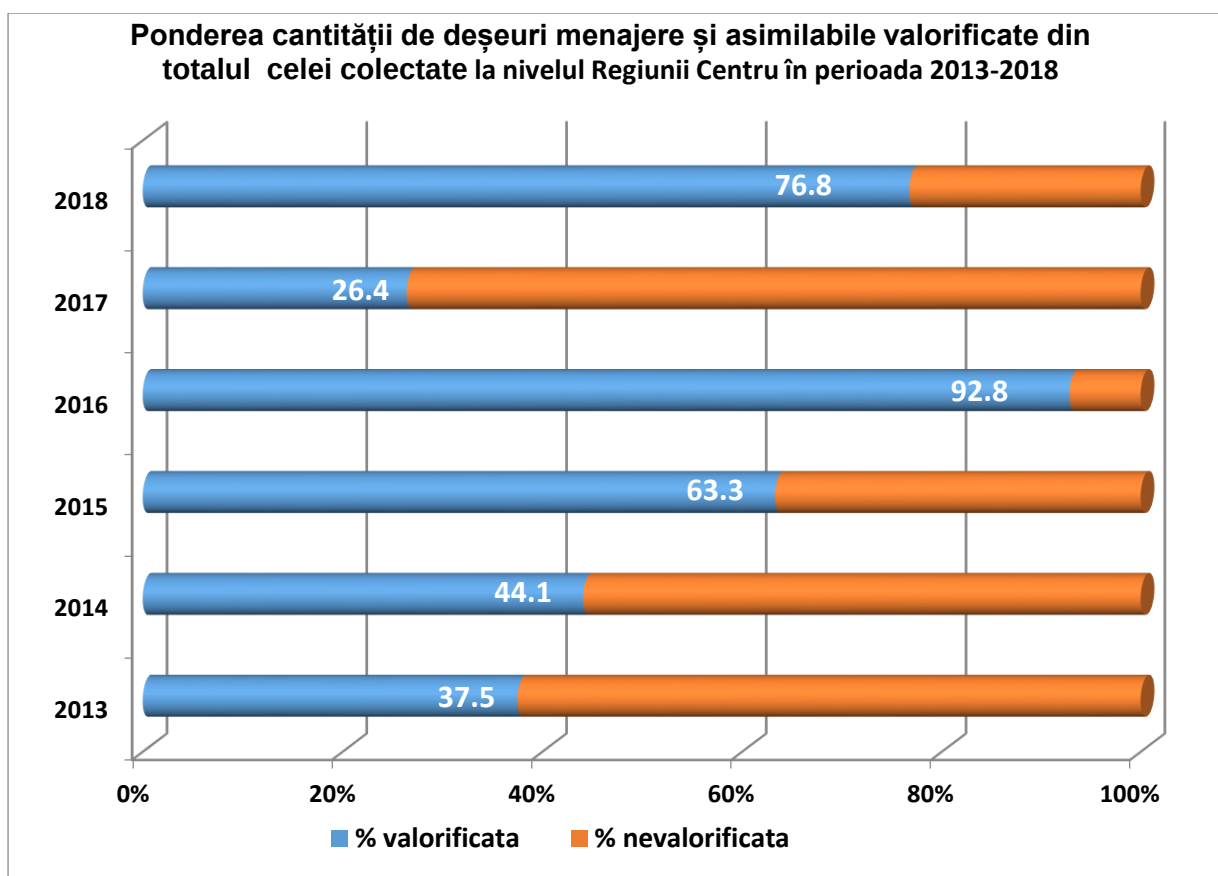

Fig. 3.2 Sursa: Institutul Național de Statistică

- ***Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale***

În perioada 2013-2019 se observă o creștere de 0,3% la nivelul Regiunii Centru a **suprafeței agricole amenajate pentru combaterea eroziunii solului**, aceasta ajungând la 276.300 hectare, ceea ce reprezintă 14.5% din totalul suprafeței agricole. În perioada 2013-2017 s-a înregistrat o creștere vizibilă (de 12,9%) a **suprafeței terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale**²³ ajungând în 2017 la 2.399 de hectare însă în următorii 2 ani au fost înregistrate scăderi drastice, această suprafață scăzând la 1927 de hectare în 2019.

²³Regenerarea artificială reprezintă ansamblul de lucrări de plantare de puieti, butași și sade sau de însămânțare a unei suprafețe de teren cu scopul de a se crea noi arborete, atât pe terenuri forestiere de pe care a fost exploatat arboretul matur, cât și pe terenuri lipsite de vegetație forestieră.

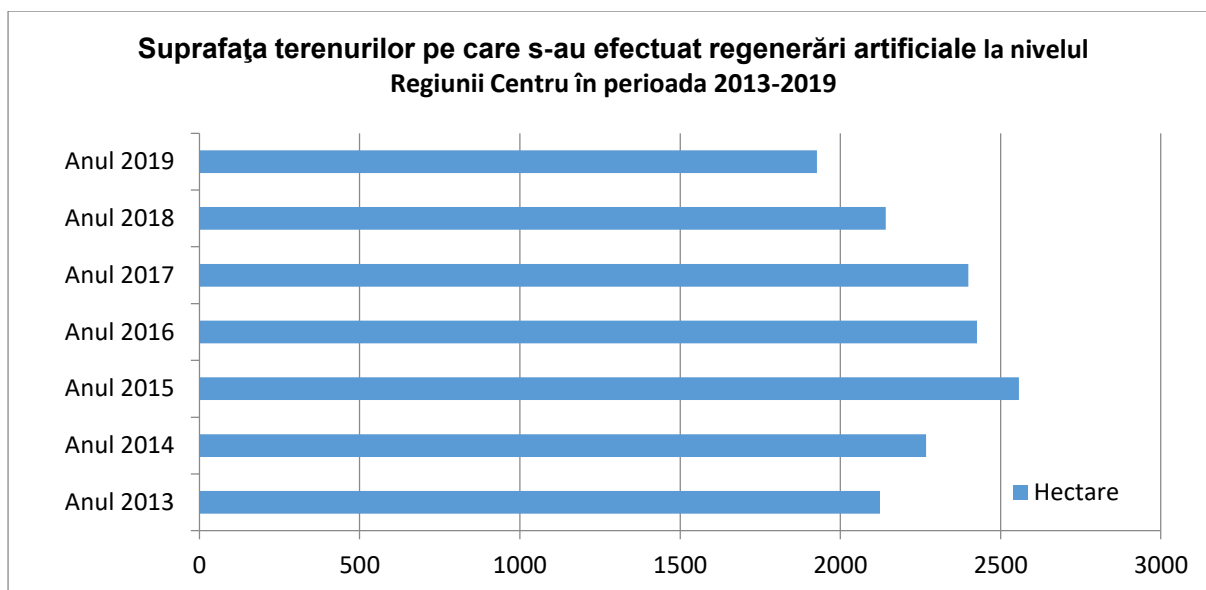

Fig. 3.3 Sursa: Institutul Național de Statistică

Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe s-a extins la nivelul regiunii cu 7,1% în 2019 comparativ cu 2013, ajungând la 2.578 de hectare. De asemenea, se observă o creștere și în ce privește **suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe**, de la 17,6 la 19,4 m²/locuitor pentru aceeași perioadă de referință. Amintim faptul că standardele la nivelul Uniunii Europene prevăd o suprafață minimă de 26 m²/locuitor, iar recomandarea Organizației Mondiale a Sănătății este de 50 m²/locuitor.

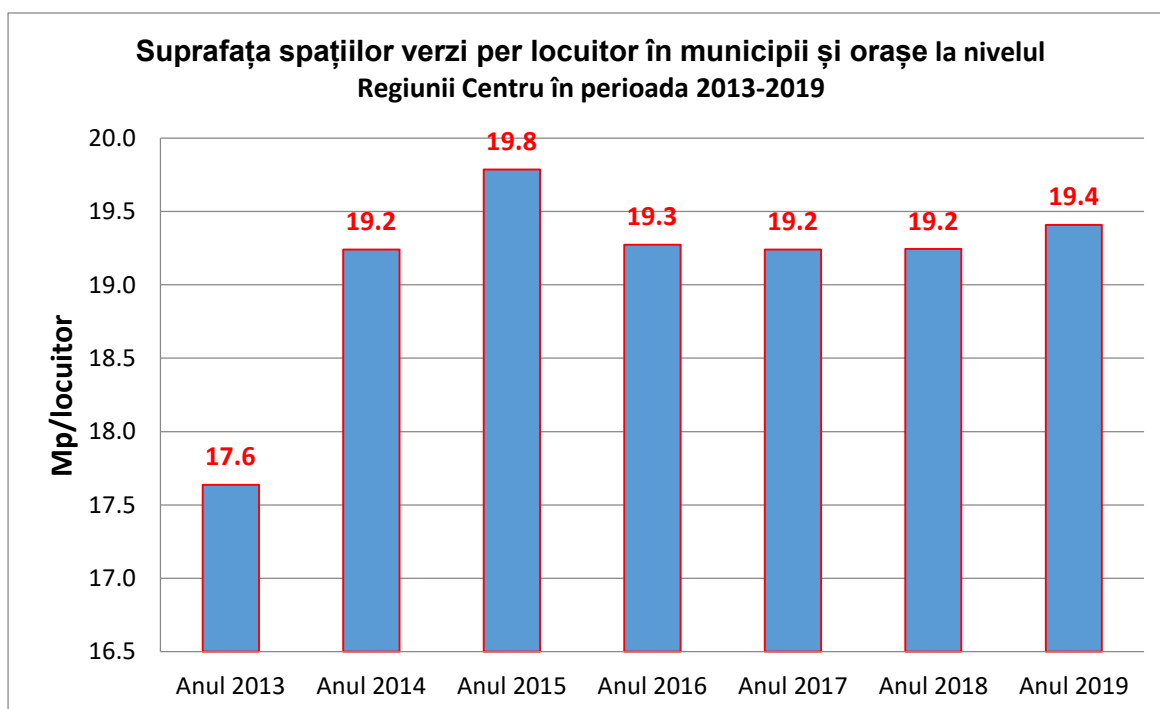

Fig. 3.4 Sursa: Institutul Național de Statistică

Tabel 3.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS3

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS3_1	Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe	Ha	2406	2614	2675	2588	2569	2560	2578
DS3_2	Suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe	m2/locuitor	17.6	19.2	19.8	19.3	19.2	19,2	19,4
DS3_3	Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate	Nr.	1183312	1258259	1260648	1330852	1437382	1477842	1513693
DS3_4	Apele uzate evacuate	Mii m3/an	161792	159210	145259	167612	143455	149229	147273
DS3_5	Investiții pentru protecția mediului	Milioane lei prețuri curente	614,2	971,7	1269,7	540,5	457,1	850,8	-
DS3_6	Investiții din bugetul local pentru protecția mediului	Milioane lei	39,7	69,7	111,7	126,1	69,4	442,7	-
DS3_7	Pondere cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul celei colectate	%	37,5	44,1	63,3	92,8	26,4	76,8	-
DS3_8	Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale	Ha	2124	2267	2557	2426	2399	2142	1927
DS3_9	Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului	Ha	275439	276325	276319	276319	276300	276300	276300
DS3_10	Număr proiecte ²⁴ ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice contractate prin POR 2014-2020	Nr.	NA	0	0	0	0	50	8
DS3_11	Număr proiecte ²⁵ ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public contractate prin POR 2014-2020	Nr.	NA	0	0	0	0	0	4 ²⁶

²⁴ Ne referim la numărul total de proiecte contractate în anul respectiv

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate a crescut constant de la 1437382 pers. la 1513693 persoane în timp ce cantitatea anuală a apelor uzate evacuate s-a diminuat cu 20,3 mil m ³ /an în perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare a PDR 2014-2020. Investițiile pentru protecția mediului au crescut, aceeași evoluție au urmat-o și cele din bugetul local însă ca procentual cele din bugetul local au înregistrat o creștere mai semnificativă. Ponderea cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul a celei colectate a scăzut de la 92,8% la 76,8%. Important de menționat aici faptul ca totuși rata de reciclare a deșeurilor este mică la nivelul României aproximativ 11%.	✓ Populația conectată la sistemul de epurare a apelor uzate ✓ Apele uzate evacuate ✓ Investiții pentru protecția mediului ✓ Investiții din bugetul local pentru protecția mediului ✓ Ponderea cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul a celei colectate
Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe a crescut foarte puțin în perioada dintre cele 2 rapoarte (9 ha), și anume o creștere de 0,2 mp/locuitor. Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului a rămas constantă. Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale a scăzut contrant ajungând la 1927 ha în 2019 de la 2399 ha în 2017.	✓ Suprafața agricolă amenajată pentru combaterea eroziunii solului ✓ Suprafața terenurilor pe care s-au efectuat regenerări artificiale ✓ Suprafața spațiilor verzi în municipii și orașe ✓ Suprafața spațiilor verzi per locuitor în municipii și orașe
În perioada dintre cele două rapoarte de monitorizare a PDR 2014-2020 a început contractarea de proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice și scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public, 58 proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice și 4 proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public. În anul 2020 au mai fost contractate încă 7 proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public.	✓ Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice contractate prin POR 2014-2020 ✓ Număr proiecte ce vizează scăderea consumului anual de energie primară în iluminatul public contractate prin POR 2014-2020

²⁵ Ne referim la numărul total de proiecte contractate în anul respectiv

²⁶ iar în anul 2020: 7 proiecte contractate

Aspecte privind DS3. CONCLUZII:

D.S.3 Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie

În perioada 2013-2019 au continuat investițiile în direcția îmbunătățirii infrastructurii tehnice în domeniul protecției mediului, a creșterii eficienței energetice și a combaterii schimbărilor climatice. În ciuda îmbunătățirilor pe care le observăm există o nevoie acută de investiții în asigurarea accesului la infrastructura și servicii care să asigure o protecție adecvată a mediului și calitatea locuirii:

- Valoarea anuală a investițiilor din bugetul local pentru protecția mediului au crescut de peste 11 ori în 2018 comparativ cu 2013, conform datelor edemos
- Numărul populației conectate la sistemul de epurare a apelor uzate a crescut cu 28%, ajungând la 1,51 milioane persoane în anul 2019
- Ponderea cantității de deșeuri menajere și asimilabile valorificate din totalul celei colectate a crescut de la 37,5% în 2013 a 76,8% în 2018
- Suprafața totală a spațiilor verzi în municipii și orașe s-a extins la nivelul regiunii cu 7,1% în 2019 comparativ cu 2013
- Suprafața spațiilor verzi/ locuitor în mediul urban s-a mărit de la 17,6 la 19,4 m²/locuitor în 2019 comparativ cu 2013
- La nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2019 **ponderea localităților²⁷ cu rețea de distribuție a apei** a crescut de la 77,8% la 83,3%, în mediul urban fiind de 98,2%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 74,5% la 81,0%.
- La nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2019 **ponderea localităților cu canalizare publică** a crescut de la 45,2% la 56,3%, în mediul urban fiind de 98,2%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 36,7% la 49,6%.
- La nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2019 **ponderea localităților în care se distribuie gaze naturale** a crescut de la 58,7% la 59,2%, în mediul urban fiind de 89,5%, iar în mediul rural observându-se o creștere de la 53,8% la 54,3%.

Prin Axa 3 a POR 2014-2020 sunt finanțate proiecte care vizează sprijinirea tranziției către o economie cu emisii scăzute de carbon. Până la finalul lunii octombrie 2020 în cadrul priorităților de investiții 3.1 B și 3.1 C au fost contractate 69 de proiecte care vor avea ca obiectiv scăderea consumului anual de energie primară în clădirile publice respectiv pentru iluminatul public. Indicatorii relevanți pentru acest domeniu strategic generați de proiectele finanțate vor fi disponibili pentru următoarele rapoarte de monitorizare.

²⁷ Localități sunt considerate unități administrativ – teritoriale (UAT) din mediul urban (municipii și orașe) și/sau din mediul rural (comune)

Domeniul Strategic 4. Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii

Obiectivul strategic: Dezvoltarea durabilă a zonelor rurale din Regiunea Centru prin valorificarea potențialului natural și uman al acestora

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **14 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”

Tabel 4.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole	• Valoarea producției agricole • Productivitatea muncii în agricultură • Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit • Numărul de mașini agricole • Suprafața amenajată pentru irigații • Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale
Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional	• Suprafața fondului forestier
Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru	• Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit • Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani)
Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru	• Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile • Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural • Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică • Lungimea drumurilor comunale modernizate
Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare	• Rata mortalității infantile în mediul rural

• Eficientizarea activităților agricole

Valoarea producției agricole înregistrează o variabilitate mare, fiind dependentă de factorii climatici. În perioada de referință 2013-2019 valoarea producției agricole la nivel regional a înregistrat cea mai mică valoare în 2016 de 7998078 mii lei și cea mai mare în 2019 de 9388158 mii lei. În anul 2019, valoarea producției agricole a Regiunii Centru (aproape 9,4 miliarde lei), a reprezentat 10,4% din valoarea producției agricole a României. Cu această pondere Regiunea Centru se situează doar pe locul al 7-lea între regiunile de dezvoltare ale țării.

În 2019 comparativ cu 2013 la nivelul Regiunii Centru valoarea producției agricole a crescut cu 5,9% (+14,7% la nivel național), peste media regională fiind județele Alba (+21,9%), Harghita (+12,7%), Mureș (+9,3%) și Covasna (+6,1%), în celelalte două județe înregistrându-se scăderi (Brașov cu -

14,8% și Sibiu cu -1,1%). Menționăm că din valoarea producției agricole la nivel regional în 2019 cele mai mari ponderi au fost în județele Mureș (25,4%) și Alba (21,8%), iar cea mai mică în județul Sibiu (11,5%).

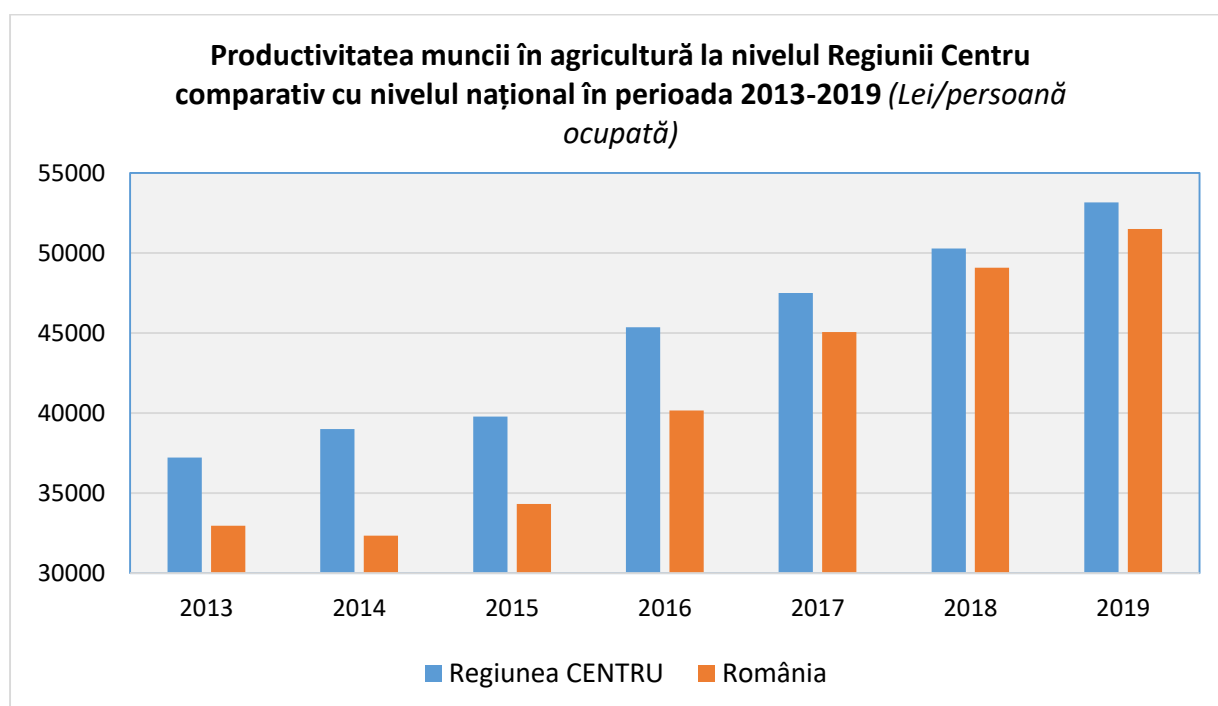
Tabel X Valoarea producției ramurii agricole la nivelul Regiunii Centru și României în perioada 2013-2018

							Mii lei
Regiune/Țară	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regiunea CENTRU	8867064	8989412	7998078	7887237	8341541	8930023	9388158
România	78464416	74524454	68749578	69348614	78494105	86349291	89989063

Productivitatea muncii în agricultură²⁸ la nivelul Regiunii Centru înregistrează o tendință de creștere, maximul fiind atins în anul 2019 (53161 lei/persoană ocupată) fiind cu 42,8% mai mare față de anul de referință 2013. Productivitatea muncii în agricultură la nivel regional a fost mai mare față de cea la nivel național în toată perioada de referință. Amintim că la nivelul României productivitatea muncii în agricultură a înregistrat o creștere de 56,2%, ajungând la 51511 lei/persoană ocupată în 2019. Cu toate acestea, productivitatea muncii în agricultură era de 4,3 ori mai mică în 2019, în România, față de media Uniunii Europene. În 2019 productivitatea muncii în agricultură la nivelul Uniunii Europene era de 19418.7 Euro/persoană ocupată, iar în România era de 4565.9 Euro/persoană.

Raportată la productivitatea muncii pe ansamblul economiei, productivitatea muncii în agricultură era la nivelul regiunii de 3,7 ori mai redusă, iar la nivel național de 4,4 ori.

În profil teritorial, o productivitate a muncii în agricultură în 2019 peste media regională s-a înregistrat în județele Covasna (74776 lei/persoană ocupată), Brașov (60346 lei/persoană ocupată) și Alba (58747 lei/persoană ocupată), la polul opus fiind județul Harghita (37005 lei/persoană ocupată). În 2019 comparativ cu 2013 s-a înregistrat o creștere a productivității muncii în agricultură peste media regională (+42,8%) doar în județele Alba (+65,0%), Harghita (+53,3%) și Mureș (+50,2%), cea mai mică creștere fiind în județul Brașov (+11,7%).

²⁸ Domeniul economic fiind agricultură, silvicultură și pescuit

Fig. 4.1 Sursa: Date prelucrate după INS

Numărul de mașini agricole²⁹ la nivelul regiunii a crescut continuu în perioada 2013-2018, ajungând la 73778, fiind cu 14,6% mai mare față de anul de referință 2013 (+10,7% la nivel național). În 2019 la nivelul regiunii numărul de mașini agricole a scăzut la 73113 fiind cu 0,9% mai mic față de anul anterior, scădere similară și la nivel național.

În profil teritorial, în 2019 comparativ cu 2013 creșteri ale numărului de mașini agricole peste media regional (+13,6%) s-a înregistrat în județele Sibiu (+50,7%), Harghita (+30,6%) și Mureș (+18,8%), într-un singur județ înregistrându-se o scădere (Brașov cu -8,3%).

Pe întreaga perioadă 2013-2019, **suprafața amenajată pentru irigații** la nivelul Regiunii Centru s-a menținut aceeași, fiind de 15400 hectare (2% din suprafața arabilă). Din suprafața amenajată pentru irigații la nivelul Regiunii Centru în 2019 aproape două treimi era județul Covasna (31,1%) și Alba (30,3%) urmată de județele Brașov (17,2%), Sibiu (16,9%) și Mureș (4,5%), iar județul Harghita nu era în evidențele statistice pentru acest indicator.

În anul 2019, la nivelul regiunii **suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale** era de 783616 hectare (reprezentând 41,2% din suprafața agricolă), cu 7,9% mai puțin față de anul anterior (+6,3% la nivel național) și cu 25,9% mai mult față de anul de referință 2013 (+20,1% și la nivel național).

În profil teritorial, în 2019 din suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale la nivel regional, cele mai mari ponderi au fost în județele Mureș (24,1%), Brașov (23,0%) și Alba (21,8%), iar cele mai mici, sub 10% în Harghita (8,0%) și Covasna (9,3%). În 2019 comparativ cu 2013 creșteri ale suprafeței terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale peste media regională (+25,9%) s-au înregistrat în județele Alba (89,3%), Mureș (79,4%) și Sibiu (+48,2%), în două județe înregistrându-se descreșteri (Covasna, -44,6% și Harghita, -3,1%).

Atât la nivel național cât și regional, domeniul agriculturii, silviculturii și pescuitului are o contribuție relativ modestă la formarea PIB-ului, sub 5%. În 2018 ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în total produs intern brut regional (PIBR) a fost de 3,9% în Regiunea Centru și 4,3% în România. De asemenea, în 2018 ponderea agriculturii, silviculturii și pescuitului în total valoare adăugată brută regională (VABR) a fost de 4,4% în Regiunea Centru și 4,8% în România.

Deși se pune un accent tot mai mare pe creșterea gradului de mecanizare și automatizare a activităților agricole, în România se utilizează mai mult factorul de muncă în procesul de producție în raport cu alte state. De pildă, în 2019³⁰ în România ponderea costului muncii în total a fost aproape dublă comparativ cu cea a capitalului, spre deosebire de media Uniunii Europene, unde ponderile sunt inversate³¹, acest fapt reflectându-se și într-o performanță mai slabă din perspectiva nivelului productivității orare a muncii la nivel național. Un alt aspect îl reprezintă nivelul scăzut al productivității medii a fermelor autohtone care în România este cauzat, în principal, de gradul ridicat de fragmentare a exploatațiilor agricole. Statistic, în sectorul agricol românesc activează aproximativ 3,4 milioane de ferme dintre care este 85% sunt ferme de subzistență și semisubzistență. Acest fapt constituie un obstacol în dezvoltarea agriculturii, reflectat și în costurile mai ridicate ale materiilor prime, accesul mai dificil la piețe de desfacere, posibilități mai limitate de

²⁹ Conform INS în categoria **mașinilor agricole** sunt incluse: tractoare agricole fizice, pluguri pentru tractor, cultivatoare mecanice, semănători mecanice, mașini de stropit și prăfuit cu tracțiune mecanică, combine autopropulsate pentru recoltat cereale, combine autopropulsate pentru recoltat furaje, combine și mașini pentru recoltat cartofi, prese pentru balotat paie și fan, vindrovere pentru furaje

³⁰ https://insse.ro/cms/sites/default/files/field/publicatii/castigurile_salariale_si_costul_forței_de_munca_in_anul_2019.pdf

³¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/teilm100/default/table?lang=en>

extindere a afacerii mai ales în contextul dezvoltării tehnologice, etc. În plus, dimensiunea redusă a fermelor afectează capacitatea acestora de a realiza investiții, inclusiv prin utilizarea de fonduri europene în contextul cerințelor unui proiect cu finanțare nerambursabilă. Încurajarea demersurilor de asociere a producătorilor locali are un potențial în recuperarea decalajului de productivitate dintre agricultura autohtonă și celelalte economii europene. Un potențial din ce în ce mai mare și o creștere a cererii o are în perioada următoare agricultura autohtonă care oferă posibilitatea producătorilor locali să se orienteze către agricultura organică.

- **Valorificarea durabilă a potențialului silvic**

În perioada 2013-2019 **suprafața fondului forestier** a înregistrat o extindere nesemnificativă din punct de vedere statistic (+0,5%), ajungând la 1270,2 mii hectare în 2019 (comparativ cu +0,8% în 2019 a nivel național).

În profil teritorial, în 2019 comparativ cu 2013 suprafața fondului forestier a înregistrat o extindere mai mare față de media regională doar în județul Sibiu (+2,1%), județul Mureș fiind la egalitate cu nivelul regional (+0,5%), iar în județul Harghita suprafața fondului forestier a fost aceeași pe întreaga perioadă 2013-2019 (264,1 mii hectare/an).

- **Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în mediul rural**

Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani) a crescut la nivelul regiunii în perioada de referință 2013-2019 de la 47,7% la 52,5%, înregistrând valoarea maximă de 53,5% în 2017. Cu toate acestea se înregistrează la nivelul regiunii valori sub cele la nivelul național în perioada de referință valorile au fost cuprinse între 60,2% (în 2016) și 64,2% (în 2019). De asemenea, la nivelul regiunii se păstrează decalajul față de mediul urban care înregistra în perioada de referință valori cuprinse între 58,6% (în 2013) și 65,9% (în 2017), în 2019 fiind de 65,7%.

Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit, formată din persoane locuind preponderent în mediul rural, a scăzut continuu la nivelul regiunii în perioada 2013-2019 cu 25,9% (comparativ cu -26,6% la nivel național), ajungând în 2019 la 176,6 mii de persoane, iar ponderea domeniului agriculturii, silviculturii și pescuitului în totalul populației ocupate la nivel regional s-a redus în aceeași perioadă de la 22,9% în 2013 la 16,7% în 2019 (comparativ cu nivelul național unde scăderea a fost de la 27,9% la 20,6%, ajungând la 1747 mii de persoane în 2019). Amintim că la nivelul Uniunii Europene, ponderea populației ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit este sub 5% din populația totală ocupată, înregistrând o scădere continuă de la 4,4% în 2013 la 4,1% în 2019. Aceste evoluții indică faptul că, treptat, se produce o **diversificare a activității economice din mediul rural** și în ciuda scăderii numărului populației ocupate în agricultură, prin dezvoltarea celorlalte sectoare economice s-a putut îmbunătăți nivelul ocupării în mediul rural.

În profil teritorial, în 2019 ponderi ale populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit peste media regională (16,7%) s-au înregistrat în județele Harghita (23,7%), Mureș (21,5%), Covasna (21,6%) și Alba (21,3%), iar cea mai mică pondere fiind în județul Brașov (9,0%) urmat de Sibiu (10,6%). Din populația totală ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit la nivel regional în 2019 (176,6 mii persoane) peste un sfert a fost în județul Mureș (28,0%) urmat cu aproape o cincime de județul Alba (19,7%), la polul opus fiind județul Covasna (10,1%).

În perioada 2013-2019 la nivelul tuturor județelor Regiunii Centru s-au înregistrat diminuări ale ponderii populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit, în 2013 ponderile fiind cuprinse între 12,6% (Brașov) și 31,2% (Harghita). În 2019 comparativ cu 2013 rate de descreștere ale populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit mai mari față de cele la nivel regional (-25,9%) s-au înregistrat în județele Mureș (-27,2%), Harghita (-26,5%), Alba (-26,1%) și Sibiu (-26,0%), la polul opus fiind Covasna (-22,8%) și Brașov (-23,7%).

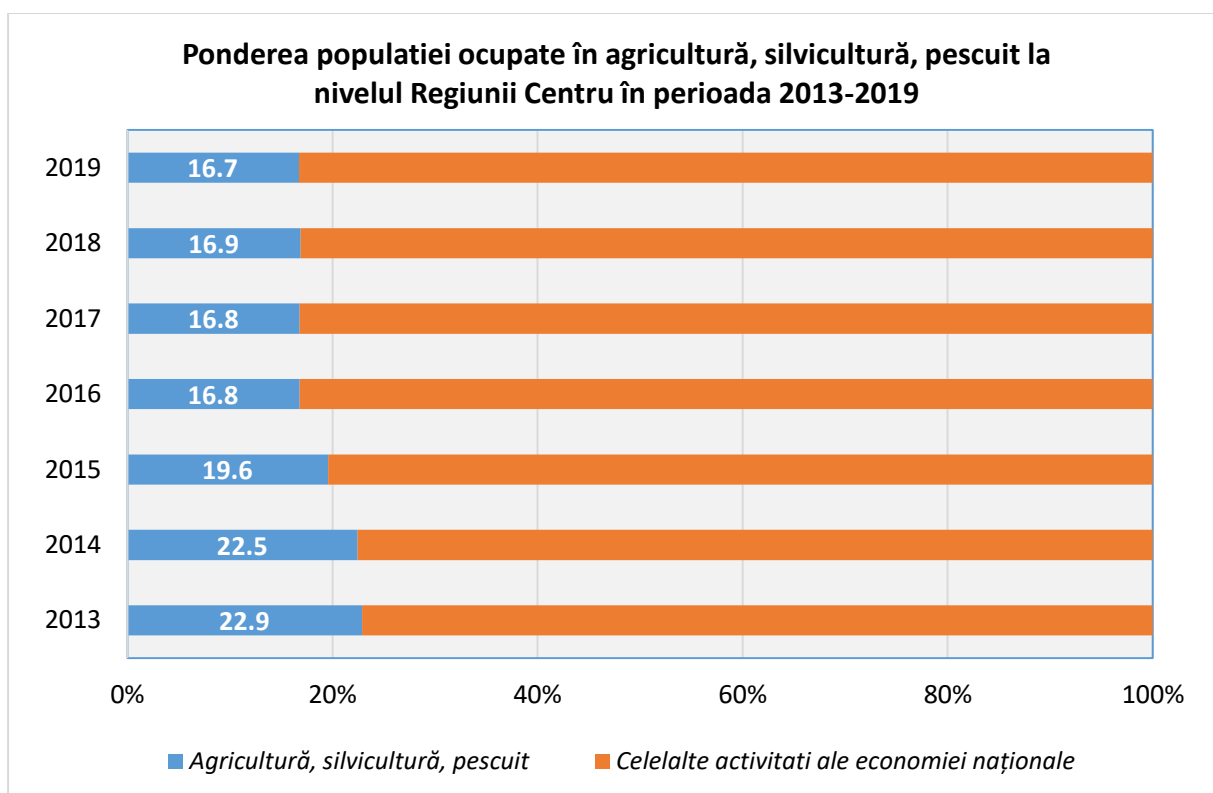

Fig. 4.3 Sursă: Institutul Național de Statistică

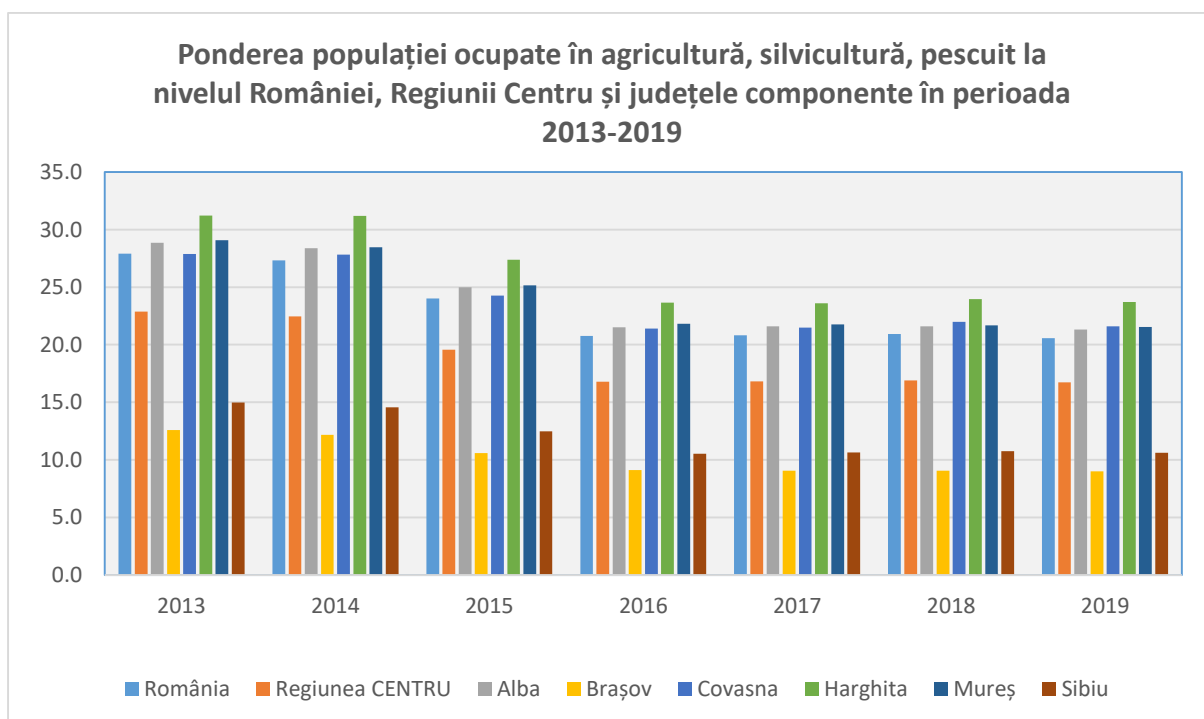

Fig. 4.4 Sursă: Institutul Național de Statistică

- **Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare**

Numărul localităților³² din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a crescut la nivelul Regiunii Centru cu 8,6% în 2019 comparativ cu 2013 (comparativ cu +10,7% la nivel național), ajungând la un total de 289 în anul 2019. Având în vedere că în Regiunea Centru sunt 357 de comune, în 2019 gradul de acoperire în mediul rural cu rețea publică de distribuție a apei potabile a fost de **81,0%**, peste media regională fiind județele Alba (92,5%), Brașov (89,6%) și Harghita (87,9%), la polul opus fiind județele Covasna și Sibiu (67,5% respectiv 67,9%).

În profil teritorial, în 2019 comparativ cu 2013 creșteri privind numărul de localități din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile peste media regională s-a înregistrat în județele Sibiu (+16,1%), Alba (+14,8%) și Harghita (10,9%), în restul județelor fiind sub +5% (Brașov cu +4,9%, Covasna cu +3,8% și Mureș cu +2,9%). În 2019 din numărul total de localități rurale pentru acest indicator la nivel regional un sfert au fost din județul Mureș (24,2%), urmat cu o cincime de județul Alba (21,5%), la popul opus fiind județul Covasna (+9,3%).

O creștere mai vizibilă se observă în ce privește indicatorul referitor la **numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică**, acesta ajungând în 2019 la 177 de localități, cu 35,1% mai mare decât se înregistra în anul 2013 (comparativ cu +54,8% la nivel național).

Raportat la numărul total de comune din Regiunea Centru, în 2019 s-a înregistrat la nivelul mediului rural din regiune un grad de acoperire de **49,6%** cu sistem de canalizare publică. În 2019, un grad de acoperire cu sistem de canalizare publică în mediul rural peste media regională s-a înregistrat doar în județele Harghita (67,2%) și Covasna (62,5%), la popul opus, cel mai mic procent fiind în județul Alba (38,8%).

În profil teritorial, în 2019 comparativ cu 2013 creșteri privind numărul de localități din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică peste media regională s-au înregistrat în județele Alba (+100%), Sibiu (+47,1%) și Brașov (+40,0%), restul județelor sub media regională înregistrând creșteri între +14,7% (Harghita) și +28,1% (Mureș). Amintim că în 2019 din numărul total de localități din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică din Regiunea Centru cele mai multe au fost în județele Mureș (23,2%) și Harghita (22,0%), iar cele mai puține în județul Brașov (11,9%).

³²Unitățile administrativ-teritoriale cu statut de comună

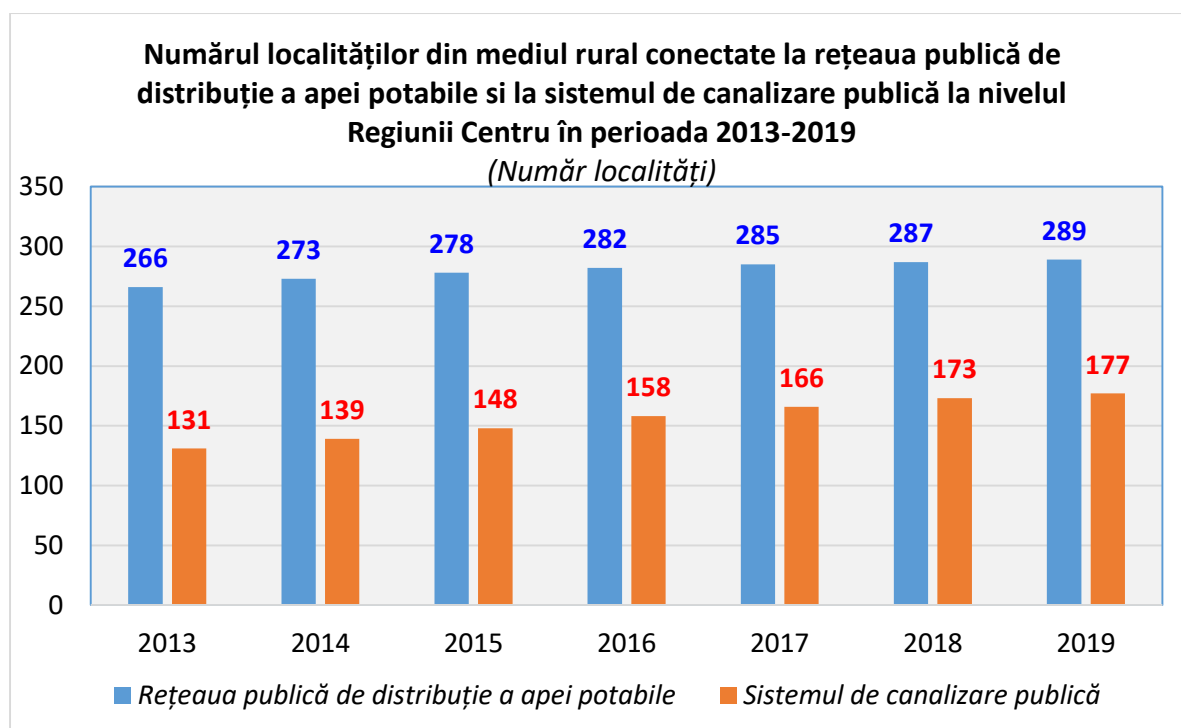

Fig. 4.5 Sursă: Institutul Național de Statistică

Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural s-a extins continuu la nivelul regiunii ajungând la 6160 kilometri în anul 2019, fiind cu 24,3% mai mare față de anul de referință 2013 (comparativ cu +27,2% la nivel național).

În profil teritorial, în 2019 comparativ cu anul de referință 2013 extinderi ale lungimii totale a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural peste media regională s-a înregistrat doar în județele Sibiu (+39,8%) și Alba (+39,2%), în celelalte județe valorile fiind cuprinse între +14,5% (Brașov) și 21,0% (Mureș). În 2019 din lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural din Regiunea Centru (6160 km), aproape un sfert era în județul Mureș (23%), urmat cu aproape o cincime în județele Brașov (18,9%), Harghita (18,7%) și Alba (18,5%), și cu peste o zecime în județul Sibiu (13,1%), cea mai mică pondere fiind în județul Covasna (7,8%).

La nivelul Regiunii Centru, **lungimea totală a drumurilor comunale modernizate**³³ s-a extins de 2,7 ori în perioada 2013-2019, ajungând la 897 kilometri. Cu toate acestea, drumurile comunale modernizate reprezentau în 2019 doar 19,9% din totalul drumurilor comunale, însă în creștere vizibilă față de 2013 (7,9%, 328 km). În 2019, ponderi ale drumurilor comunale modernizate din total drumuri comunale peste media regională s-a înregistrat în Covasna (39,5%), Alba (32,2%) și Sibiu (30,5%), iar cea mai mică în județul Brașov (1,9%). La nivel național în 2019 comparativ cu 2013 lungimea totală a drumurilor comunale modernizate s-a extins de 2,2 ori, ajungând la 6335 kilometri.

În profil teritorial, în 2019 din cei 897 km de drumuri comunale modernizate la nivelul Regiunii Centru peste jumătate sunt în județul Alba (56,0%), urmat la mare distanță de Covasna (13,5%), Sibiu (13,4%), la polul opus fiind județele Harghita (4,7%) și Brașov (1,0%). Amintim că în 2013 din cei 328 km de drumuri comunale modernizate la nivelul Regiunii Centru 60,4% au fost în județul Alba urmat de județele Mureș (16,8%), Harghita (12,8%), Covasna (6,7%) și Brașov (3,4%).

³³ Conform INS, drumurile modernizate sunt cele care au partea carosabilă acoperită cu una din următoarele categorii de îmbrăcămînți: beton-ciment, asfaltice de tip greu și mijlociu și pavaje din piatră cioplită

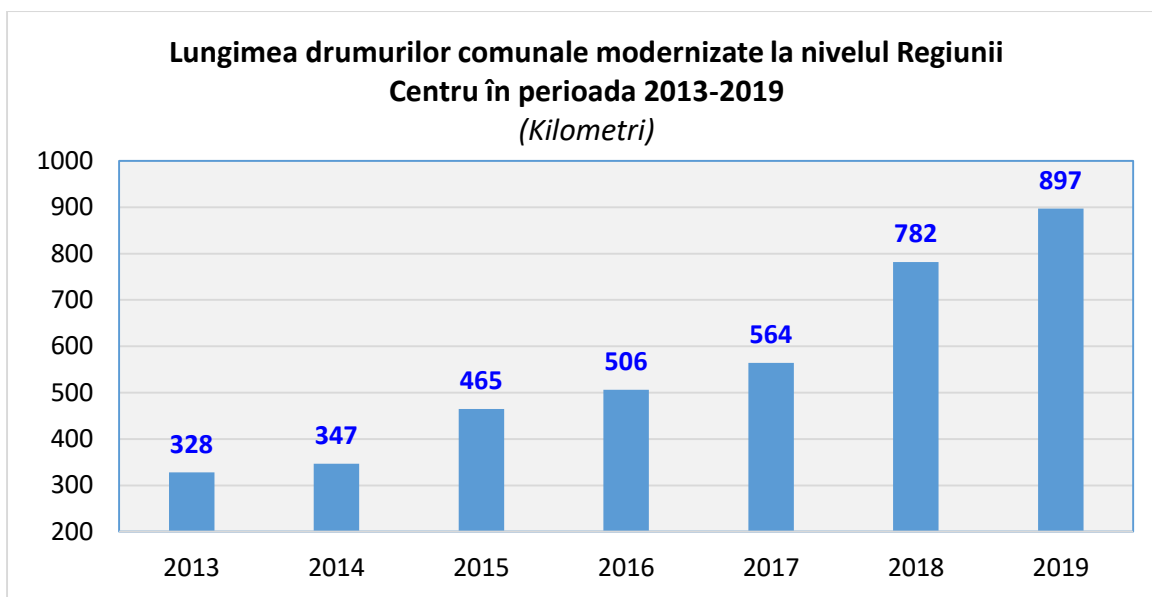

Fig. 4.6 Sursă: Institutul Național de Statistică

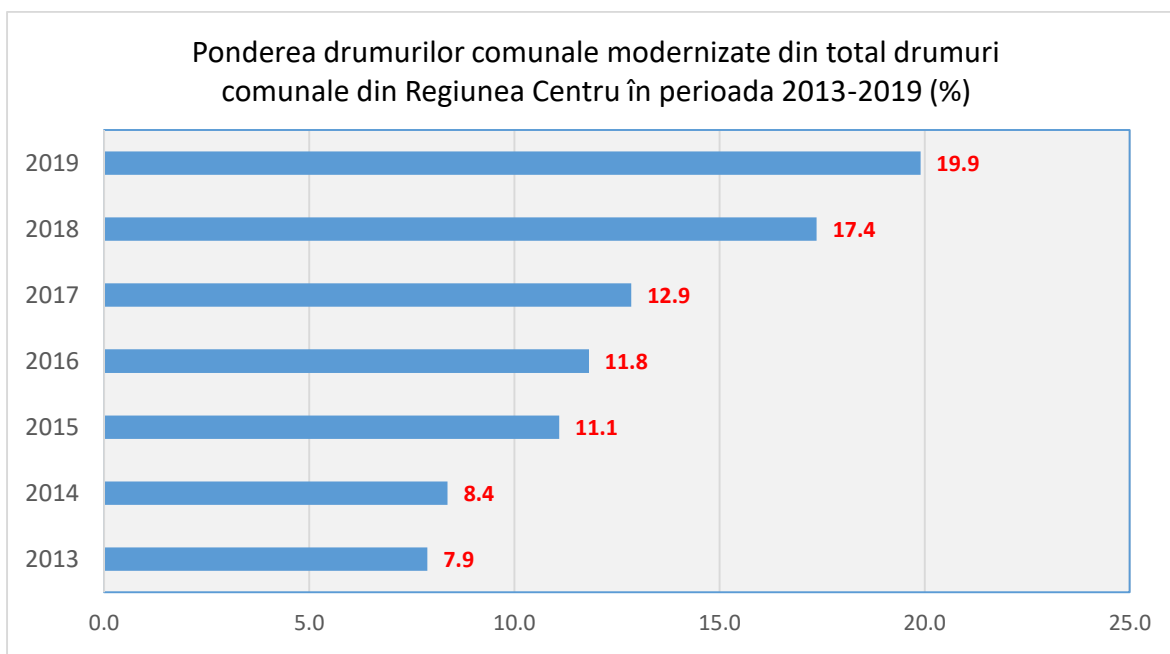

Fig. 4.7 Sursă: Institutul Național de Statistică

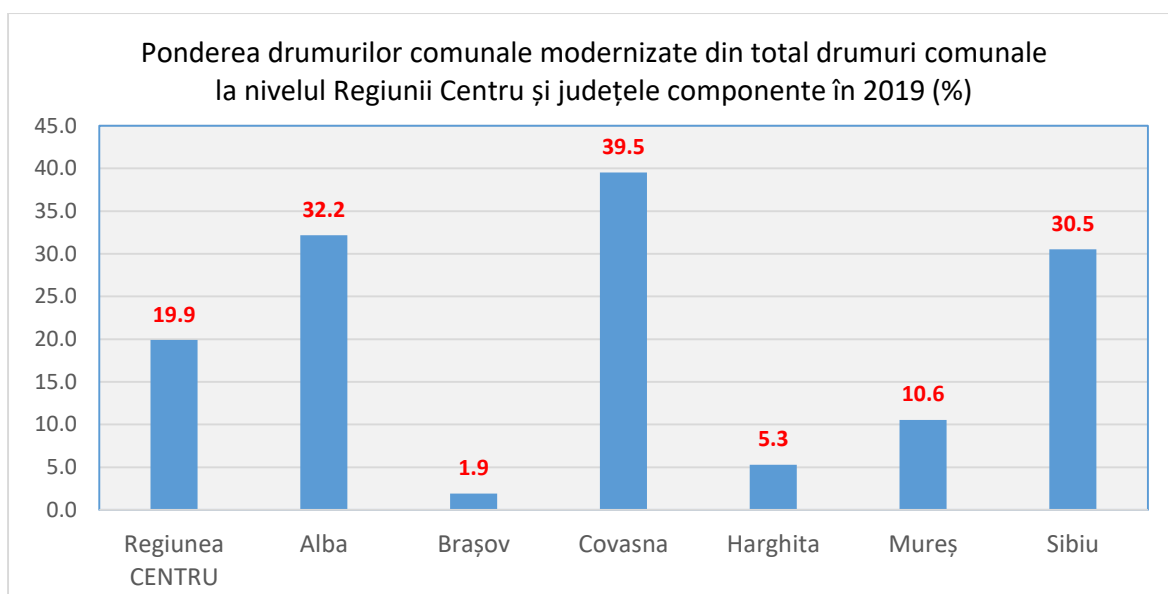

Fig. 4.8 Sursă: Institutul Național de Statistică

- **Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare**

Un indicator care reflectă nivelul general de dezvoltare socială a unei comunități este mortalitatea infantilă. La nivelul Regiunii Centru, **rata mortalității infantile în mediul rural** a înregistrat o scădere vizibilă începând cu anul 2014, de la 11,6‰ la 6,6‰ în 2018, înregistrând o creștere în 2019 la 9,3‰, fiind aproape dublă față de cea înregistrată în mediul urban (5,0‰ în 2019). În perioada de referință 2013-2019, cu excepția anului 2018, la nivel regional s-au înregistrat valori ale ratei mortalității infantile în mediul rural mai mari față de cele la nivel național.

În profil teritorial, în 2019 valori ale rata mortalității infantile în mediul rural pe media regională s-au înregistrat în județele Mureș (10,9‰), Harghita (10,8‰) și Brașov (10,7‰), la popul opus fiind Covasna (3,3‰). În perioada 2013 – 2019 cea mai mare rata a mortalității infantile în mediul rural s-a înregistrat în 2014 în județul Mureș (13,7‰), iar cea mai mică în 2019 în județul Covasna (3,3‰).

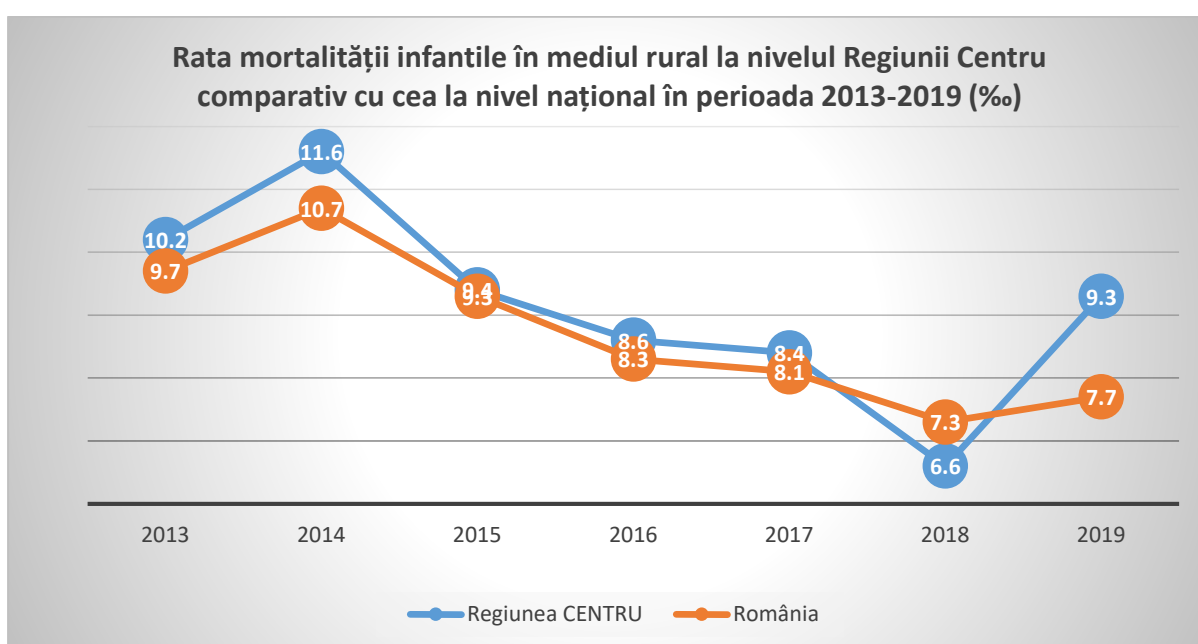

Fig. 4.9 Sursă: Institutul Național de Statistică

Tabel 4.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS4

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS4_1	Rata mortalității infantile în mediul rural	‰	10.2	11.6	9.4	8.6	8.4	6.6	9.3
DS4_2	Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani)	%	47.7	48.4	50	51.6	53.5	50.6	52.5
DS4_3	Lungimea drumurilor comunale modernizate	km	328	347	465	506	564	782	897
DS4_4	Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile	Nr.	266	273	278	282	285	287	289
DS4_5	Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural	km	4955.8	5252.2	5483.1	5753.9	5935	6030.6	6160
DS4_6	Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică	Nr.	131	139	148	158	166	173	177
DS4_7	Suprafața fondului forestier	Mii ha	1264	1265.2	1263.4	1263.7	1265.1	1269.1	1270.2
DS4_8	Numărul de mașini agricole	Nr.	64367	65571	70588	72325	73109	73778	73113
DS4_9	Suprafața amenajată pentru irigații	Ha	15400	15400	15400	15400	15400	15400	15400
DS4_10	Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale	Ha	622561	676637	668234	732180	757550	850492	783616
DS4_11	Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit	Mii persoane	238.2	230.5	201	173.9	175.6	177.6	176.6
DS4_12	Pondere a populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit	%	22.9	22.5	19.6	16.8	16.8	16.9	16.7
DS4_13	Valoarea producției agricole	Mii lei	8867064	8989412	7998078	7887237	8341541	8930023	9388158
DS4_14	Productivitatea muncii în agricultură	Lei/ pers. ocupată	37225	39000	39791	45355	47503	50282	53161

Aspecte privind DS4. CONCLUZII:

D.S.4 Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii

Zona rurală a Regiunii Centru continuă să înregistreze întârzieri în ce privește dezvoltarea infrastructurii tehnico-edilitare și sociale și se confruntă cu importante provocări de ordin demografic, economic și social. Totuși se pot remarca progrese vizibile în privința eficientizării agriculturii, a dezvoltării infrastructurii și a soluționării problemelor cu care se confruntă zonele rurale.

- Economia zonelor rurale este caracterizată în general prin dependența de o singură ramură economică - agricultura
- Productivitatea muncii în agricultură a înregistrat o tendință de creștere, în Regiunea Centru, în intervalul 2013-2019. **Cu toate acestea, productivitatea muncii în agricultură era de 4,3 ori mai mică în 2019, în România, față de media Uniunii Europene. În 2019 productivitatea muncii în agricultură la nivelul Uniunii Europene era de 19418.7 Euro/persoană ocupată, iar în România era de 4565.9 Euro/persoană.**³⁴
- **Gradul de mecanizare în agricultură a crescut**, numărul de mașini agricole fiind cu 13,6% mai mare față în 2019 față de 2013, creștere peste cea la nivel național (9,7%).
- Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale s-a mărit cu 25,9% în 2019 față de anul 2013, **ceea ce indică o creștere a suprafețelor utilizate**
- Agricultura de semi-subsistență practică pe scară largă în Regiunea Centru se caracterizează prin predominanța exploatațiilor agricole de dimensiuni mici, forța de muncă îmbătrânită, ponderea scăzută a muncii mecanizate în procesul de producție și o valoare scăzută a veniturilor obținute
- Valorificarea producției agricole constituie una din problemele cele mai importante cu care se confruntă micii producători agricoli ce formează marea majoritate a producătorilor agricoli
- Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă din mediul rural a crescut de la 47,7% în anul 2013 la 52,5% în 2019, păstrându-se însă decalajul semnificativ față de mediul urban. Comparativ cu media națională, rata de ocupare în mediul rural, în Regiunea Centru, era mai mică cu 11,7%. Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit era, în anul 2019, la nivelul regiunii de 16,7%, mai mică comparativ cu cea la nivel național (20,6%)
- Numărul **populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit** a scăzut cu 25,9%, ajungând în 2019 la 176,6 mii de persoane, iar ponderea domeniului s-a redus de la 22,9% în 2013 la **16,7% în 2019**. O evoluție similară s-a observat și la nivel național,

³⁴ Calcule pe baza datelor statistice de la EUROSTAT pentru indicatorii: "Gross value added of the agricultural industry" (Valoarea adăugată brută în agricultură, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tag00056/default/table?lang=en>) și "Employed persons in agriculture, forestry and fishing" (Numărul populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?sessionId=5zHb_OpzKtDKa8cqq82eob_3d-wllxWp9a8tIQZpi-3gv5BdSRn1I-1350867320?tab=table&plugin=1&pcode=tec00109&language=en)

înregistrându-se o scădere de 26,6%, populația ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit ajungând în 2019 la 1747 mii de persoane. Amintim că **la nivelul Uniunii Europene, ponderea populației ocupată în agricultură, silvicultură și pescuit este sub 5% din populația totală ocupată, înregistrând o scădere continuă de la 4,4% în 2013 la 4,1% în 2019.**

- Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a crescut cu 8,6% în 2019 comparativ cu 2013
- Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică, era cu 35,1% mai mare în 2019 față de anul 2013
- Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural s-a extins cu 24,5% în perioada 2013-2019
- Lungimea totală a drumurilor comunale modernizate s-a mărit de 2,7 ori în perioada 2013-2019. Cu toate acestea, drumurile comunale modernizate reprezintă doar 19,9% din totalul drumurilor comunale
- Rata mortalității infantile în mediul rural a scăzut de la 11,6 ‰ la 6,6 ‰ în 2018, înregistrând o creștere în 2019 la 9,3‰, fiind aproape dublă față de cea înregistrată în mediul urban (5,0‰ în 2019). La nivelul regiunii s-au înregistrat valori ale ratei mortalității infantile în mediul rural mai mari față de cele la nivel național (cu excepția anului 2018)

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Pe întreaga perioadă de referință 2013-2019 s-a observat o creștere continuă în ce privește productivitatea muncii în agricultură (cu +35,1% în Regiunea Centru, însă mai mică comparativ cu media națională unde a fost de +48,9%), extinderea lungimii drumurilor comunale modernizate (de 2,7 ori mai mare la nivelul regiunii (de la 328 la 897 km), creștere peste media națională unde a fost de 2,2 ori mai mare) și extinderea infrastructurii tehnico - edilitare. Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile a crescut cu aproape o zecime (+8,6%), iar cel racordate la sistemul de canalizare publică a crescut cu peste o treime (+35,1%, valoare sub cea la nivel național unde a fost de +54,8%). Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural s-a extins cu un sfert.	✓ Productivitatea muncii în agricultură ✓ Lungimea drumurilor comunale modernizate ✓ Numărul localităților din mediul rural conectate la rețeaua publică de distribuție a apei potabile ✓ Lungimea totală a rețelei simple de distribuție a apei potabile din mediul rural ✓ Numărul localităților din mediul rural racordate la sistemul de canalizare publică
Pe întreaga perioadă de referință 2013-2019 suprafața amenajată pentru irigații nu a înregistrat nicio scădere sau creștere, fiind de 15400 hectare. De asemenea, suprafața fondului forestier a înregistrat o creștere	✓ Suprafața amenajată pentru irigații ✓ Suprafața fondului forestier

nesemnificativă (+0,5% la nivel regional și de +0,8% la nivel național)	
O scădere accentuată în perioada 2013-2016 urmată de o ușoară stabilizare în următorii ani (2017-2019) s-a observat în ce privește forța de muncă și demografia. Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură și pescuit a scăzut de la 22,9% la 16,8% în perioada 2013-2016, urmând o ușoară stabilizare, în 2019 fiind de 16,7%. Rata mortalității infantile în mediul rural a scăzut vizibil de la 10,2‰ în 2013 la 6,6‰ în 2018, urmând o creștere accentuată în următorul an (9,3‰ în 2019)	✓ Populația ocupată în agricultură, silvicultură, pescuit ✓ Ponderea populației ocupate în agricultură, silvicultură, pescuit ✓ Rata mortalității infantile în mediul rural
O evoluție sinusoidală în perioada 2013-2019 evidențiată de o creștere în ultimii ani s-a observat în ce privește valoarea producției agricole	✓ Valoarea producției agricole
Creștere continuă pe perioadă de referință din primul raport (2013-2017) urmată de o scădere sau stabilizare pentru următorii 3 ani s-a observat în special în ce privește rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (de la 47,7% în 2013 la 53,5% în 2017), parcul de mașini agricole și suprafața terenurilor pe care s-a aplicat îngrășăminte chimice și naturale	✓ Rata de ocupare în mediul rural a populației în vârstă de muncă (15 – 64 ani) ✓ Numărul de mașini agricole ✓ Suprafața terenurilor pe care s-au aplicat îngrășăminte chimice și naturale

Domeniul Strategic 5 Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative

Obiectivul strategic: Dezvoltarea sectorului turistic și a sectoarelor economice conexe prin valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative.

În vederea conturării unei imagini obiective privind evoluția și progresul direcțiilor de dezvoltare prevăzute, s-au utilizat **10 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile de strategice incluse în cadrul domeniului „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”

Tabel 5.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile strategice

Prioritatea	Indicatorii
Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic	• Valoarea proiectelor contractate prin Axa 7 a POR 2014-2020 în stațiunile turistice
Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite	• Valoarea² proiectelor de modernizare a infrastructurii turistice contractate prin POR 2007-2013 • Capacitatea de cazare turistică existentă • Densitatea unităților de cazare • Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică • Numărul de turiști la 100 locuitori • Număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică • Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune
Promovarea destinațiilor turistice din Regiunea Centru	• Valoarea proiectelor de promovare a potențialului turistic contractate prin POR 2007-2013
Dezvoltarea infrastructurii culturale, recreative și sprijinirea activităților culturale	• Valoarea proiectelor de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020

Unul din atu-rile Regiunii Centru e turismul, acest aspect fiind evidențiat și de informația statistică care confirmă poziția privilegiată la nivel național. Amintim, de pildă, că Regiunea Centru ocupa în 2019 prima poziție între regiuni la numărul de turiști, numărul de înnoptări în structurile de primire turistică, numărul de muzee și colecții publice, numărul de vizitatori în muzee și colecții publice, etc. Mai mult, poziția a regiunii pe primul loc la nivel național este constantă în ultimul deceniu pentru majoritatea indicatorilor amintiți. În plus, s-au înregistrat valori duble la nivel regional comparativ cu cele la nivel național în ce privește densitatea unităților de cazare, numărul de turiști la 100 locuitori. De asemenea, Regiunea Centru deține o cincime din capacitatea de cazare turistică existentă la nivel național.

Atât în perioada de programare 2007-2013 cât și în perioada 2014-2020 au fost alocate importante resurse financiare pentru implementarea de proiecte care contribuie la atingerea obiectivului de

creștere a atractivității turistice a Regiunii Centru și de sprijinire a activităților culturale. O atenție deosebită s-a acordat dezvoltării și **modernizării infrastructurii de primire și de agrement** în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite pentru care doar prin Axa Prioritară 5 a POR 2007-2013 au fost contractate proiecte cu o valoare totală de 351,8 milioane lei.

Având în vedere patrimoniul cultural de mare valoare al Regiunii Centru, restaurarea obiectivelor culturale și valorificarea durabilă a acestora au constituit o prioritate permanentă la nivel regional, valoarea totală a proiectelor care vizează **restaurarea patrimoniului cultural** din Regiunea Centru, depuse în cadrul POR 2007-2013 și POR 2014-2020 însumând peste 918 milioane lei.

Modernizarea stațiunilor turistice și în mod particular a stațiunilor balneare beneficiază de un sprijin consistent în perioada 2014-2020, până în prezent fiind semnate contracte de finanțare pentru proiecte depuse în cadrul AP7 a POR 2014-2020 cu o valoare de peste 86 milioane lei.

Promovarea potențialului turistic prin crearea și modernizarea centrelor și punctelor de informare turistică, sprijinirea activităților de publicitate turistică și susținerea organizării și participării la evenimente destinate promovării turistice a beneficiat de o alocare financiară 47,4 milioane lei prin POR 2007-2013, DMI 5.3.

Sprijinul financiar direcționat spre creșterea atractivității turistice a Regiunii Centru a permis îmbunătățirea sensibilă a principalilor indicatori statistici specifici turismului la nivel regional și o poziționare mai bună la nivel național.

Capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru s-a extins în 2019 comparativ cu anul de referință 2013 cu o cincime (+20,1% comparativ cu +16,6% la nivel național). Se evidențiază două perioade: 2013-2015 în care capacitatea de cazare turistică existentă a crescut cu 19,7% și 2017-2019 unde s-a înregistrat o scădere de 2,7% ajungând la 69113 de locuri. În 2019 din capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul României Regiunea Centru deținea aproape o cincime, 19,4%.

Din capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru în 2019 aproape jumătate era în județul Brașov (40,9%), urmat de județele Mureș (16,1%) și Sibiu (15,0%), cele mai mici procente fiind în județul Covasna (6,9%) și Alba (8,1%). În 2019 comparativ cu 2013, o extindere a capacității de cazare turistică existentă peste media regională (+20,1) s-a înregistrat doar în județele Sibiu (+59,4%) și Alba (42,7%), la polul opus cu cele mai modeste creșteri fiind județele Covasna (+4,5%) și Mureș (+9,8%).

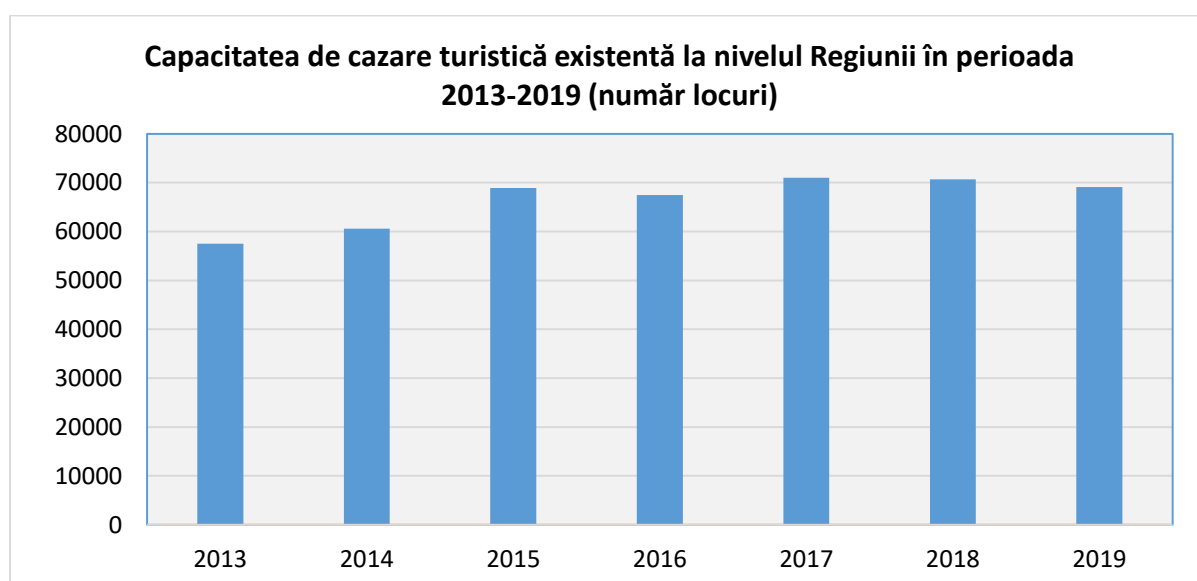

Fig. 5.1 Sursă: Institutul Național de Statistică

Densitatea unităților de cazare la nivelul Regiunii Centru a crescut în perioada 2013-2019 de la 4,8 la 6,6 unități/ 100 km², valorile fiind superioare celor de la nivelul României unde în aceeași perioadă de referință s-a înregistrat o creștere de la 2,2 la 3,5 unități/ 100 km². În profil teritorial, în 2019 o densitate a unităților de cazare turistică peste media regională a fost doar în județul Brașov (17,3 unități/ 100 km²), cele mai mici fiind în județele Covasna (2,5 unități/ 100 km²) și Alba (3,1 unități/ 100 km²), restul județelor având densități apropiate de media regională (Harghita: 6,3 unități/ 100 km², Sibiu și Mureș: 5,0 unități/ 100 km²). În perioada de referință 2013-2019 la nivelul județelor regiunii s-au observat creșteri ale densității unităților de cazare turistică.

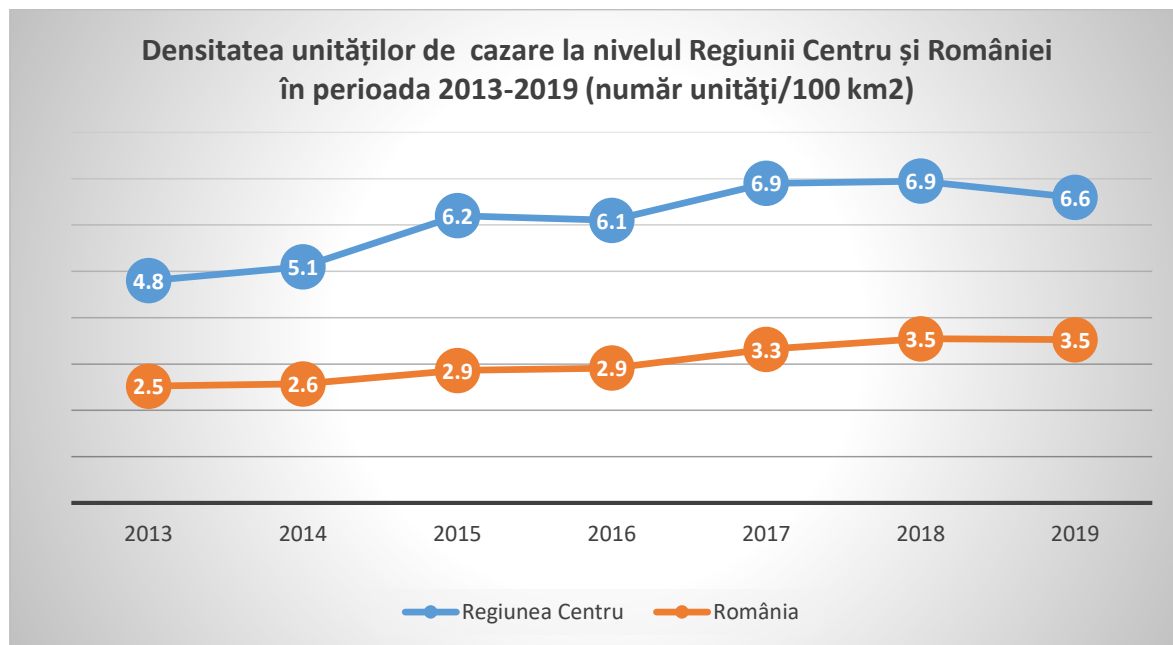

Fig. 5.2 Sursa: Date prelucrate după INS

Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică a crescut de 1,7 ori la nivel regional în 2019 comparativ cu 2013, ajungând la 3.173.150 de persoane. Aceeași creștere s-a înregistrat și la nivel național. În profil teritorial, în 2019 creșteri peste media regională s-au înregistrat doar în județele Harghita (de 2,1 ori) și Alba (de 2,0 ori), sub media regională fiind Mureș (de 1,5 ori) și Covasna (de 1,6 ori), iar județele Brașov și Sibiu au avut aceeași creștere ca la nivel regional (de 1,7 ori). În 2019 din numărul total de turiști la nivelul regiunii aproape jumătate au fost în județul Brașov (44,8%) urmat la mare distanță de județe Mureș (18,9%) și Sibiu (18,1%), cele mai mici ponderi ale turiștilor fiind în județele Covasna (4,3%), Alba (6,4%) și Harghita (7,5%).

O creștere similară este și în privința **numărului de înnoptări ale turiștilor** în unitățile de primire turistică, de 1,6 ori, ajungând în 2019 la 6.443.719. (creștere similară la nivel național). În 2019 comparativ cu 2013 o creștere a numărului de înnoptări ale turiștilor peste media regională s-a înregistrat în județele Sibiu (de 1,8 ori), Alba și Harghita (de 1,7 ori), la polul opus fiind Covasna (de 1,4 ori).

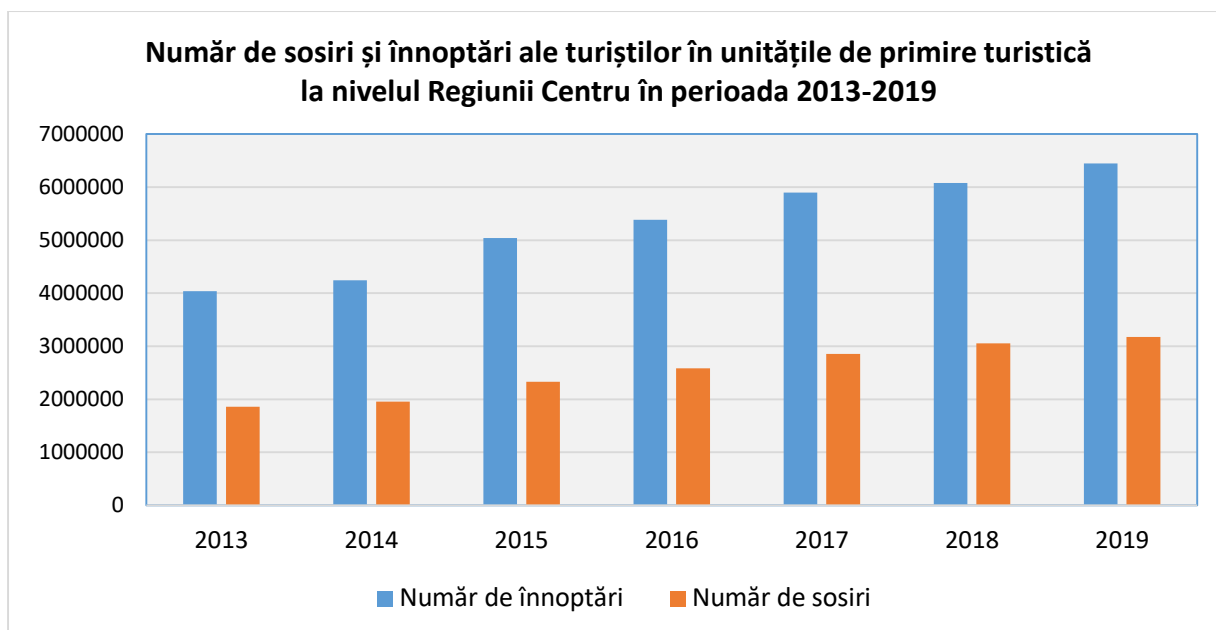

Fig. 5.3 Sursă: Institutul Național de Statistică

Valorile calculate pentru indicatorul derivat **numărul de turiști la 100 locuitori**, evidențiază la nivelul Regiunii Centru o creștere continuă și semnificativă a numărului de turiști raportat la populație, de la 78,9 turiști/100 locuitori în 2013 la 137,0 turiști/100 locuitori în 2019. Pe întreaga perioadă de referință valorile acestui indicator sunt la nivel regional aproape duble față de cele la nivel național unde s-a înregistrat o creștere de la 39,7 la 69,0 turiști/100 locuitori.

În profil teritorial, în 2019 o creștere a numărului de turiști la 100 locuitori peste media regională s-a înregistrat în județele Brașov (257,2 turiști/100 locuitori) și Sibiu (143,5 turiști/100 locuitori), cel mai mic număr fiind în județul Alba (62,2 turiști/100 locuitori). La nivelul tuturor județelor Regiunii Centru s-a observat o creștere a numărului de turiști la 100 locuitori în perioada de referință 2013-2019.

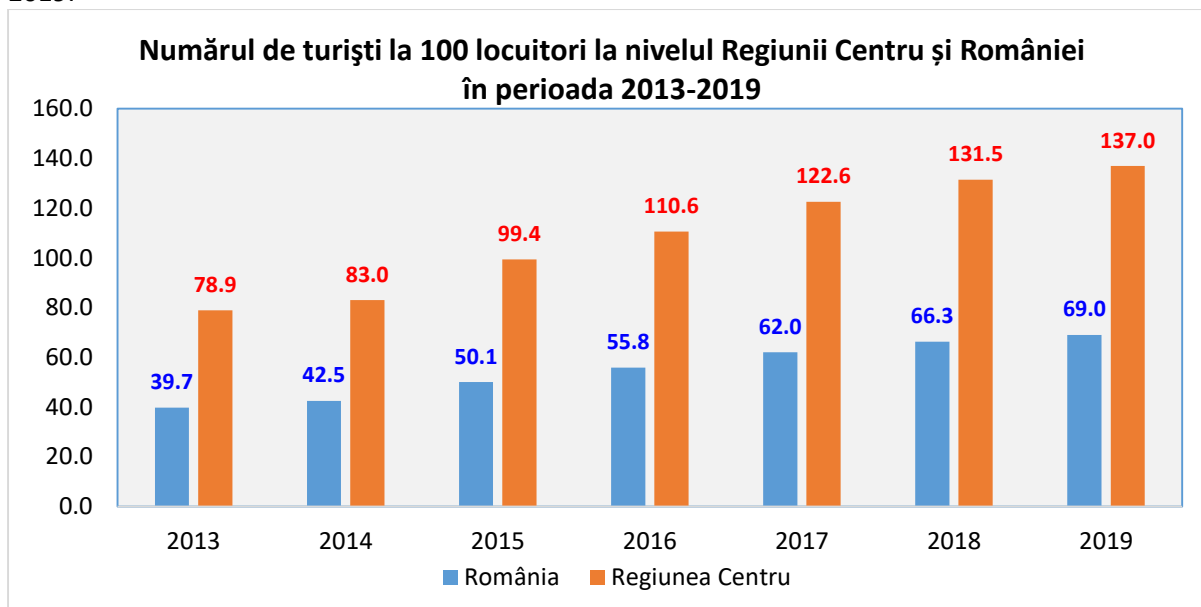

Fig. 5.4 Sursa: Date prelucrate după INS

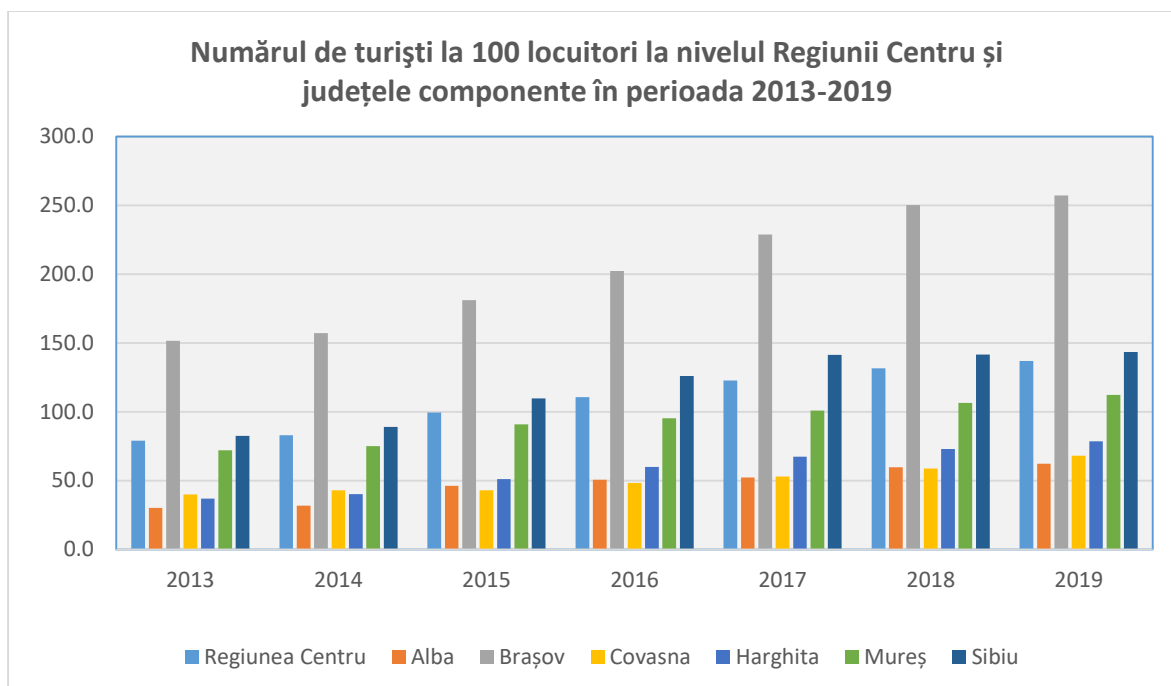

Fig. 5.5 Sursa: Date prelucrate după INS

Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune s-a îmbunătățit permanent la nivelul regional, crescând de la 22,4% în 2013 la 30,6% în 2019, însă fiind sub cele la nivel național (33,9% în 2019). În profil teritorial, în 2019 un indice de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune peste media regională s-a înregistrat în județele Covasna (45,5%), Mureș (39,1%) și Sibiu (31,5%), sub media regională fiind județele Brașov (28,7%), Alba (23,7%) și Harghita (22,3%). Se observă la nivelul celor 6 județe o creștere vizibilă a indicelui de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune în perioada de referință.

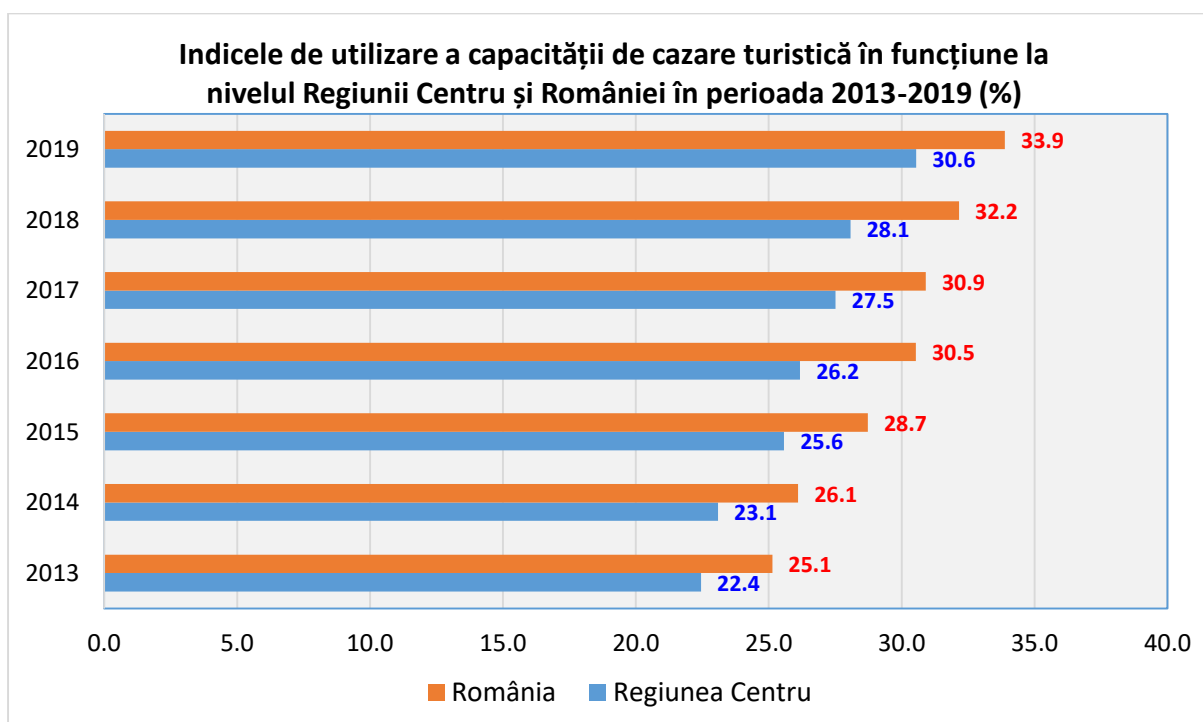

Fig. 5.6 Sursa: Date prelucrate după INS

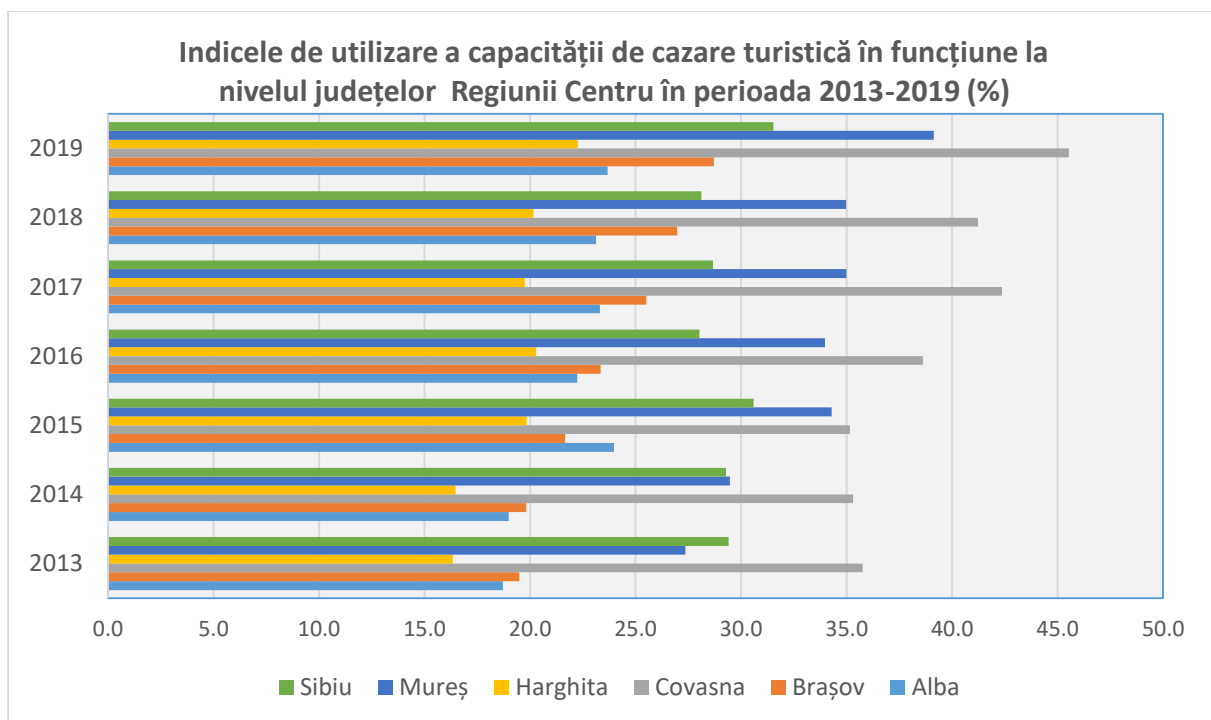

Fig. 5.7 Sursa: Date prelucrate după INS

Tabel 5.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS5

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS5_1	Valoarea ³⁵ proiectelor contractate prin Axa 7 a POR 2014-2020 în stațiunile turistice	Mii lei	NA	NA	NA	NA	25.230	25.480	33.332
DS5_2	Valoarea proiectelor de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 ³⁶ și POR 2014-2020, PI 5.2	Mii lei	31070	14275	0	0	190.240	16.185	0
DS5_3	Valoarea proiectelor de modernizare a infrastructurii turistice contractate prin POR 2007-2013	Mii lei	NA	351825	NA	NA	NA	NA	NA
DS5_4	Valoarea proiectelor de promovare a potențialului turistic contractate prin POR 2007-2013	Mii lei	NA	47395	NA	NA	NA	NA	NA
DS5_5	Capacitatea de cazare turistică existentă	Nr. locuri	57536	60597	68899	67496	71038	70696	69113
DS5_6	Densitatea unităților de cazare	Nr. unități/ 100 km ²	4.8	5.1	6.2	6.1	6.9	6.9	6.6
DS5_7	Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică	Nr. persoane	1859853	1953022	2332362	2585938	2856558	3053580	3173150
DS5_8	Numărul de turiști la 100 locuitori	Nr. turiști/100 locuitori	78.9	83.0	99.4	110.6	122.6	131.5	137.0
DS5_9	Număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică	Nr.	4037579	4244860	5042039	5386220	5897215	6081157	6443719
DS5_10	Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune	%	22.4	23.1	25.6	26.2	27.5	28.1	30.6

³⁵ Ne referim la valoarea nerambursabilă a proiectelor

³⁶ Valoarea totală a proiectelor de restaurare și valorificare a patrimoniului cultural contractate prin PI 5.2 POR 2007-2013 a fost de 184687738,68 lei.

Aspecte privind DS5. CONCLUZII:

Sectorul turismului și punerea în valoare a patrimoniului cultural au beneficiat în perioada 2014-2017 de o atenție sporită și investiții importante, inclusiv prin programe și linii de finanțare nerambursabile dedicate. Rezultatele acestor eforturi, reflectate în evoluția indicatorilor specifici, sunt îmbucurătoare însă sunt necesare, în continuare, investiții în infrastructura de turism, conservarea și prezervarea patrimoniului natural și cultural.

- Valoarea totală a proiectelor de modernizare a infrastructurii de primire și de agrement derulate prin POR 2007-2013 însumează 351,8 milioane lei
- Valoarea proiectelor de restaurare a patrimoniului cultural contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020 se apropie de 418 milioane lei
- Valoarea proiectelor ce vizează modernizarea stațiunilor turistice contractate prin POR 2014-2020 depășește suma de 86 milioane lei
- Promovarea potențialului turistic a beneficiat de o alocare financiară 47,4 milioane lei prin POR 2007-2013
- Capacitatea de cazare turistică existentă la nivelul Regiunii Centru a crescut cu 20,1%
- Densitatea unităților de cazare a crescut de la 4,8 la 6,6 unități/ 100 km²
- Atât numărul de sosiri ale turiștilor cât și numărul de înnopțiuni ale turiștilor în unitățile de primire turistică au crescut de peste 1,5 ori (de 1,7 ori respectiv de 1,6 ori)
- Numărul de turiști la 100 locuitori a crescut de la 78,9 turiști/100 locuitori la 137,0 turiști/100 locuitori
- Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică în funcțiune s-a îmbunătățit de la 22,4% în 2013 la 30,6% în 2019
- Obiectivele de patrimoniu cultural și istoric, numeroase în regiunea Centru, sunt insuficient puse în valoare și multe dintre acestea necesită lucrări de restaurare/conservare

Prin Axa prioritară 5 a POR 2007-2013, denumită **Dezvoltarea durabilă și promovarea turismului** au fost finanțate două domenii majore de intervenție:

- ❖ DMI 5.1 *Restaurarea și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, precum și crearea/modernizarea infrastructurilor conexe.* Implementarea celor 7 proiecte care au primit finanțare prin această axă, au dus la: reabilitarea și modernizarea a **4** cetăți obiectiv de patrimoniu, **18** biserici fortificate restaurate și introduse în circuitul turistic, **1** biserică evanghelică obiectiv de patrimoniu reabilitată **1** Muzeu al civilizației populare tradiționale obiectiv de patrimoniu modernizat **1** Centru istoric reabilitat. Toate aceste obiective de investiție au dus la crearea a **107 noi locuri de muncă.**
- ❖ DMI 5.2 *Crearea, dezvoltarea, modernizarea infrastructurilor specifice pentru valorificarea durabilă a resurselor naturale și pentru creșterea calității serviciilor turistice.* Proiectele finanțate prin acest DMI au avut ca rezultate: **10** unități de cazare modernizate; **4** stațiuni turistice reabilitate, **13** structuri de agrement dezvoltate; **3** puncte salvamont construite și **1** punct salvamont reabilitat; **1** pârtie de schi construită în lungime de 540 m, **1** parc dendrologic; **1** parc natural ecodidactic; **1** parc natural urban transformat într-o zonă de agrement. Investițiile realizate cu fondurile alocate din acest domeniu major de intervenție au dus la crearea a **317 noi locuri de muncă.**

Turismul rămâne o prioritate regională și un domeniu care are încă un important potențial de a genera dezvoltare și creștere economică și poate fi privit, în unele zone, ca o alternativă de dezvoltare locală și ocupare a forței de muncă.

Turismul tematic este încă insuficient dezvoltat și promovat, aici subliniem potențialul deosebit de important al turismului de sănătate cu componenta de **turism balnear** care, ar putea contribui la dezvoltarea acestor zone, prin creșterea numărului de turiști, în condițiile unei finanțări coordonate și direcționate către dezvoltarea stațiunilor balneare și a localităților care dețin resurse naturale cu potențial curativ. Reamintim faptul că România deține o treime din apele minerale cu potențial curativ din Europa iar în Regiunea Centru, pe lângă cele 6 stațiuni balneoclimatice existente, s-au identificat încă **31³⁷** de localități cu potențial balnear sau balneoclimatic care, datorită lipsei infrastructurii adecvate de tratament, primire turistică sau recreere, nu pot să valorifice acest potențial.

Două axe prioritare ale POR 2014-2020 finanțează proiecte cu impact direct asupra valorificării potențialului turistic și cultural:

Axa 5 a POR 2014-2020, Conservarea, protecția și valorificarea durabilă a patrimoniului cultural, prin DMI 5.1 Conservarea, protecția, promovarea și dezvoltarea patrimoniului natural și cultural. În cadrul acestui domeniu se vor finanța investiții în restaurarea, protecția, conservarea și valorificarea durabilă a obiectivelor de patrimoniu UNESCO, patrimoniu cultural național (indiferent de localizare, urban sau rural) și patrimoniu cultural local din mediul urban.

Până la finalul anului 2018, în Regiunea Centru fuseseră contractate 32 de proiecte cu o valoare de 221 mil lei.

Axa 7 a POR 2014-2020, Diversificarea economiilor locale prin dezvoltarea durabilă a turismului prin DMI 7.1 Sprijinirea unei creșteri favorabile ocupării forței de muncă, prin dezvoltarea potențialului endogen ca parte a unei strategii teritoriale pentru anumite zone precum și sporirea accesibilității și dezvoltarea resurselor naturale și culturale specifice

Până la momentul prezent (noiembrie 2020) erau contractate 7 proiecte cu o valoare totală de 86,23 milioane lei.

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Indicatorii statistici care oferă informații privind fluxul turistic au înregistrat o creștere continuă pe întreaga perioadă de referință 2013-2019, fiind evidențiată în ambele rapoarte. Astfel, numărul de turiști a crescut de 1,7 ori (evoluție similară la nivel național), numărul de turiști la 100 locuitori a crescut tot de 1,7 ori (de la 39,7 la 69,0), număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică a crescut de 1,6 ori (evoluție similară la nivel național). Indicele de utilizare a capacității de cazare	✓ Număr de sosiri ale turiștilor în unitățile de primire turistică (număr de turiști) ✓ Numărul de turiști la 100 locuitori ✓ Număr de înnoptări ale turiștilor în unitățile de primire turistică ✓ Indicele de utilizare a capacității de cazare turistică aflate în funcțiune

³⁷ Conform Planului de acțiune pentru Regiunea Centru din România realizat de Mátyus Enikő, dr. Gabriela Dogaru, Vajda Lajos, Aurel Borșan în cadrul proiectului Innova SPA (Innovative health solutions for thermal spa regions), proiect finanțat de Uniunea Europeană prin Programul Interreg Europe

turistică aflate în funcțiune a crescut de 22,4% la 30,6%, însă valorile sunt sub cele la nivel național unde creșterea a fost de la 25,1% la 33,9%	
Indicatorii referitori la infrastructura de cazare turistică evidențiază o creștere pe perioadă de referință din primul raport (2013-2017), urmată de o scădere sau stabilizare pentru cei mai recenti ani evidențiați în al 2-lea raport. Astfel, capacitatea de cazare turistică existentă a crescut de la 57536 la 71038 locuri în 2013-2017, urmând o scădere ajungând în 2019 la 69113 locuri. De asemenea, densitatea unităților de cazare a crescut de la 4,8 la 6,9 unități/100 km² în perioada 2013-2017, scăzând la 6,6 unități/100 km² în 2019. Cu toate acestea, densitatea unităților de cazare la nivel regional este peste media națională unde în perioada 2013-2019 s-a înregistrat o creștere de la 2,5 la 3,5 unități/100 km²	✓ Capacitatea de cazare turistică existentă ✓ Densitatea unităților de cazare

Domeniul Strategic 6 Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale

Obiectivul strategic: Dezvoltarea resurselor umane în special prin îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație, creșterea ocupării și calității forței de muncă, creșterea incluziunii sociale și a calității vieții, precum și contracararea efectelor declinului demografic

În vederea conturării unei imagini obiective privind atingerea obiectivului direcției strategice, s-au utilizat **12 indicatori de monitorizare**, în corelare cu prioritățile strategice incluse în cadrul domeniului „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale”.

Tabel 6.1 Corelarea indicatorilor de monitorizare cu prioritățile de dezvoltare

Prioritatea	Indicatorii
Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenariat	• Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani • Părăsirea timpurie a școlii
Sprijinirea dezvoltării capitalului uman în vederea creșterii ocupării forței de muncă la nivel regional	• Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă • Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 ani
Dezvoltarea serviciilor sociale în vederea creșterii incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate	• Valoarea proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020 • Rata sărăciei relative • Rata deprivării materiale severe • Numărul de medici la 10.000 de locuitori • Ponderea persoanelor cu dezabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dezabilități
Contracararea efectelor declinului demografic	• Rata sporului natural al populației • Rata mortalității infantile • Număr de centre rezidențiale pentru persoane vârstnice

• Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții

În evoluția ponderii **persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani**³⁸ se observă la nivelul Regiunii Centru o creștere de la 21,3% la 26,6% în perioada 2013-2017 urmată de o scădere, ajungând în 2019 la 21,2%. O evoluție similară este și la nivel național unde se observă o creștere a ponderii persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de

³⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_12/default/table?lang=en

vârstă 30-34 de ani de la 22,9% la 26,3% în perioada 2013-2017, urmată de o ușoară scădere, ajungând în 2019 la 25,8% (amintim că ținta națională pentru anul 2020 este de 26,7%). Atât la nivel național cât și regional ponderile sunt vizibil mai mici față de cele la nivelul Uniunii Europene unde s-a înregistrat o creștere continuă în perioada de referință, de la 37,1% în 2013 la 41,6% în 2019.

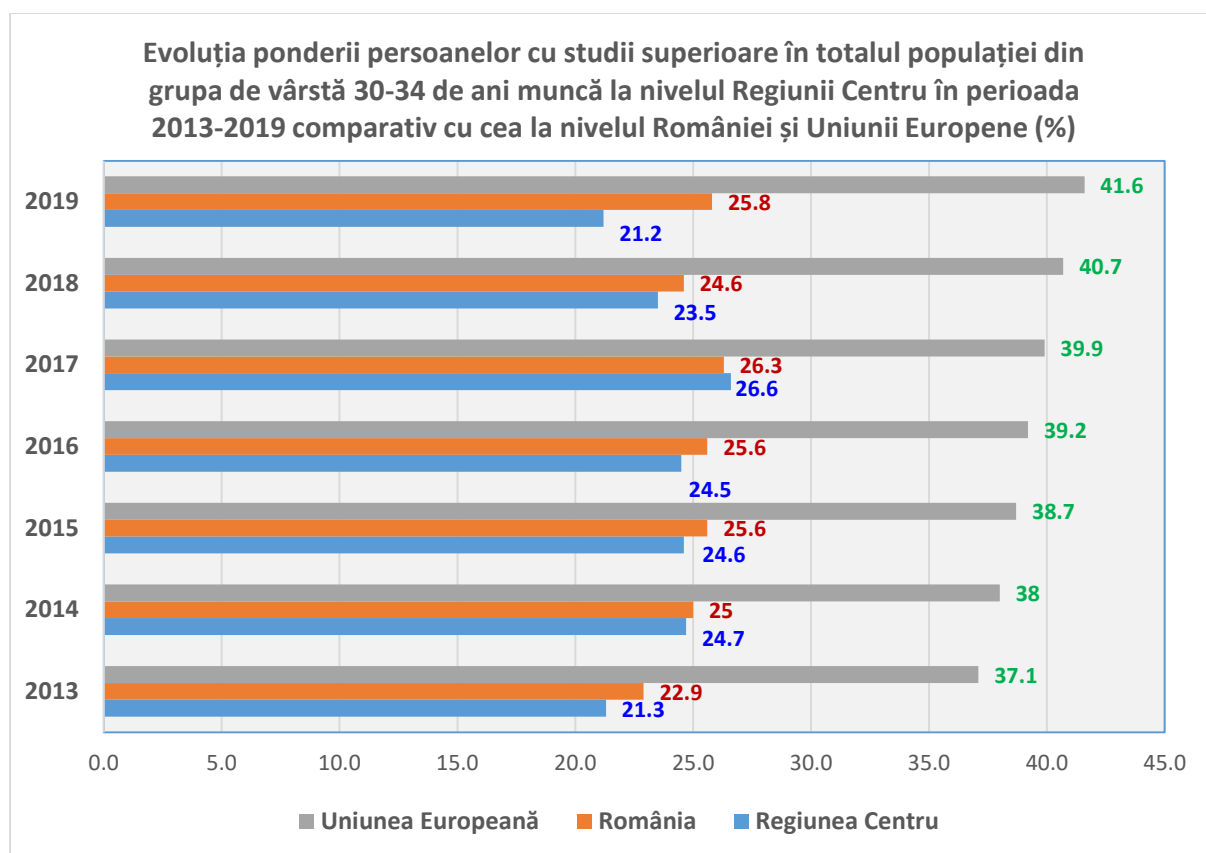

Fig. 6.1 Sursă: Institutul Național de Statistică

În ce privește indicatorul referitor la **părăsirea timpurie a școlii**³⁹, se observă o creștere de la 17,9% la 20,2% în perioada de referință 2013-2019, înregistrându-se cea mai mare rată în 2015 de 24,2%, iar cea mai mică în 2013 și 2014 de 17,9%. Comparativ cu nivelul Uniunii Europene, în Regiunea Centru rata de părăsire timpurie a școlii înregistrează valori duble.

Efectele abandonului școlar se resimt pe termen lung asupra evoluției societății și creșterii economice. Abandonul școlar are efecte negative, generând șomaj, excluziune socială, sărăcie și probleme de sănătate. Potrivit Comisiei Europene, „reducerea cu numai un punct procentual a ratei europene medii de părăsire timpurie a școlii ar permite economiei europene să dispună în fiecare an de aproape o jumătate de milion de tineri lucrători calificați”.⁴⁰

³⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_16/default/table?lang=en

⁴⁰ <https://www.edupedu.ro/grafic-abandonul-scolar-pe-regiuni-in-transilvania-e-cel-mai-mare-in-muntenia-cel-mai-mic-abandonul-scolar-genereaza-somaj-excluziune-sociala-saracie-si-probleme-de-sanatate/> 8 iunie 2020

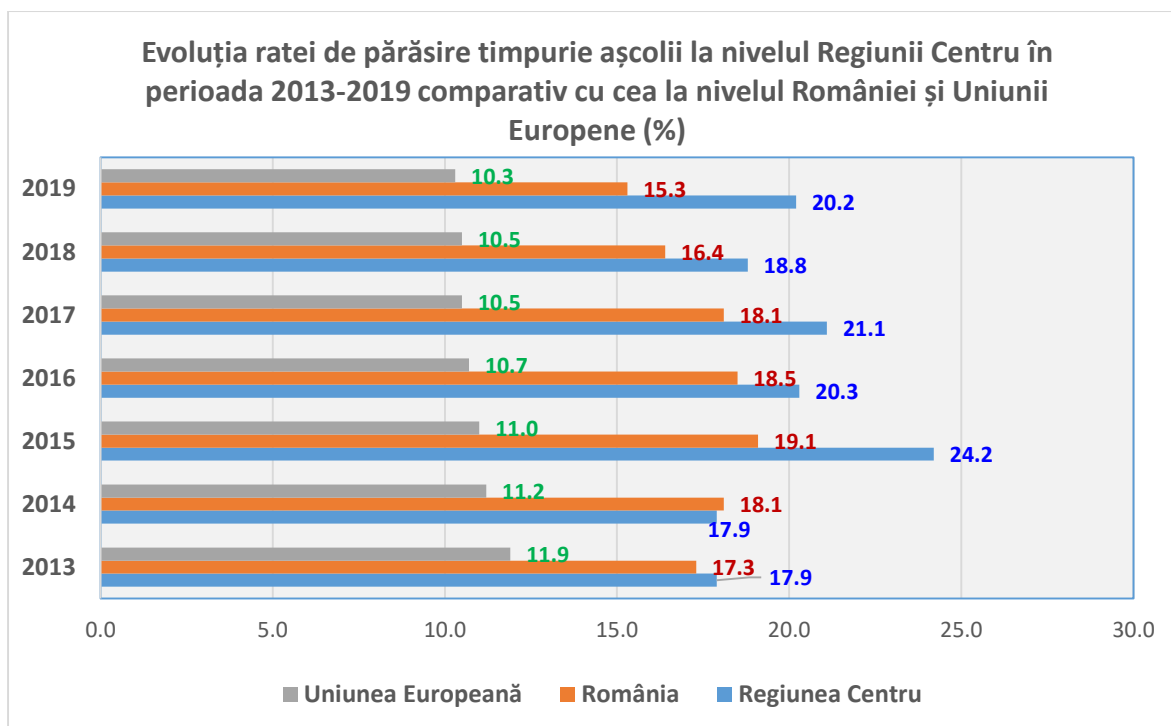

Fig. 6.2 Sursă: Institutul Național de Statistică

- ***Creșterea ocupării forței de muncă la nivel regional***

Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a crescut la nivelul Regiunii Centru de la 54,2% în 2013 la 60,2% în 2019, atingând cea mai mare rată în 2017 de 60,8%, însă se menține decalajul la nivel de medii rezidență (65,7% în mediul urban și 52,5% în mediul rural în 2017). Analizând evoluția ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă în perioada de referință de observă că la nivelul regiunii valorile sunt mai mici comparativ cu cele la nivel național unde creșterea a fost de la 60,1% la 65,8%. Având în vedere condițiile specifice, România și-a stabilit pentru anul 2020 atingerea unei rate de ocupare a populației în vârstă de 20-64 ani de 70%.

O evoluție similară cu cea a ratei de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a înregistrat și rata de ocupare a resurselor de muncă, care la nivelul Regiunii Centru a înregistrat o scădere accentuată timp de două decenii de la 79,5% în 1990 la 60,0% în 2010, iar în ultimii ani, în special în perioada de referință 2013-2019, ratele au crescut continuu de la 62,8% la 73%. La nivel regional s-au înregistrat rate de ocupare a resurselor de muncă mai mari comparativ cu cele la nivel național (de la 60,9% în 2013 la 69,6% în 2019). În 2019 valori ale acestui indicator peste media regională s-au înregistrat în județele Alba (82,7%), Sibiu (76,5%) și Brașov (73,7%), la polul opus cu cea mai mică rată fiind Covasna (66,3%). Comparativ cu anul de referință 2013 și la nivelul județelor Regiunii Centru valorile statistice sunt în 2019 vizibil mai mari.

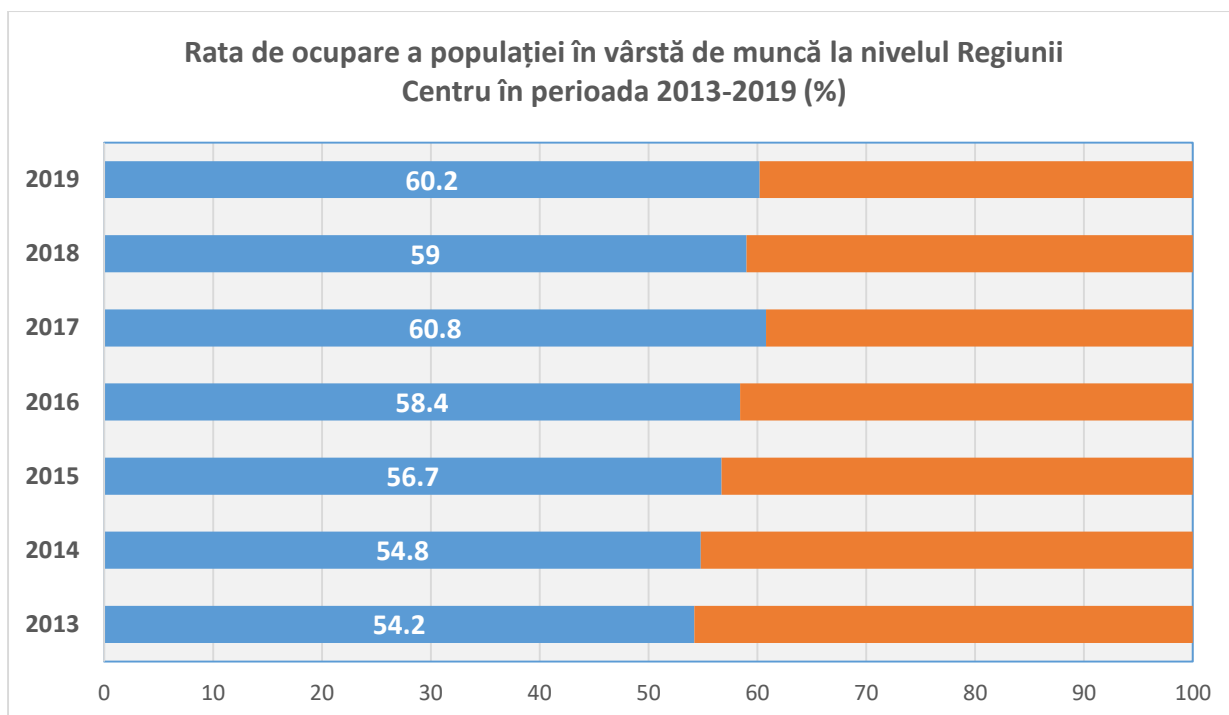

Fig. 6.3 Sursă: Institutul Național de Statistică

Tabel 6.2 Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă la nivelul Regiunii Centru comparativ cu cea la nivelul României în perioada 2013-2019 (%)

Regiune/Țară	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regiunea Centru	54.2	54.8	56.7	58.4	60.8	59	60.2
România	60.1	61	61.4	61.6	63.9	64.8	65.8
Medii de rezidență la nivelul Regiunii Centru							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urban	58.6	59	61.3	63.1	65.9	65	65.7
Rural	47.7	48.4	50	51.6	53.5	50.6	52.5

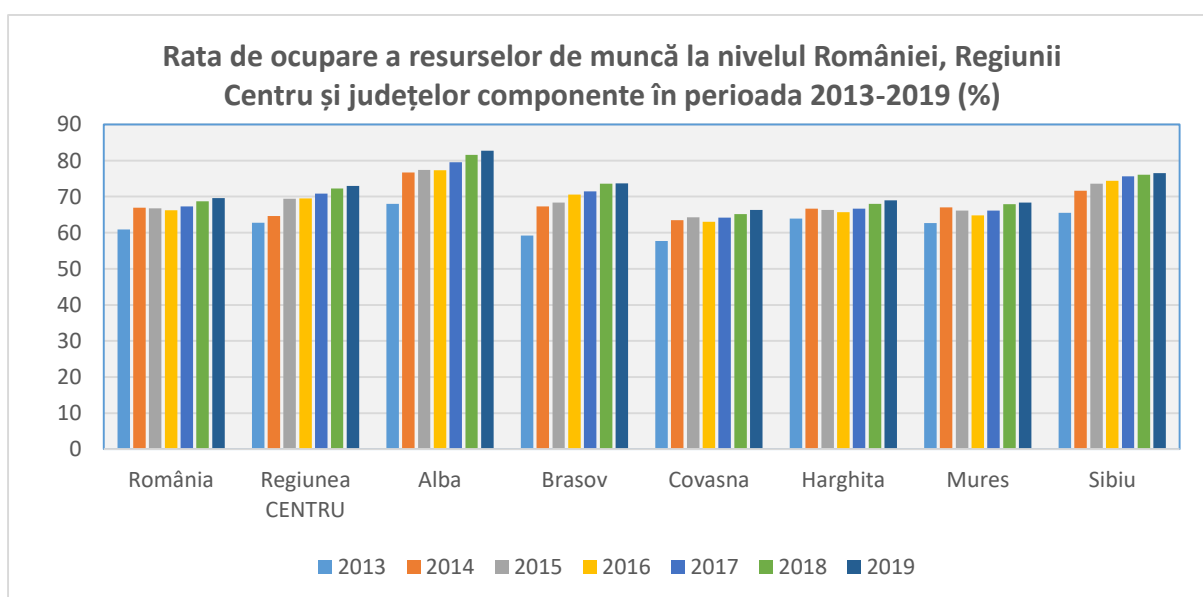

Fig. 6.4 Sursă: Institutul Național de Statistică

La finalul anului 2019, **rata șomajului** la nivel regional era de 2,6%, sub media națională (2,9%) fiind la cca jumătate față de cea din anul de referință 2013 când s-a înregistrat 6,3% (5,7% la nivel național). În profil teritorial, în 2019 rate ale șomajului peste media regională s-au înregistrat în 4 județe: Harghita (3,8%), Covasna (3,3%), Alba (3,1%) și Mureș (2,7%), iar valori sub media regională în două județe: Sibiu (1,8%) și Brașov (2,0%).

O evoluție pozitivă se observă și în ce privește **rata șomajului BIM⁴¹ pentru grupa de vârstă 15-64 ani**, care la nivel regional a înregistrat o scădere semnificativă, de la 9,6% în 2013 la 5,3% în 2019, înregistrând cea mai mică de 4,2% în 2017 și 2018. Cu toate acestea valorile la nivel regional sunt puțin mai mari comparativ cu cele la nivel național unde în perioada 2013-2019 rata șomajului BIM a scăzut de la 7,4% la 4,0%. În ultimii ani se observă accentuarea decalajului privind valorile acestui indicatori la nivel de medii de rezidență, în 2019 rata șomajului BIM pentru populația în vârstă de muncă fiind de 3,7% în mediul urban comparativ cu 8,1% în mediul rural. Este important să precizăm că în 2019 comparativ cu anul de referință rata șomajului din Regiunea Centru s-a redus la jumătate, acest aspect fiind chiar mai remarcabil dacă se juxtapune această reducere cu evoluția în aceeași perioadă a ratei șomajului la nivelul Uniunii Europene.

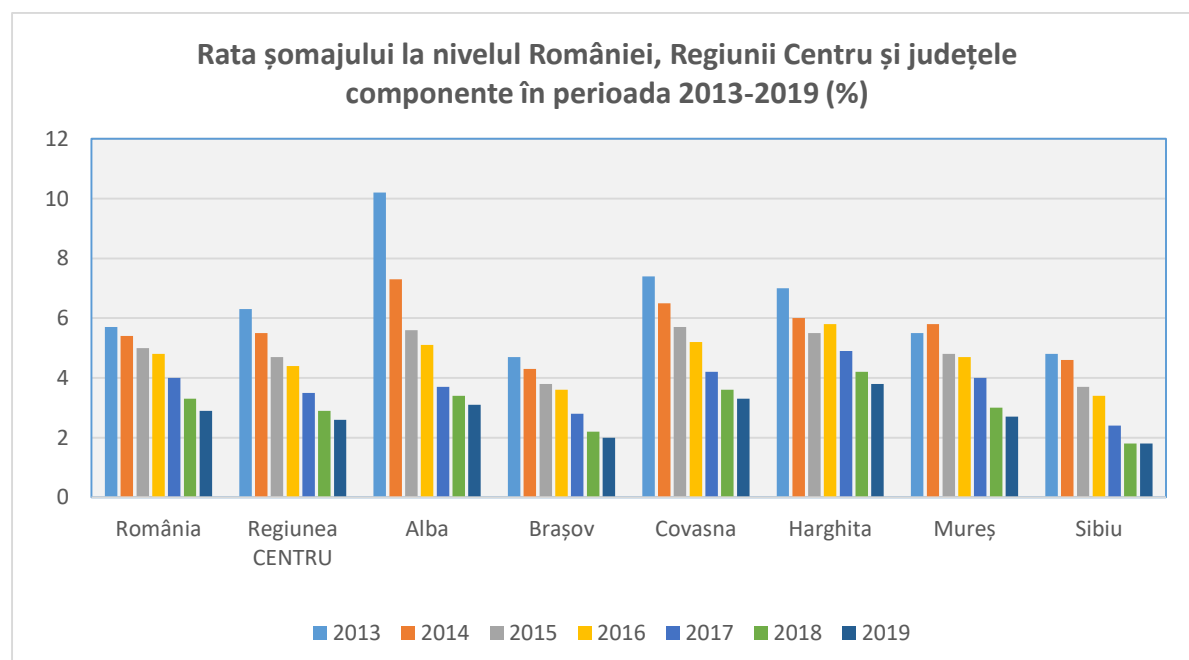

Fig. 6.5 Sursă: Institutul Național de Statistică

⁴¹Rata este calculată conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii și EUROSTAT

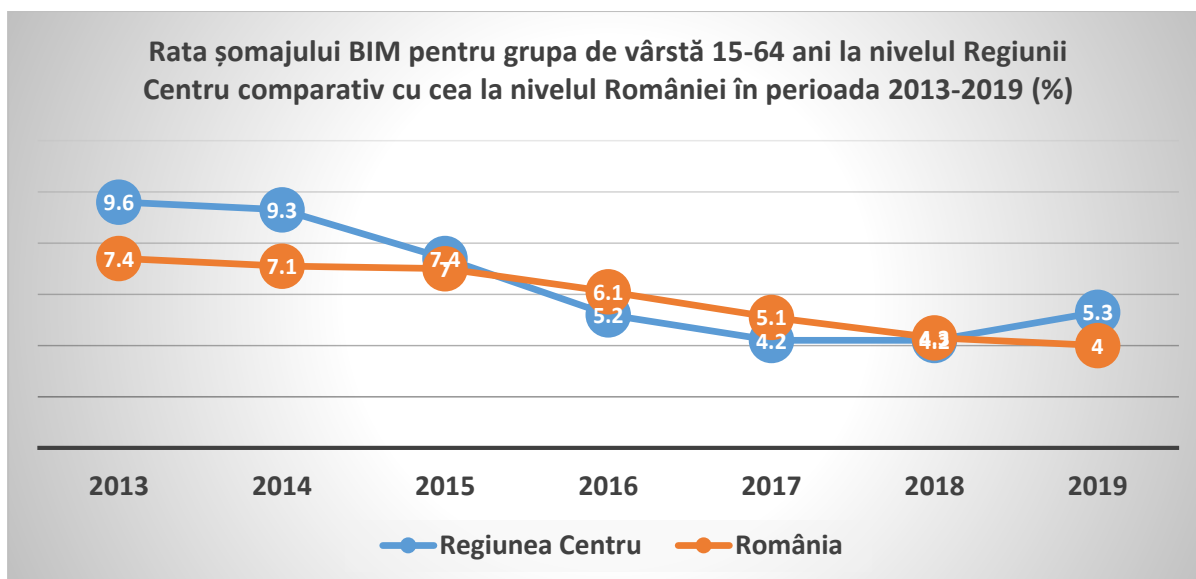

Fig. 6.6 Sursă: Institutul Național de Statistică

Tabel 6.3 Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 de ani la nivelul Regiunii Centru comparativ cu cea la nivelul României în perioada 2013-2019 (%)

Regiune/Țară	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regiunea Centru	9.6	9.3	7.4	5.2	4.2	4.2	5.3
România	7.4	7.1	7	6.1	5.1	4.3	4
Medii de rezidență la nivelul Regiunii Centru							
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Urban	9.5	9.3	6.4	4.2	3.2	3	3.7
Rural	9.9	9.3	9.2	6.8	5.8	6.3	8.1

- **Dezvoltarea serviciilor sociale și creșterea incluziunii sociale**

Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii sociale a reprezentat o prioritate pentru Regiunea Centru, concretizată prin finanțarea cu 70,29 milioane lei din POR 2007-2013 a proiectelor depuse în cadrul Domeniului Major de Intervenție 3.2. Finanțarea dezvoltării infrastructurii sociale continuă în perioada 2014-2020 prin Axa Prioritară 8 a POR 2014-2020.

Accesul la sănătate, privit prin prisma indicatorului derivat **numărul de medici la 10.000 de locuitori**, s-a îmbunătățit ușor, înregistrând o creștere la nivel regional în perioada 2013-2019 de la 28 la 33. O situație similară s-a înregistrat și la nivelul României unde numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut de la 27 la 33 în aceeași perioadă de referință. Numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut în perioada de referință și la nivelul județelor regiunii. În 2019, un număr de medici la 10.000 de locuitori peste media regională s-a înregistrat în județele Mureș (49) și Sibiu (36), iar cel mai mic număr în județul Harghita (20).

Ca urmare a redresării economice înregistrate după anul 2012 la nivelul Regiunii Centru și a intervențiilor vizând reducerea sărăciei și a excluziunii sociale, indicatori care măsoară nivelul de sărăcie și de excluziune socială, precum rata deprivării materiale severe, au înregistrat îmbunătățiri în perioada 2013-2019, însă s-a observat și accentuare în ultimii ani a unor probleme privind sărăcia (ex. rata sărăciei relative).

Rata sărăciei relative a înregistrat la nivelul Regiunii Centru în perioada de referință 2013-2019 o evoluție sinusoidală, atingând valoarea minimă de 17,3% în 2017 și valoarea maximă de 21,2% în 2019. În ultimii ani se observă la nivel regional o creștere a rate sărăciei relative de la 17,3% în 2017 la 21,2% în 2019. Cu toate acestea, rata sărăciei relative la nivelul regiunii a înregistrat valori mai mici comparativ cu cea la nivelul României care a atins valoarea minimă de 23,0% în 2013 și valoarea maximă de 25,4% în 2015. Comparativ cu cea la nivelul Uniunii Europene (16,5% în 2019⁴²), rata sărăciei relative este însă ridicată la nivelul regiunii.

În schimb, **rata deprivării materiale severe** a înregistrat o scădere continuă și semnificativă de la 27,2% în 2013 la 9,2% în 2019, diminuându-se de 3 ori. O evoluție similară s-a înregistrat și la nivelul României unde rata deprivării materiale severe s-a înjumătățit (scăzând de la 29,8% în 2013 la 14,2% în 2019), iar la nivelul Uniunii Europene a ajuns la 5,8% în 2019⁴³.

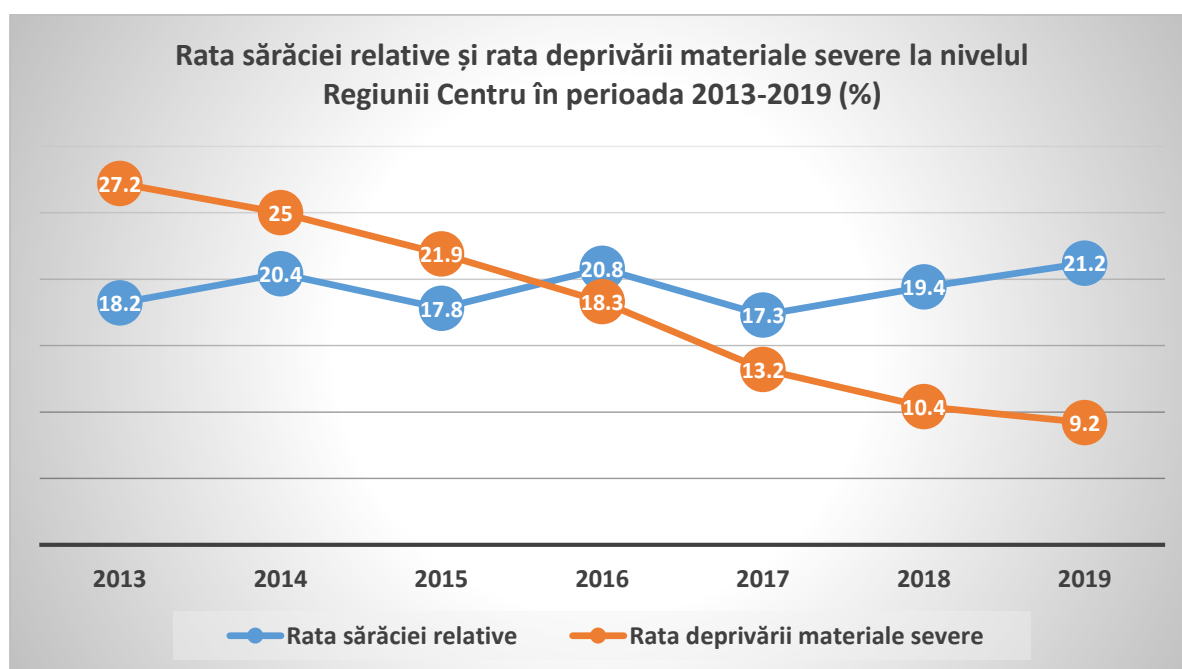

Fig. 6.7 Sursă: Institutul Național de Statistică

Tabel 6.4 Rata sărăciei relative și rata deprivării materiale severe la nivelul Regiunii Centru comparativ cu cea la nivelul României în perioada 2013-2019

Rata sărăciei relative							
Regiune/Țară	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regiunea Centru	18.2	20.4	17.8	20.8	17.3	19.4	21.2
România	23	25.1	25.4	25.3	23.6	23.5	23.8
Rata deprivării materiale severe							
Regiune/Țară	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Regiunea Centru	27.2	25	21.9	18.3	13.2	10.4	9.2
România	29.8	25.9	22.7	23.8	19.7	16.8	14.2

Un indicator importat ce evidențiază o creștere a incluziunii sociale este cel care oferă informații privind ponderea persoanelor cu dizabilități active din punct de vedere profesional. La nivelul

⁴² <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi010/default/table?lang=en>

⁴³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

Regiunii Centru în perioada 2013-2020, **ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dizabilități** a crescut continuu de la 5,4% în 2013 la 6,3% în 2019 și la 6,6% în 2020. În profil teritorial, în 2019, peste media regională au fost județele Sibiu (8,6%) și Brașov (7,8%), cea mai mică pondere fiind în județul Mureș (3,8%), iar în 2020, peste media regională au aceleași județe (Sibiu cu 8,8% și Brașov cu 8,3%), iar cea mai mică pondere fiind în județul Covasna (4,2%).

Având în vedere că acest indicator este unul derivat, este util să menționăm că numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă a crescut semnificativ la nivelul Regiunii Centru în perioada 2013-2020, de la 3924 persoane în 2013 la 5568 persoane în 2019 și la 5804 persoane în 2020. Astfel, în 2019 comparativ cu 2013, numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă a crescut cu +41,9% peste media regională fiind județele Mureș (+358,9%), Harghita (+102,4%) și Brașov (+54,9%), la polul opus cu creșteri mai mici de 10% fiind județele Alba (+6,0%) și Sibiu (+9,1%). De asemenea, în 2020 comparativ cu 2013, numărul persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă a crescut cu +47,9% peste media regională fiind județele Mureș (+429,7%), Harghita (+112,0%) și Brașov (+63,7%), la polul opus cu creșteri mai mici de 10% fiind județele Alba (+6,6%) și Sibiu (+9,1%).

În ce privește numărul adulților cu dizabilități la nivelul Regiunii Centru acesta a crescut continuu de la 72315 persoane în 2013 la 88476 persoane în 2019 și la 88343 persoane în 2020. Astfel, atât în 2020 cât și în 2019 comparativ cu 2013, numărul adulților cu dizabilități di Regiunea Centru a crescut cu 22%, peste media regională fiind județele Harghita, Alba, Covasna și Brașov, într-un singur județ (Sibiu) înregistrându-se o scădere a numărului de persoane adulte cu dizabilități.

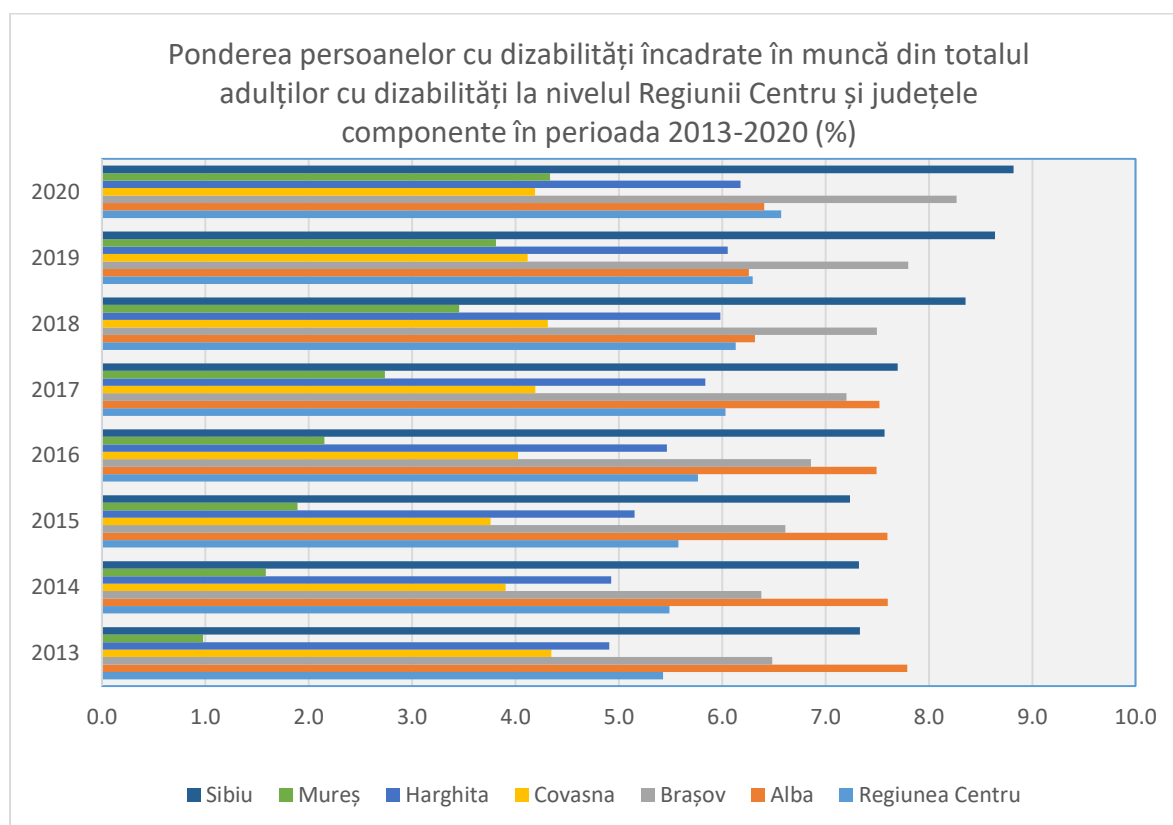

Fig. 6.8 Sursa datelor statistice pentru calculul indicatorului derivat: Consiliile Județene din Regiunea Centru

- **Contracarea efectelor declinului demografic**

La nivelul Regiunii Centru, **rata sporului natural al populației** a înregistrat o accentuare a valorilor negative în perioada 2013-2019 de la -0,3‰ la -1,9‰, însă valorile sunt mai mici comparativ cu cele

la nivelul României unde scăderea a fost de la -1,6‰ la -3,2‰. La nivel de medii de rezidență, în 2019 la nivelul Regiunii Centru rata sporului natural al populației a fost de -2,1‰ în mediul urban comparativ cu -1,7‰ în mediul rural.

În profil teritorial, în 2019 rate negative ale sporului natural al populației mai mari decât media regională (-1,9‰) s-au înregistrat în județele Alba (-3,6‰) și Mureș (-3,1‰), iar cea mai mică fiind în județul Brașov (-0,5‰). În mediul urban în 2019 valoare negativă peste media regională s-a înregistrat doar în județele Mureș (-3,3‰) și Alba (-2,2‰), în rest valorile fiind cuprinse între -2,1‰ (Covasna) și -1,6‰ (Brașov și Harghita). În mediul rural în 2019 valoare negativă peste media regională s-a înregistrat în județele Alba (-5,9‰), Mureș (-3‰), Harghita (-2,1‰) și Covasna (-1,8‰), în celelalte două județe înregistrându-se valori pozitive (Brașov: +2,2‰ și Sibiu: +1‰).

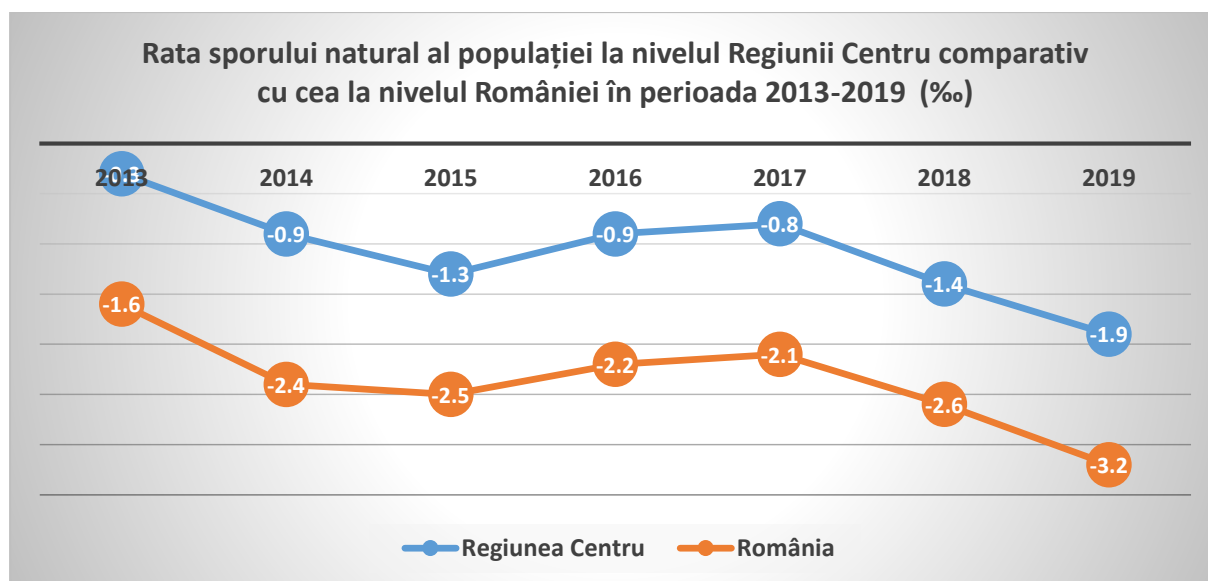

Fig. 6.9 Sursă: Institutul Național de Statistică

În ce privește **rata mortalității infantile** aceasta a scăzut în perioada de referință 2013-2019 de la 7.9‰ la 7.0‰, atingând valoare maximă de 8.4‰ în 2014 și valoarea minimă de 6.3‰ în 2018. Valorile la nivel regional sunt sensibil mai mari față de cele la nivel național unde scăderea a fost de la 7.8‰ la 6.1‰, atingând valoare maximă de 8.1‰ în 2014 și valoarea minimă de 5.9‰ în 2018. Pe întreaga perioadă de referință de menține în Regiunea Centru decalajul accentuat la nivel de medii de rezidență, unde în 2019 rata mortalității infantile a fost de 5.0‰ în mediul urban, jumătate față de cea la nivelul mediului rural unde a fost de 9.3‰.

Comparativ cu media Uniunii Europene (3.5‰ în 2018⁴⁴), rata mortalității infantile la nivel regional rămâne însă la o valoare aproape dublă.

În profil teritorial, în 2019 rata mortalității infantile peste media regională (7‰) s-a înregistrat în județele Mureș (8.9‰), Harghita (8.6‰) și Alba (7.4‰), cea mai mică fiind în Covasna (4.3‰). În mediul urban, în 2019 rata mortalității infantile peste media regională (5‰) a fost în județele Mureș (6.5‰), Ala (6.4‰) și Covasna (5.8‰), iar cea mai mică în Sibiu (3.2‰). De asemenea, în mediul rural, în 2019 rata mortalității infantile peste media regională (9.3‰) s-a înregistrat în județele Mureș (10.9‰), Harghita (10.8‰) și Brașov (10.7‰), iar cea mai mică în județul Covasna (3.3‰).

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00027/default/table?lang=en>

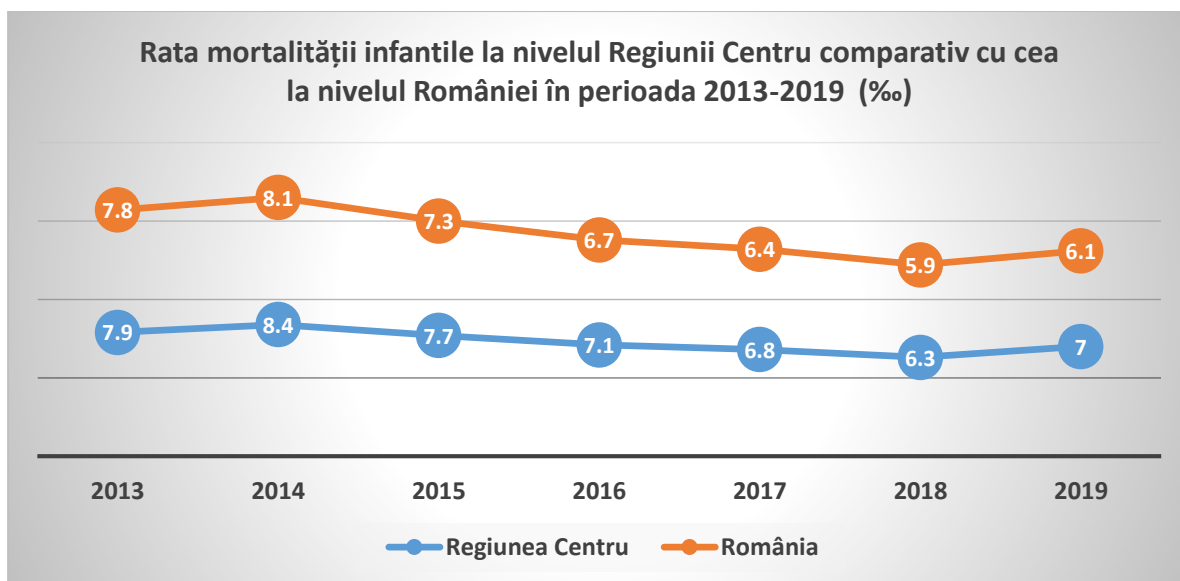

Fig. 6.10 Sursă: Institutul Național de Statistică

Pe lângă reducerea numerică a populației, Regiunea Centru se confruntă în această perioadă și cu un accentuat **proces de îmbătrânire demografică**. Nevoia de servicii sociale pentru persoanele vârstnice este în creștere, iar Regiunea Centru trebuie să găsească răspunsuri adecvate la această provocare societală. Ilustrativă în acest sens este creșterea numărului de centre rezidențiale pentru persoanele vârstnice autorizate la nivelul Regiunii Centru de la 51 în anul 2013 la 73 în anul 2017 (dintre care cele mai multe, 59 de cămine administrate de furnizori privați, 11 cămine în subordinea consiliilor locale și 3 cămine în subordinea consiliilor județene). Capacitatea căminelor pentru persoane vârstnice era la nivelul Regiunii Centru în 2017 de 3279 locuri, cu 29,7% mai mare față de anul de referință 2013. În ce privește numărul mediu lunar de beneficiari din cadrul căminelor pentru persoane vârstnice la nivelul Regiunii Centru a fost în 2017 de 2837, cu peste un sfert mai mare față de 2013 (+27,4%).

Tabel 6.2 Indicatorii de monitorizare pentru DS6

Nr. DS	INDICATOR	U.M.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
DS6_1	Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani	%	21.3	24.7	24.6	24.5	26.6	23.5	21.2
DS6_2	Părăsirea timpurie a scolii	%	17.9	17.9	24.2	20.3	21.1	18.8	20.2
DS6_3	Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă	%	54.2	54.8	56.7	58.4	60.8	59	60.2
DS6_4	Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 ani	%	9.6	9.3	7.4	5.2	4.2	4.2	5.3
DS6_5	Valoarea ⁴⁵ proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 și POR 2014-2020	Mii lei	6314	6118	0	0	0	7976	31102 ⁴⁶
DS6_6	Rata sărăciei relative	%	18.2	20.4	17.8	20.8	17.3	19.4	21.2
DS6_7	Rata deprivării materiale severe	%	27.2	25	21.9	18.3	13.2	10.4	9.2
DS6_8	Ponderea persoanelor cu dezabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dezabilități	%	5.4	5.5	5.6	5.8	6.0	6.1	6.3
DS6_9	Rata sporului natural al populației	‰	-0.3	-0.9	-1.3	-0.9	-0.8	-1.4	-1.9
DS6_10	Rata mortalității infantile	‰	7.9	8.4	7.7	7.1	6.8	6.3	7.0
DS6_11	Numărul de medici la 10.000 de locuitori	Nr.	28	28	29	30	31	32	33
DS6_12	Număr de centre rezidențiale pentru persoane vârstnice	Nr.	51	59	59	65	73	Date indisponibile la INS	Date indisponibile la INS

⁴⁵Valoarea totală a proiectelor de reabilitare și modernizare a infrastructurii sociale contractate prin POR 2007-2013 este de 54.674.707,68 lei

⁴⁶În cadrul acestei valori sunt incluse și valorile contractelor semnate în anul 2020 (valoare 2019 – 15041 mii lei; valoare 2020 - 16061 mii lei).

Aspecte privind DS6. CONCLUZII:

D.S.6 Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale

În perioada 2014-2017, la nivelul Regiunii Centru, s-au depus eforturi în direcția îmbunătățirii pregătirii forței de muncă, a creșterii incluziunii sociale și a contracarării efectelor schimbărilor demografice. Implementarea de acțiuni și proiecte în domeniul resurselor umane și în cel al dezvoltării infrastructurii sociale a permis obținerea unor rezultate pozitive, cu toate că valorile pentru anumiți indicatori nu au înregistrat evoluțiile așteptate.

- Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani era în 2019 de 21,2% la nivel regional, valoare sensibil mai mică față de cea înregistrată la nivel național (25,8%) și vizibil mai mică față de cea la nivelul Uniunii Europene (41,6%). În 2019 comparativ cu anul de referință 2013 s-a înregistra o valoare similară pentru acest indicator la nivel regional (21,2% respectiv 21,3%) și o creștere cu 2,9% la nivel național (de la 22,9%) și cu 4,5% la nivelul Uniunii Europene (de la 37,1%).⁴⁷ Amintim că ținta prevăzută în Strategia Europa 2020 pentru România a fost de a atinge procentul de 26,7% din populația între 30 și 34 de ani cu educație terțiară. Amintim că atât la nivel național cât și regional, ponderea persoanelor cu studii superioare din populația între 30 și 34 de ani a crescut ajungând în 2017 aproape de atingerea țintei (26,3% respectiv 26,6%), urmând apoi o scădere, aceasta fiind mai vizibilă la nivel regional (la 21,2% în 2019).
- Indicatorul referitor la părăsirea timpurie a școlii a crescut de la 17,9% la 20,2% în 2019 la nivelul regiunii, rata de părăsire timpurie a școlii fiind semnificativ mai mare față de cea de la nivel național (15,3%) și aproape dublă față de cea la nivelul Uniunii Europene (10,3%). În perioada 2013-2019 rata de părăsire timpurie a școlii a crescut atingând valoarea maximă în 2015 de 24,2% la nivel regional și de 19,1% la nivel național. În schimb, la nivelul Uniunii Europene s-a înregistrat o scădere continuă de la 11,9%, valoare înregistrată în 2013.⁴⁸
În perioada 2014-2017, rata de părăsire timpurie a sistemului de educație și formare profesională evidențiază o accentuare a decalajului dintre România și media țărilor europene. În topul UE28, România este printre țările cu cea mai mare rată de părăsire timpurie a sistemului de educație, alături de Spania și Malta.⁴⁹
La nivelul României, părăsirea timpurie a educației este cel mai prevalentă în mediul rural. În 2017 la nivel național, 26,6% din populația cu vârste de 18-24 de ani din mediul rural a abandonat timpuriu educația, iar pentru cea din mediul urban rata a fost de 17,4%.⁵⁰
- Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă (15-64 ani) a crescut de la 54,2% în 2013 la 60,2%, în 2019, situându-se sub media națională de 65,8%
- Rata șomajului BIM a scăzut de la 9,6% în 2013 la 5,3% în 2019, fiind mai mică decât cea la nivel național unde s-a înregistrat 4% în 2019
- Rata sărăciei relative a crescut de la 18,2% în 2013 la 21,2% în 2019. În 2019 rata sărăciei relative era la nivel regional vizibil mai mică față de cea la nivel național (23,8%), însă ridicată

⁴⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_12/default/table?lang=en

⁴⁸ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_16/default/table?lang=en

⁴⁹

https://www.edu.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20starea%20%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului%20preuniversitar%20din%20Rom%C3%A2nia_2017-2018_0.pdf pagina 58

⁵⁰

https://www.edu.ro/sites/default/files/Raport%20privind%20starea%20%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului%20preuniversitar%20din%20Rom%C3%A2nia_2017-2018_0.pdf pagina 91

față de cea la nivelul Uniunii Europene (16,5% în 2019⁵¹). În perioada de referință, la nivel regional, rata sărăciei relative a înregistrat o evoluție sinusoidală, atingând valoarea minimă de 17,3% în 2017 și valoarea maximă de 21,2% în 2019

- Rata depravării materiale severe a înregistrat o scădere continuă în perioada 2013-2019 de la 27,2% la 9,2%, în Regiunea Centru, la nivel național de la 29,8% la 14,2%, în timp ce media UE a ajuns la 5,8% în 2019⁵²
- Numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut în perioada 2013-2019 de la 28 la 33 la nivelul regional și de la 27 la 33 la nivel național ceea ce indică un progres în asigurarea serviciilor de îngrijire medicală.
- Un indicator al calității vieții, corelat cu calitatea serviciilor de sănătate este rata mortalității infantile care înregistrează în Regiunea Centru o scădere de la 7,9‰ la 7,0‰ (în intervalul 2013-2019), atingând cea mai mică rată în 2018 de 6,3‰ și cea mai mare rată în 2014 de 8,4‰. Totuși, acest indicator rămâne cu peste 50% mai mare decât media Europeană.
- Numărul de centre rezidențiale pentru persoanele vârstnice autorizate a crescut, în perioada 2013-2017, de la 51 la 73, marcând un trend deja vizibil, cel al îmbătrânirii demografice a populației.

Estimăm că, proiectele finanțate din POR 2007-2013, Axa Prioritară 3: Infrastructura socială, DMI 3.4 **Infrastructura educațională**, au avut un impact pozitiv asupra calității educației, prin reabilitarea a **80** de unități de învățământ din mediul rural și urban, ale căror beneficiari direcți sunt **25.220** de elevi.

De asemenea, DMI 3.1 Infrastructura serviciilor de sănătate, DMI 3.2 Infrastructura serviciilor sociale și DMI 3.3 Bazele pentru intervenții în situații de urgență au contribuit la îmbunătățirea serviciilor medicale ca urmare a investițiilor în reabilitarea și dotarea celor 14 ambulatorii de specialitate și a unui spital județean; **7** centre sociale pentru persoane cu dezabilități reabilite; **10** centre sociale rezidențiale pentru persoane în vârstă; **3** centre de recuperare și reabilitare neuropsihiatrică, **2** centre medico-socială vor fi modernizate, **1** centru multifuncțional pentru tineret; **2** creșe pentru copii; **2** centre de plasament modernizate, **1** casă de copii modernizată; **1** centru de comandă și control pentru situații de urgență, complet echipat; **90** de unități mobile ISU dotate cu echipamente și autospeciale.

Programul Operațional Regional 2014-2020 finanțează, în continuare:

- **infrastructura de sănătate și socială**, prin Axa Prioritară 8. Dezvoltarea infrastructurii de sănătate și sociale, DMI 8.1 Investiții în infrastructurile sanitare și sociale care contribuie la dezvoltarea la nivel național, regional și local, reducând inegalitățile în ceea ce privește starea de sănătate și promovând incluziunea socială prin îmbunătățirea accesului la serviciile sociale, culturale și de recreare, precum și trecerea de la serviciile instituționale la serviciile prestate de colectivitățile locale. Bugetul alocat Regiunii Centru pentru aceasta axă este de 64,38 mil Euro din care FEDR 45,07 Euro
- ❖ **comunitățile defavorizate din mediul urban** vor primi finanțare, prin **Axa 9. Sprijinirea regenerării economice și sociale a comunităților defavorizate din mediul urban, pentru:**
 - investițiile în infrastructura de locuire – construirea/reabilitare/modernizare locuințelor sociale

⁵¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi010/default/table?lang=en>

⁵² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Material_deprivation_statistics_-_early_results

- investiții în infrastructura de sănătate, servicii sociale – reabilitarea/modernizarea centrelor comunitare integrate medico-sociala;
- investiții în infrastructura de educație – construire /reabilitare/modernizare de unități de învățământ preuniversitar (creșe, grădinițe, școli primare, școli gimnaziale etc.);
- investiții în amenajări ale spațiului urban degradat al comunității defavorizate respectiv: construcția / reabilitarea / modernizarea clădirilor pentru a găzdui diferite activități sociale, comunitare, culturale, agrement și sport etc.;
- crearea/reabilitarea/modernizarea spațiilor publice urbane (străzi nemodernizate, inclusiv reabilitarea/modernizarea utilităților publice, zone verzi neamenajate, terenuri abandonate, zone pietonale și comerciale, etc.);
- construirea/ dotarea cu echipamente a infrastructurii întreprinderilor de economie socială de inserție. Această axă are o alocare națională de 88,65 mil Euro din care alocarea FEDR este de 83,74 mil Euro.

În cadrul Axei prioritare 9, în Regiunea Centru, au fost selectate șapte Strategii de Dezvoltare Locală aferente orașelor/ municipiilor cu peste 20.000 locuitori care beneficiază de sprijin prin intermediul acestora și propun finanțarea de investiții de infrastructură în cadrul grupurilor de acțiune locală înființate în Alba Iulia, Sebeș, Mediaș, Sfântu Gheorghe, Târgu Mureș, Săcele și Codlea.

- **Investițiile în educație, în formare**, inclusiv în formare profesională sau universitară pentru dobândirea de competențe și învățare pe tot parcursul vieții prin dezvoltarea infrastructurilor de educație și formare vor fi finanțate prin Axa 10. Îmbunătățirea infrastructurii educaționale. Bugetul alocat acestor investiții, pentru Regiunea Centru, este de 36,13 mil Euro din care finanțarea FEDR este 30,17 milioane Euro.

Analiza comparativă a evoluției indicatorilor de monitorizare între primele două rapoarte de monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Aspect observat în evoluția statistică a indicatorilor de monitorizare la nivelul Regiunii Centru	Indicatori de monitorizare
Creștere continuă pe întreaga perioadă de referință 2013-2019 evidențiată în ambele rapoarte s-a observat în ce privește personalul medical, infrastructura rezidențială pentru persoane vârstnice și persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă. Numărul de medici la 10.000 de locuitori a crescut de la 28 la 33 (similar cu nivelul național). Ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dizabilități a crescut de la 5,4% la 6,3%, însă procente sunt relativ mici.	✓ Numărul de medici la 10.000 de locuitori ✓ Număr de centre rezidențiale pentru persoane vârstnice ✓ Ponderea persoanelor cu dizabilități încadrate în muncă din totalul adulților cu dizabilități
O scădere accentuată pe întreaga perioadă de referință 2013-2019 menționată în ambele rapoarte evidențiază atât aspecte pozitive cât și negative. De pildă, rata deprivării materiale	✓ Rata deprivării materiale severe ✓ Rata sporului natural al populației ✓ Rata șomajului BIM pentru grupa de vârstă 15-64 ani

severe a scăzut semnificativ de la 27,2% la 9,2%. De asemenea, o scădere accentuată în perioada de referință (cu o excepție), s-a înregistrat și în ce privește rata șomajului. Astfel, rata șomajului BIM pentru populația în vârstă de muncă s-a înjumătățit în perioada 2013-2018, de la 9,6% la 4,2%, înregistrând o ușoară creștere în anul următor (5,3% în 2019). În schimb, rata sporului natural al populației a înregistrat o creștere ale valorilor negative de la -0,3 ‰ la -1,9 ‰, însă valorile sunt mai mici decât cele înregistrate la nivel național (de la -1,6 ‰ la -3,2 ‰)	
Creștere pe perioadă de referință din primul raport (2013-2017) urmată de o ușoară scădere în următorii ani s-a observat în ce privește ponderea persoanelor cu studii superioare și rata de ocupare a populației. Astfel, ponderea persoanelor cu studii superioare a crescut de la 21,3% la 26,6% în perioada 2013-2017, însă a urmat o scădere ajungând în 2019 la 21,2%. De asemenea, rata de ocupare a populației în vârstă de muncă a crescut de la 54,2% la 60,8 în perioada 2013-2017, urmând o ușoară scădere.	✓ Ponderea persoanelor cu studii superioare în totalul populației din grupa de vârstă 30-34 de ani ✓ Rata de ocupare a populației în vârstă de muncă
O evoluție sinusoidală în perioada de referință 2013-2019 s-a înregistrat în ce privește sărăcia relativă, abandonul școlar și mortalitatea infantilă. Astfel, rata sărăciei relative a înregistrat valori cuprinse între 17,3% și 21,2%, rata de părăsire timpurie a școlii între 17,9% și 24,2%, iar rata mortalității infantile între 6,3‰ și 8,4‰	✓ Rata sărăciei relative ✓ Părăsirea timpurie a școlii ✓ Rata mortalității infantile

Portofoliul de proiecte la nivelul Regiunii Centru

Portofoliul de proiecte la nivelul Regiunii Centru s-a realizat în strânsă colaborare cu partenerii regionali, fiind inițiat încă din 2011. Portofoliul a fost elaborat în mai multe etape, plecând de la analizele și studiile de la nivel regional pe diferite domenii, studii care au stat la baza elaborării analizei socio-economice și analizei SWOT regionale, continuând cu transmiterea solicitărilor de idei de proiecte către autoritățile locale din regiune și elaborarea unor fișe de proiect, identificarea unor criterii la nivel regional pentru identificarea și prioritizarea proiectelor strategice.

Astfel, a fost creată la nivel regional o bază de date care, în anul 2014, includea un număr de **1.353 proiecte**, în valoare totală de aproximativ **28,21** miliarde lei. Din punctul de vedere al încadrării pe domeniile strategice ale PDR 2014-2020, sintetic, situația se prezenta astfel:

- DS1 „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale” - 408 idei de proiecte, în valoare totală de 14,61 miliarde lei.
- DS2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării” 32 idei de proiecte, în valoare totală de 831,10 mil. lei.
- DS3 „ Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie” - 121 idei de proiecte, în valoare de 4,45 miliarde lei.
- DS4 „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii” - 520 idei de proiecte, în valoare de 2,78 miliarde lei.
- DS5 „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative” - 176 idei de proiecte, în valoare de 3,50 miliarde lei.
- DS 6 „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale” - 24 idei de proiecte, în valoare de 182,45 milioane lei.

Facem mențiunea că informațiile și datele despre proiecte centralizate și analizate în prezentul raport de monitorizare se referă atât la proiectele aflate în portofoliul regional la data aprobării PDR Centru 2014-2020 cât și la proiectele inițiate ulterior acestei date și depuse spre finanțare în cadrul unor programe europene sau naționale.

Pe baza datelor furnizate de Autoritățile de Management și Organismele Intermediare ale programelor: PO Infrastructură Mare, PO Capital Uman, PO Competitivitate, Programul Național de Dezvoltare Rurală, precum și de la Agenția Fondul de Mediu am încercat să stimăm gradul de absorbție al fondurilor în regiune pe fiecare Domeniu Strategic și prioritate.

Domeniul strategic de dezvoltare 1 „Dezvoltare urbană, dezvoltarea infrastructurii tehnice și sociale regionale”

În cadrul acestui DS au fost incluse idei de proiecte care propun creșterea mobilității regionale, dezvoltarea urbană durabilă în municipiile și orașele din Regiunea Centru, dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale în aceste localități, cât și investiții în infrastructură și echipamente pentru intervenții în situații de urgență.

În cadrul **Priorității 1.1 „Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane”** au fost incluse idei de proiecte transmise de UAT-urile și Asociațiile de Dezvoltare Intercomunitară din mediul urban, care propun în principal intervenții în infrastructura rutieră, reabilitarea unor zone din cadrul localităților și în infrastructura tehnico-edilitară.

Cu privire sursele de finanțare existente, o parte din proiecte au fost contractate/ se află în curs de contractare în cadrul Programului Operațional Regional (POR) 2014-2020, care finanțează proiecte de mobilitate urbană durabilă (Prioritățile de Investiții 3.2 – pentru orașe și municipii, altele decât municipiile reședință de județ și 4.1 – pentru municipiile reședință de județ), proiecte de revitalizare a zonelor urbane (PI 4.2 și 5.2), dar și proiecte privind infrastructura urbană, parte componentă a Priorității de Investiții 13.1. De asemenea, în cadrul Programului Național de Dezvoltare Locală (PNDL) sunt finanțate investiții în străzile urbane. La nivel regional, au fost contractate doar prin POR 2014-2020 un număr de 63 de proiecte cu o valoare totală de aproximativ 2,01 miliarde lei.

Localitățile urbane mici au beneficiat, de asemenea, de finanțare prin POR 2014-2020, AP 13 „*Sprrijinirea regenerării urbane a orașelor mici și mijlocii*”, până în prezent fiind semnate 14 contracte de finanțare cu o valoare totală de aproximativ 260 milioane lei.

Prioritatea 1.2 „Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru” cuprinde, în principal, idei de proiecte care propun construcția/ reabilitatea/ modernizarea drumurilor județe, centurilor ocolitoare și a rețelei de apă și canalizare, având ca beneficiari autoritățile publice locale și asociațiile de dezvoltare.

Pe lângă acestea, investițiile majore în construcția de autostrăzi și drumuri expres au rolul de a fluidiza traficul la nivel regional și permit conectarea localităților și a regiunii cu rețelele europene și naționale. Pentru perioada de programare 2014-2020, în cadrul Master Planului General de Transport (MPGT), documentul strategic ce definește și prioritizează investițiile în infrastructura României pe următorii 15 ani, au fost incluse 3 proiecte privind construcția unor autostrăzi noi, care vor avea porțiuni construite și pe teritoriul Regiunii Centru (Sibiu – Brașov, Comarnic – Brașov, Sibiu – Pitești), la acestea adăugându-se încă 2 proiecte de autostradă fazate din perioada 2007-2013 (Sebeș – Turda, Câmpia Turzii – Tîrgu Mureș)

Până în acest moment, în cadrul Programului Operațional Infrastructură Mare (POIM) 2014-2020, au fost contractate următoarele mai multe proiecte având ca obiect execuția unor tronsoane de autostrăzi care traversează Regiunea Centru:

- Autostrada A1, Sibiu-Orăștie; Sibiu- Boița
- Autostrada A3: Târgu Mureș – Ogra – Câmpia Turzii; Brașov -Făgăraș
- Autostrada A10 Sebeș-Turda;
- Autostrada A 8, Tg. Mureș – Ditrău- Târgu-Neamț- Iași –Ungheni (realizarea documentației tehnice)
- Variantele de ocolire Tg Mureș și Sf. Gheorghe, Brașov

În ce privește modernizarea infrastructurii de transport feroviar, conform situației actualizate la 31.12.2020, publicate pe site-ul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene⁵³ au fost contractate următoarele proiecte:

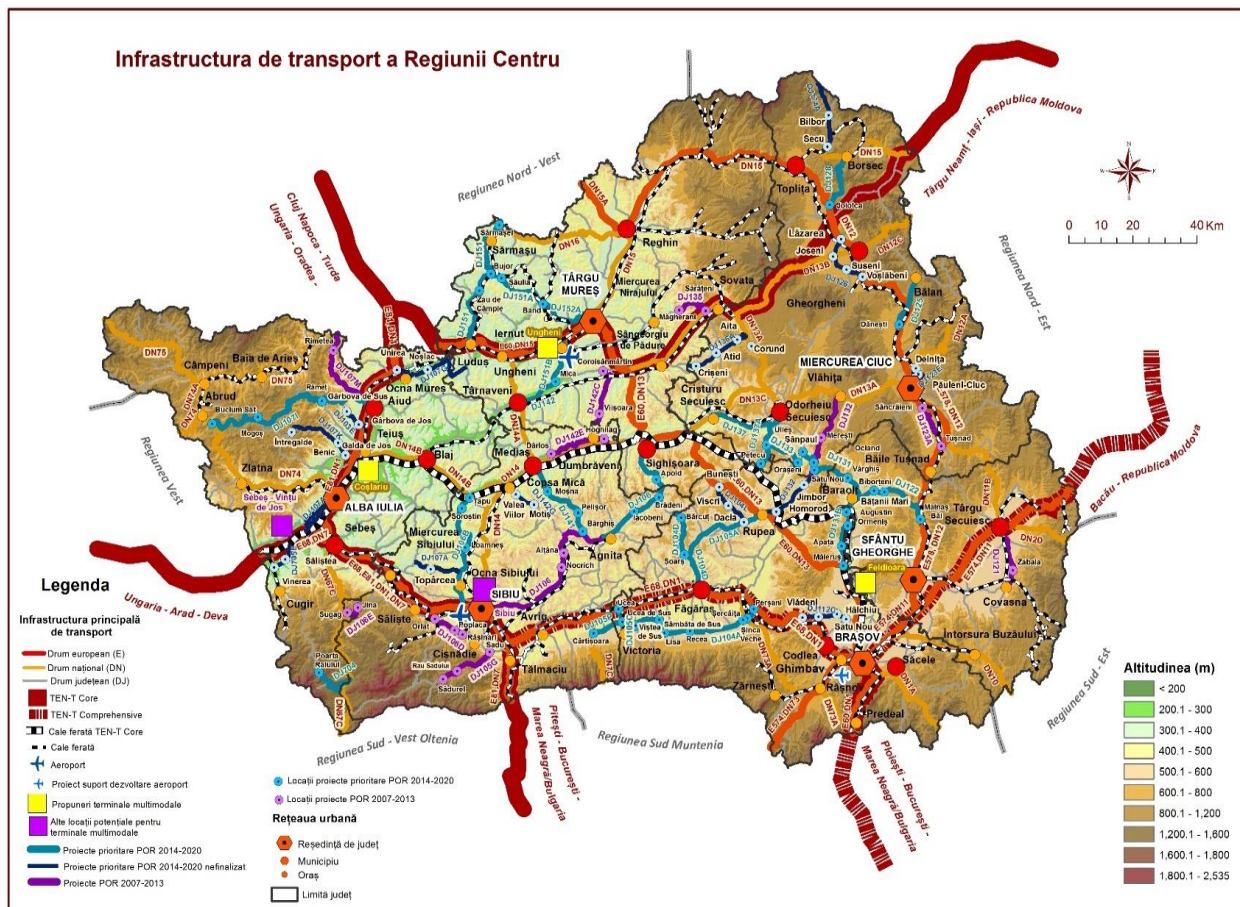
- Reabilitarea liniei de cale ferată Brașov – Simeria, componentă a coridorului Pan – European IV, pentru a asigura circulația trenurilor cu o viteză de 160 km/h, tronsonul Sighișoara – Coșlariu – FAZA II
- Reabilitarea liniei de cale ferată Brașov – Simeria, componentă a coridorului Pan – European IV, pentru a asigura circulația trenurilor cu o viteză de 160 km/h, tronsonul Simeria – Coșlariu – FAZA II

⁵³ <https://mfe.gov.ro/lista-contractelor-semnate-in-cadrul-poim-actualizare-la-31-decembrie-2020/>

- Lucrări de reabilitare pentru poduri, podețe și tuneluri de cale ferată - Sucursala Regională de Căi Ferate Brașov (FAZA II)
- Modernizarea stațiilor de cale ferată Sfântu Gheorghe și Târgu Mureș - Faza II

Drumurile județene sunt finanțate în cadrul Axei Prioritare 6 a POR 2014-2020, unde au fost contractate 10 proiecte depuse din cadrul listei de proiecte prioritare de la nivel regional, având o valoare totală de 1,17 miliarde lei. Odată cu lansarea apelului de proiecte nefinalizate, din anul 2018, lista de proiecte prioritare și secundare a suferit anumite modificări, în cadrul acestui apel fiind depuse încă 8 cereri de finanțare de către 3 Consilii Județene, în valoare totală de 112,29 mil. Acestea li se adaugă proiectele pentru care au fost semnate contracte de finanțare în cadrul PNDL, dar și acelea care sunt realizate cu fonduri proprii de către consiliile județene.

Această Prioritate de Investiții cuprinde și proiecte care prevăd construcția de aeroporturi (Brașov) sau reabilitarea și modernizarea acestora (Sibiu, Târgu Mureș), având ca posibilă sursă de finanțare POIM 2014-2020. Având în vedere aceste aspecte, în cadrul ședinței CDR Centru din 26.09.2017 s-a decis, cu unanimitate de voturi, declararea ca și proiecte prioritare, în interesul dezvoltării economice și sociale a Regiunii Centru, a următoarelor obiective de investiții ce vizează construcția, dezvoltarea și modernizarea aeroporturilor din Regiune: Brașov, Târgu Mureș și Sibiu (Hotărârea CDR 20/ 26.09.2017). În cadrul aceleiași întâlniri, CDR a mai decis promovarea includerii proiectului privind construcția Aeroportului Brașov în MPGT, întrucât în cadrul documentului acesta este menționat în categoria aeroporturilor regionale, dar nu este inclus în anexele unde sunt cuprinse proiectele de investiții în infrastructura aeroportuară.

Cu privire la terminalele intermodale, la nivelul Regiunii Centru au mai fost identificate 5 locații pentru posibile platforme multimodale, pentru care se dorește promovarea lor în vederea includerii în MPGT și găsirea de surse de finanțare: Brașov-Feldioara, Ungheni, Teiuș- Coșlariu, Sebeș, Sibiu – zona Cargo Aeroport. Până în prezent, niciuna dintre aceste propuneri nu a fost inclusă în lista de proiecte aferente Masterplanului General de Transport al României.

Proiectele care propun creșterea nivelului de colectare și epurare a apelor uzate urbane, precum și a gradului de asigurare a alimentării cu apă potabilă a populației sunt finanțate prin **Programul vizând protecția resurselor de apă, sisteme integrate de alimentare cu apă, stații de tratare, canalizare și stații de epurare gestionat de către** Administrația Fondului pentru Mediu. Beneficiarii ai finanțărilor pentru acest tip de proiecte sunt Unitățile Administrativ Teritoriale. Beneficiarii din Regiunea Centru ai acestui program în perioada 2014-2020 au fost: orașul Teiuș, comuna Noșlac (jud. Alba), comunele Hărman, Vulcan, Viștea, Mândra, Șercaia, Târlungeni (Brașov), comunele Ghidfalău, Estelnic, Barcani, Turia, Brateș (jud. Covasna), comunele Remetea, Sântimbru, Suseni, Cozmeni, Mihăileni, Plăieșii de Jos, Tușnad, Lazarea (jud. Harghita), comunele Sânpaul, Suplac, Gheorghe Doja, Beica de Jos, Fântânele, Gănești, Glodeni, Gornești, Vargata (jud. Mureș), Apoldu de Jos, Iacobenii, Jina (jud. Sibiu).

Prioritatea 1.3 „Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru” cuprinde idei de proiecte care propun construirea sau reabilitarea infrastructurii educaționale de la nivel urban (creșe și grădinițe, învățământ obligatoriu, liceal și universitar), infrastructurilor sociale de la nivel urban (cu componentă rezidențială sau nerezidențială), infrastructura de sănătate (ambulatorii și unități primiri urgențe) dar și echiparea/modernizarea serviciilor pentru situații de urgență. Beneficiarii acestor proiecte sunt autoritățile publice locale și centrale, universitățile și Agențiile de Dezvoltare Intercomunitare.

Cu privire la sursele de finanțare, o parte din aceste idei de proiecte au fost depuse spre finanțare și contractate sau se află în contractare în cadrul POR 2014-2020, în cadrul căreia se finanțează infrastructura educațională (Axa Prioritară 10 și PI 4.4 și 4.5) infrastructura de sănătate și infrastructura socială (Axa Prioritară 8 – inclusiv apelurile de proiecte nefinalizate). Astfel la nivel regional, au fost contractate prin POR 2014-2020 un număr de 167 de proiecte cu o valoare totală de aproximativ 1 439 301 milioane lei.

Pentru proiectele aferente serviciilor pentru situații de urgență, în cadrul POR 2014-2020 a fost deschis un apel care vizează achiziția de ambulanțe la nivel național, beneficiarii fiind IGSU și ISU de la nivelul fiecărui județ. De asemenea, în cadrul POIM 2014-2020 au fost contractate proiecte care prevăd dotarea ISU și creșterea capacităților de răspuns a acestor structuri.

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
1.1 „Creșterea coeziunii teritoriale a Regiunii Centru prin sprijinirea dezvoltării urbane”			
POR	P 4.1, P.5.2	63	2 010 000
POR	P 13.1	14	259 231
1.2 „Dezvoltarea infrastructurii de transport și comunicații și tehnico-edilitară la nivelul Regiunii Centru”			
POR	Axa 6	17	1 282 290
POIM	AP1 OS 1.1	5	4 254 739
POIM	AP1 OS 1.2	4	3 484 342
AFM	Programul Alimentare cu apa si canalizare	33	153 280

Prioritatea 1.3 „Dezvoltarea infrastructurii de educație, sănătate, sociale și situații de urgență la nivelul Regiunii Centru”

POR	AP 10, AP8, PI 4.5 și 4.4	167 ⁵⁴	1 439 301
-----	---------------------------	-------------------	-----------

Domeniul strategic 2 „Creșterea competitivității economice, stimularea cercetării și inovării”

În cadrul acestui domeniu au fost incluse proiecte care propun modernizarea și eficientizarea întreprinderilor, intensificarea cooperării economice și creșterea rolului cercetării-dezvoltării-inovării la nivelul economiei regionale.

Prioritatea 2.1 „Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor” s-a bazat în principal pe finanțarea oferită prin POR 2014-2020, Axa 2 Îmbunătățirea competitivității întreprinderilor mici și mijlocii. Prin intermediul acestei axe, la nivelul Regiunii Centru, în perioada 2014-2020 au fost finanțate 578 proiecte în valoare totală de 1,2 miliarde lei.

Prioritatea 2.2 „Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică” cuprinde idei de proiecte privind construcția parcurilor industriale, a incubatoarelor de afaceri sau a altor structuri de afaceri. La nivel regional au fost contractate 7 proiecte cu o valoare totală de peste 89,34 milioane lei în cadrul Priorității de Investiții 2.1, operațiunea B a POR 2014-2020, în cadrul căreia sunt finanțate incubatoarele de afaceri.

Prioritatea 2.3 „Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare” cuprinde idei de proiecte privind crearea, modernizarea și dotarea infrastructurii de cercetare-dezvoltare sau transfer tehnologic. Ca surse de finanțare au fost identificate finanțările disponibile prin intermediul Axei Prioritare 1 a POR 2014-2020, care finanțează activități de transfer tehnologic și prin Programul Operațional Competitivitate (POC) 2014-2020. Astfel, în funcție de obiectivul și activitățile prevăzute, proiectele încadrate la această prioritate au putut fi finanțate prin următoarele acțiuni ale POC 2014-2020:

- Axa1, Prioritatea de investiții 1.1, Acțiunea 1.1.1: Mari infrastructuri de CD. Trei proiecte ce au avut ca beneficiari centre de cercetare din Regiunea Centru au primit o finanțare totală de 46 milioane lei.
- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, Acțiunea 1.2.1: Stimularea cererii întreprinderilor pentru inovare prin proiecte de CDI derulate de întreprinderi individual sau în parteneriat cu institutele de CD și universități, în scopul inovării de procese și de produse în sectoarele economice care prezintă potențial de creștere,
- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, Acțiunea 1.2.2: Instrumente de creditare și măsuri de capital de risc în favoarea IMM-urilor inovative și a organizațiilor de cercetare care răspund cererilor de piață sau Acțiunea
- Axa 1 Prioritatea de investiții 1.2, 1.2.3: Parteneriate pentru transfer de cunoștințe (Knowledge Transfer Partnerships)

⁵⁴ Situația proiectelor contractate finalul lunii februarie 2021

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
<i>2.1 „Sprijinirea activităților de inovare și modernizare ale IMM-urilor, creșterea gradului de internaționalizare al IMM-urilor”</i>			
POR	AP2, P.I. 2.1.A, PI 2.2	578 ⁵⁵	1 218 848
<i>2.2 „Extinderea și diversificarea infrastructurii regionale și locale de afaceri, a clusterelor și a rețelelor de cooperare economică”</i>			
POR	AP2, P.I. 2.1.B	7	89 338
<i>2.3 „Dezvoltarea infrastructurii de cercetare, dezvoltare și inovare”</i>			
POC	AP1	3	46 000

Domeniul strategic 3 „Protecția mediului înconjurător, creșterea eficienței energetice, stimularea utilizării surselor alternative de energie”

Cu privire la DS 3, au fost incluse idei de proiecte privind sisteme de management integrate ale deșeurilor, infrastructurile de apă și canalizare, intervenții asupra unor arii protejate, eficiență energetică și utilizarea energiei alternative.

Prioritatea 3.1 „Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice” cuprinde idei de proiecte care propun construcția, extinderea sau modernizarea sistemelor de alimentare cu apă și a sistemelor de management al deșeurilor, având ca solicitanți autoritățile publice locale sau asociații constituite între acestea.

O parte din aceste proiecte au fost contractate în cadrul POIM 2014-2020, Obiectivele specifice 3.1 și 3.2, primind finanțare și în perioada de programare 2007-2013 (în cadrul Programului Operațional Sectorial Mediu – faza I de implementare).

Astfel prin POIM 2014-2020 au fost contractate 15 proiecte cu o valoare totală de 1,39 miliarde lei. Șapte dintre proiecte vizează extinderea și modernizarea sistemelor de apă și de apă uzată în 74 localități situate în 5 județe ale Regiunii Centru, iar celelalte proiecte au ca scop pregătirea aplicației de finanțare pentru viitoarele proiecte de extindere a rețelelor de apă și canalizare gestionate de către operatorii regionali.

Prioritățile 3.2 „Conservarea biodiversității” și 3.3 „Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale” cuprind idei de proiecte care propun protecția, conservarea sau refacerea diversității biologice pentru situri Natura 2000 sau habitate naturale sau creșterea gradului de siguranță prin prevenirea și reducerea riscurilor naturale. Câteva proiecte majore au fost finanțate prin POIM, Axa Prioritară 4 Protecția mediului prin măsuri de conservare a biodiversității, monitorizarea calității aerului și decontaminare a siturilor poluate istoric, O.S. 4.1 (ex: Reabilitarea Sitului poluat istoric Iaz Batal din Târgu Mureș- 35,27 milioane lei)

Prioritatea 3.4 „Creșterea utilizării resurselor alternative de energie” cuprinde idei de proiecte care propun utilizarea surselor alternative de energie la mijloacele de transport, crearea unor centrale termice sau energetice și a unor parcuri voltaice, având ca beneficiari autoritățile publice locale. Prin POR 2014-2020 s-a finanțat în cadrul Priorităților de Investiții 3.2 și 4.1 achiziția a peste 170 de mijloace de transport care folosesc energie alternativă, pentru zona urbană.

⁵⁵ Situatia contractelor în februarie 2021

Prioritatea 3.5 „Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic” cuprinde idei de proiecte care propun îmbunătățirea eficienței energetice la clădirile publice și rezidențiale, și iluminatul public, o parte dintre acestea fiind contractate în cadrul Priorității de Investiții 3.1 a POR 2014-2020, având ca beneficiari autoritățile publice centrale sau locale. Astfel la nivel regional au fost contractate 97 de proiecte cu o valoare totală de peste 705,62 milioane lei.

Un număr semnificativ de proiecte având ca beneficiari persoane fizice din Regiunea Centru au fost implementate prin programele gestionate de către AFM. Astfel, prin programul Casa Verde Clasic care a permis achiziționarea de sisteme de încălzire din surse regenerabile au primit finanțare 1129 proiecte cu o valoare totală de 6,8 milioane lei, iar prin programul Panouri Fotovoltaice au primit finanțare 2188 proiecte însumând o valoare de cca 62,9 milioane lei (fonduri transferate din Prioritatea de Investiții 3.1.A din cadrul POR 2014-2020).

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
3.1 „Protecția mediului înconjurător și amenajarea, extinderea sau modernizarea infrastructurii tehnice”			
POIM	AP 3, OS3.2	15	1 823 224
3.2 „Conservarea biodiversității”			
POIM	AP4, OS4.1		
3.3 „Diminuarea efectelor schimbărilor climatice și prevenirea riscurilor naturale”			
POIM	AP4, OS 4	1	35 273
POIM	AP 5, OS 5.2		
3.4 „Creșterea utilizării resurselor alternative de energie”			
POR	P.I 3.2, P.I.4.1	34	1 612 234
3.5 „Îmbunătățirea eficienței energetice în sectorul public, casnic și economic”			
POR	P.I. 3.1	97	705 617
AFM	Casa Verde, Panouri Fotovoltaice	3317	69 700

Domeniul strategic 4 „Dezvoltarea zonelor rurale, sprijinirea agriculturii și silviculturii”

Acest domeniu cuprinde idei de proiecte transmise de autoritățile publice locale din mediul rural, privind dezvoltarea infrastructurii sociale și educaționale, infrastructura de apă și canalizare și infrastructura rutieră. Principalele surse de finanțare pentru acest domeniu au fost PNDR și PNDL și, într-o mai mică măsură, POR 2014-2020. Doar prin PNDR 2014-2020, pe prioritățile aferente acestui domeniu strategic au fost contractate 3738 proiecte cu o valoare totală de aproximativ 2,82 miliarde lei.

Prioritatea 4.1 „Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole” include cca 1700 proiecte care propun modernizarea și eficientizarea activităților agricole și crearea unor centre de logistice locale sau zonale, crearea de unități procesare a produselor agricole etc, valoarea totală a acestor proiecte ridicându-se la 1,26 miliarde lei. **Prioritatea 4.2 „Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional”** au fost incluse proiectele de modernizare a drumurilor forestiere.

Prioritatea 4.3 „Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru” cuprinde proiectele de dezvoltare a activităților economice neagricole, valoarea celor 257 proiecte contractate în cadrul măsurilor M 6.2 și M 6.3 însumând 144

milioane lei, iar Prioritatea 4.4 „Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru” prezintă proiectele care propun investiții în infrastructura de apă și canalizare și modernizarea drumurilor comunale. Totalul finanțărilor prin PNDR pentru proiecte de dezvoltare a infrastructurii tehnico-edilitare se ridică la peste 762 milioane lei

Prioritatea 4.5 „Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare” cuprinde ideile de proiecte de construcție, reabilitate, modernizare a infrastructurilor sociale, educaționale și culturale din mediul rural, existând proiecte contractate sau în curs de contractare în cadrul POR 2014-2020, Axa Prioritară 10 (pentru grădinițe, școlile generale, liceele tehnologice), PNDL sau PNDR (infrastructura socială, căminele culturale și creșe sau pentru locuri de joacă și recreere). Astfel, 148 proiecte din Regiunea Centru cu o valoare totală de aproape 199 milioane lei au primit finanțare prin PNDR 2014-2020. Proiectele selectate au vizat, în general, reabilitarea caselor de cultură și a căminelor culturale, amenajarea și dotarea centrelor comunitare, restaurarea unor obiective de patrimoniu de interes local, dotarea căminelor culturale, achiziționarea de instrumente și costume populare etc.

În perioada 2014-2020 au continuat și s-au diversificat activitățile GAL-urilor din Regiunea Centru. Până în prezent, pentru susținerea activității acestor structuri asociative au fost finanțate prin PNDR (submăsurile 19.1, 19.2, 19.3, 19.4) 67 proiecte cu o valoare totală de peste 22 milioane lei.

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
4.1 „Eficientizarea activităților agricole prin modernizarea exploatațiilor agricole, dezvoltarea serviciilor și logisticii agricole și susținerea activităților de prelucrare a produselor agricole”			
PNDR	M 4.1,4.2, 6.1, 6.3	1643	1 261 674
PNDR	M 16.4 (promovare, distribuție prod. agricole)	18	8 703
PNDR	M 9.1 (grupuri de producători)	6	10 707
4.2.„Valorificarea superioară, într-o manieră durabilă, a potențialului silvic regional”			
PNDR	M 4.3	26	147 332
4.3 „Creșterea atractivității economice și diversificarea activităților economice în localitățile rurale din Regiunea Centru”			
PNDR	M 6.2, 6.3	257	143 757
4.4. „Îmbunătățirea infrastructurii tehnico-edilitare a localităților rurale din Regiunea Centru”			
PNDR	M 7.2	178	762 819
4.5 „Dezvoltarea infrastructurii sociale, cultural-recreative și susținerea dezvoltării comunitare”			
POR	AP 10		
PNDR	Submasura 7.6	148	198 837
PNDR	Submăsurile 19.1, 19.2, 19.3, 19.4 (activități GAL-uri)	67	22 106

Domeniul strategic 5 „Creșterea atractivității turistice regionale, sprijinirea activităților culturale și recreative”

Domeniul strategic 5 cuprinde idei de proiecte care propun dezvoltarea și valorificarea potențialului natural și antropic al Regiunii Centru și susținerea activităților culturale și recreative.

Prioritatea 5.1 „Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic” cuprinde idei de proiecte care propun intervenții asupra monumentelor din patrimoniul natural și cultural, având ca beneficiari autoritățile publice locale și centrale, unitățile de cult, asociații și fundații.

Cu privire sursele de finanțare existente, o parte din proiecte au fost contractate în cadrul Priorității de Investiții 5.1 a POR 2014-2020 (patrimoniul UNESCO, patrimoniu clasa A din mediul urban și rural, patrimoniu clasă B din mediul urban) sau beneficiază de finanțare de la fondurile proprii ale APL-urilor, iar proiectele care propun intervenții asupra obiectivelor de patrimoniu de clasă B din mediul rural pot beneficia de finanțare prin intermediul PNDR.

Prioritatea 5.2 „Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii de primire și agrement în scopul îmbunătățirii și diversificării serviciilor turistice oferite” a inclus ideile de proiecte care propun dezvoltarea structurilor de primire turistică și de agrement, beneficiari fiind autoritățile publice locale. O parte din proiectele propuse de către APL-urile din stațiunile turistice au fost contractate în cadrul Axei Prioritare 7 a POR 2014-2020.

Prioritatea 5.3 „Promovarea destinațiilor turistice din Regiunea Centru” propune idei de proiecte privind crearea și modernizarea centrelor de informare turistică, organizarea de evenimente și activități de publicitate turistică.

Prioritatea 5.4 „Dezvoltarea infrastructurii culturale, recreative și sprijinirea activităților culturale” cuprinde proiecte care propun înființarea unor structuri culturale și recreative și susținerea evenimentelor culturale, o parte din aceste proiecte beneficiind de finanțare prin programele gestionate de către AFCN.

La nivel regional, pe prioritățile aferente acestui domeniu strategic au fost contractate prin POR 2014-2020 un număr de 39 de proiecte cu o valoare totală de aproximativ 307,76 milioane lei.

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
5.1 „Punerea în valoare a patrimoniului natural și antropic”			
POR	P.I. 5.1	32	221 521
POR	P.I. 7.1 (stațiuni)	7	86 241

Domeniul strategic 6 „Dezvoltarea resurselor umane, creșterea incluziunii sociale” cuprinde idei de proiecte care propun îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație, creșterea incluziunii sociale, a ocupării și calității forței de muncă. Ideile de proiecte au fost transmise de către autoritățile publice locale și centrale, asociații și fundații

Principala sursă de finanțare pentru prioritățile din cadrul acestui domeniu strategic a constituit-o Programul Operațional Capital Uman 2014-2020 prin care s-au finanțat doar pentru beneficiarii finali din Regiunea Centru 208 proiecte în valoare totală de 1,54 miliarde lei. Proiectele încadrate în DS6 finanțate prin POCU 2014-2020 au vizat următoarele priorități:

- Locuri de muncă pentru tineri (1 proiect în valoare de 4,4 milioane lei)
- Locuri de muncă pentru toți (64 proiecte în valoare totală de 547,8 milioane lei)
- Creșterea accesului la servicii medicale și sociale (51 proiecte în valoare totală de 476,2 milioane lei)
- Dezvoltarea locală plasată sub responsabilitatea comunității (17 proiecte în valoare totală de 30,4 milioane lei)
- Reducerea și prevenirea abandonului școlar și părăsirea timpurie a școlii (56 proiecte, 214 milioane lei)

La cele 208 proiecte pot fi adăugate alte 487 proiecte multiregionale finanțate prin POCU 2014-2020 care au avut și beneficiari din Regiunea Centru.

Programe	Priorități/tipuri de proiecte finanțate	Numar proiecte contractate	Valoare totala (mii lei)
<i>6.1. Îmbunătățirea accesului la formare profesională și educație pe tot parcursul vieții în domeniile: educație, cercetare, social, sănătate, administrație publică, economie și antreprenoriat</i>			
POCU	AP 2	56	214 000
<i>6.2 Sprijinirea dezvoltării capitalului uman în vederea creșterii ocupării forței de muncă la nivel regional</i>			
POCU	AP 6, AP 1	65	552 200
<i>6.3. Dezvoltarea serviciilor sociale în vederea creșterii incluziunii sociale a grupurilor vulnerabile și a comunităților defavorizate</i>			
POCU	AP 4	51	476 200
POCU	AP 5	17	30 400

Problemele întâmpinate în procesul de implementare și monitorizare a PDR Centru 2014-2020

Implementarea Planului de Dezvoltare Regională 2014-2020 se bazează, din punct de vedere programatic și financiar, pe programele operaționale care finanțează obiectivele politicii de coeziune pentru perioada 2014-2020, prin fondurile structurale și de investiții ale Uniunii Europene: Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European, Fondul de Coeziune precum și pe fondurile alocate prin Politica Agricolă Comună de UE, în special Fondul European pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală.

Astfel, ca instrumente principale de finanțare a proiectelor din portofoliul de proiecte al PDR Centru 2014-2020 se au în vedere fondurile alocate direct Regiunii Centru din Programul Operațional Regional, precum și finanțările din Programele Operaționale Sectoriale: Capital Uman, Capacitate Administrativă, Competitivitate, Programul Național de Dezvoltare Rurală, Programul Operațional Infrastructură Mare, acordate proiectelor din Regiunea Centru. De asemenea, Cooperarea Teritorială Europeană finanțează implementarea de acțiuni comune la nivel național, regional sau local pentru îmbunătățirea politicilor între actorii de la nivel național, regional sau local din țările membre ale Uniunii Europene, cu scopul de a găsi împreună soluții la provocările comune.

Monitorizarea PDR Centru 2014-2020 a avut ca scop evaluarea, pe de o parte, a evoluției socio-economice a Regiunii, reflectată în evoluția celor 79 de indicatori de monitorizare ai PDR Centru, avizați de CRP Centru și aprobați de Consiliul de Dezvoltare Regională Centru iar, pe de altă parte, monitorizarea ratei de finanțare a proiectelor aflate în portofoliul de proiecte al PDR 2014-2020.

Portofoliul de proiecte al PDR 2014-2020, se constituie ca anexă la acest document și include un număr de **1353 proiecte în valoare de aprox. 28.187,76 mil. lei (6.132,53 mil. euro).**

Principalele probleme întâmpinate în implementarea PDR 2014-2020 se referă la:

- ❖ **lipsa surselor de finanțare care să acopere toate nevoile exprimate de actorii regionali prin proiectele propuse a fi incluse în portofoliul PDR Centru.**
- ❖ **Întârzierea lansării și, implicit, a contractării proiectelor** în cazul unor axe prioritare ale POR 2014-2020 precum și a altor programe operaționale
- ❖ **Lipsa unor indicatori statistici relevanți la nivel regional**, care ar fi putut completa imaginea evoluției socio-economice a Regiunii Centru, plecând de la cele șase domenii strategice ale PDR Centru 2014-2020, precum: calitatea vieții (calitatea aerului, stadiul implementării sistemelor de colectare a deșeurilor, în localitățile regiunii), calitatea infrastructurii și serviciilor de sănătate.
- ❖ **Efectele investițiilor atrase din programele europene sunt vizibile și măsurabile abia după finalizarea proiectelor ceea ce face ca din lipsa indicatorilor acestea să nu poată fi incluse în rapoarte și măsurate în timp real.**